TSUNETOMO YAMAMOTO

HAGAKURE: SAKLI YAPRAKLAR

MÜCADELE, ŞEREF VE SADAKAT

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

JAPONCA ASLINDAN ÇEVİREN: HÜSEYİN CAN ERKİN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HASAN ÂLİ YÜCEL KLASİKLER DİZİSİ

HAGAKURE: SAKLI YAPRAKLAR

MÜCADELE, ŞEREF VE SADAKAT

TSUNETOMO YAMAMOTO

JAPONCA ASLINDAN ÇEVİREN:

HÜSEYİN CAN ERKİN

TÜRKİYE İŞ BANKASI
Kültür Yayınları

HAGAKURE
TSUNETOMO YAMAMOTO
özgün adı
葉隠
görsel yönetmen: BİROL BAYRAM
düzelti: ALİ ALKAN İNAL
grafik tasarım ve uygulama: TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI

TÜRKİYE İŞ BANKASI KÜLTÜR YAYINLARI
Tel. (0212) 252 39 91
Fax. (0212) 252 39 95
www.iskultur.com.tr

Genel Yayın: 1055

Hümanizma ruhunun ilk anlayış ve duyuş merhalesi, insan varlığının en müşahhas şekilde ifadesi olan sanat eserlerinin benimsenmesiyle başlar. Sanat şubeleri içinde edebiyat, bu ifadenin zihin unsurları en zengin olanıdır. Bunun içindir ki bir milletin, diğer milletler edebiyatını kendi dilinde, daha doğrusu kendi idrakinde tekrar etmesi; zekâ ve anlama kudretini o eserler nispetinde artırması, canlandırması ve yeniden yaratmasıdır. İşte tercüme faaliyetini, biz, bu bakımdan ehemmiyetli ve medeniyet dâvamız için müessir bellemekteyiz. Zekâsının her cephesini bu türlü eserlerin her türlüsüne tevcih edebilmiş milletlerde düşüncenin en silinmez vasıtası olan yazı ve onun mimarisi demek olan edebiyat, bütün kütlenin ruhuna kadar işliyen ve sinen bir tesire sahiptir. Bu tesirdeki fert ve cemiyet ittisali, zamanda ve mekânda bütün hudutları delip aşacak bir sağlamlık ve yaygınlığı gösterir. Hangi milletin kütüpanesi bu yönden zenginse o millet, medeniyet âleminde daha yüksek bir idrak seviyesinde demektir. Bu itibarla tercüme hareketini sistemli ve dikkatli bir surette idare etmek, Türk irfanının en önemli bir cephesini kuvvetlendirmek, onun genişlemesine, ilerlemesine hizmet etmektir. Bu yolda bilgi ve emeklerini esirgemiyen Türk münevverlerine şükranla duyguluyum. Onların himmetleri ile beş sene içinde, hiç değilse, devlet eli ile yüz ciltlik, hususi teşebbüslerin gayreti ve gene devletin yardımı ile, onun dört beş misli fazla olmak üzere zengin bir tercüme kütüpanemiz olacaktır. Bilhassa Türk dilinin, bu emeklerden elde edeceği büyük faydayı düşünüp de şimdiden tercüme faaliyetine yakın ilgi ve sevgi duymamak, hiçbir Türk okuru için mümkün olamıyacaktır.

23 Haziran 1941

Maarif Vekili

Hasan Âli Yücel

Mücadele, Şeref ve Sadakat: Hagakure

Hagakure, modern dönem öncesi Japon tarihinde siyasi istikrarın en güçlü olduğu Edo Dönemi'nin (1600-1868) ortalarında kaleme alındı. 1600 yılında İeyasu Tokugava'nın[*1] (1542-1616) kurduğu şogunluk olarak adlandırabileceğimiz, ülkenin siyasi ve ekonomik yetkesini tekelinde bulunduran sistem, Tokugava ailesinden şogunlar yönetiminde on beş kuşak boyunca 1868'e kadar sürdü. 250 yılı aşan bu dönem, toplumun savaşçı sınıf dışında kalan kesimlerinin silahsızlandırıldığı, ufak tefek yöresel sıkıntılar dışında uzun süreli bir barış ve huzur dönemi oldu. Böyle bir dönemde savaşçılık felsefesi, savaşçının yaşamı ve uyması gereken kurallar üzerine yazılan *Hagakure*, dönemin toplumsal dinamiklerine sert eleştiriler getirmesi açısından Japon klasikleri arasında önemli bir yere sahiptir.

Hagakure'nin yazarı Tsunetomo Yamamoto (1659-1719) Kyuşu adasındaki Saga bölgesini yöneten bey ailesi Nabeşimaların hizmetkârlarından biriydi. Nabeşimaların üçüncü beyi Mitsuşige döneminde beylik yönetiminde orta düzey görevlerde bulundu. *Hagakure*'de söz edildiği gibi küçük bir çocukken Mitsuşige'ye hizmet etmeye başladı. 42 yaşına kadar, yaşamının otuz yılı aşkın bir bölümü, bazı kesintiler olmakla birlikte, Mitsuşige nezdinde Nabeşimalara hizmet etmekle geçti. Görevine yürekten bağlılığı, 1700 yılında Mitsuşige öldüğünde onun ardından gitmek için *oibara*[*2] töreni ile intihar etme izni istemesinden de anlaşılmaktadır. Bu isteğini yerine getirmesi yasaklanınca, savaşçı sınıfın en önemli sembolü olan saçlarını kazıtarak, Nabeşimaların aile tapınağı olan Kodenci Tapınağı arazisinde inzivaya çekilmiştir. Nabeşimaların nedeni belli olmayan bir şekilde yol verdiği bir katip olan Tsuramoto Taşiro 1710 yılında Tsunetomo'nun yanına gelerek, anlattıklarını kaleme almaya başladı. Yedi yıl süren yazma işlemi 1716 yılında tamamlandı. Tsunetomo da üç yıl sonra 1719'da hastalanarak öldü.

Hagakure asla bir temel kurallar kitabı olarak okunmamalıdır. Ancak, Tsunetomo'nun taşra beyliklerinden birinde orta düzey bir savaşçı olması, dönemin yaşam ve yönetim felsefesinin, tarih bilincinin, Yeni-Konfüçyusçuluğun ve Zen Budizm öğretilerinin toplum sathında ne ölçüde nüfuz ettiğini anlamamıza ışık tutan önemli bir kaynak kitaptır.

Hagakure on bir bölümden oluşur. Eserin düşünsel omurgasını birinci ve ikinci bölümler oluşturmaktadır. Büyük olasılıkla ilk bölümü Tsunetomo kendisi doğrudan kaleme almıştır. Bu iki bölümde savaşçılık yolunun neliği irdelenmektedir. Üçüncü bölüm Nabeşimaların kurucusu Naoşige, dördüncü bölüm ise sülalenin ikinci beyi Katsuşige ile ilgili anlatılara ayrılmıştır. Beşinci bölümde, üçüncü bey Mitsuşige ve onun oğlu Tsunaşige dönemindeki olaylar kronolojik olarak anlatılmıştır. Çoğunluğu miras ve arazi tahsisi konularını içerdiğinden, çevirimizde yer verilmemiştir. Altıncı bölüm Nabeşima beyliğinin kökeni ve geçmişine; yedinci, sekizinci ve dokuzuncu bölümler kahramanlık ve görev bilinci ile Nabeşima savaşçılarının iyi ve kötü yönlerine; onuncu bölüm diğer ailelerle ilgili dedikodular ve o ailelerin kökeniyle ilgili anlatılara; on birinci bölüm ise daha önceki on bölümde atlanılan konulara ayrılmıştır.

Hagakure kaynaklarını, Edo Dönemi'nden önce yaşanan kaos dönemi, Tokugavaların kurucusu İeyasu'nun selefi Hideyoşi Toyotomi (1536-1598) döneminde Kore'ye yapılan iki askeri sefer (1592-1597) ve 1637'de Kyuşu adasında patlak veren Şimabara İsyanı'nın bastırılmasıyla ilgili öykü ve efsanelerden alır. Aynı zamanda, eleştiri oklarının en önemli hedeflerini 17. yüzyılda iyice pekişen elitist anlayış, pazar ekonomisinin yerleşmesiyle değişen yaşam kültürü ve barış döneminde savaşçı sınıfta yaşanan dönüşümler oluşturur. Elbette anlatının önemli bir kısmında Yeni-Konfüçyusçu anlayışın ve Zen Budizm etkisinin varlığını da göz ardı etmemek gerek.

Japonya Edo Dönemi öncesinde 1477-1571 yılları arasında tam bir parçalanma dönemi yaşamıştır. Japon tarihinde Savaşan Beylikler Dönemi olarak adlandırılan bu bir asırlık süre boyunca, Japonya yaklaşık 270 bağımsız beyliğe bölünmüş ve tam bir kaos dönemi yaşanmıştır. 16. yüzyılın ikinci yarısında Nobunaga Oda (1534-1582) tarafından başlatılan ülkede siyasi birliği sağlama hareketi, onun bir suikaste kurban gitmesi sonucu, kurmaylarından biri olan Hideyoşi Toyotomi tarafından sürdürülmüş ve İeyasu Tokugava tarafından tamamlanmıştır. *Hagakure*'de bu döneme ait anlatılar geniş bir yer bulmaktadır. Hideyoşi ve İeyasu karşımıza Savaşan Beylikler Dönemi'nin ilginç kişilikleri olarak çıkmaktadır. Yine aynı dönemin siyasi ve askeri gelişmelerinde önemli rol oynamış Şingen Takeda da (1521-1573) farklı yerlerde karşımıza çıkmaktadır. Ülke birliğini sağlama hareketi başlatan Nobunaga'ya

değinilmemesi, onun döneminde henüz Nabeşimalarla merkezi yönetim arasında doğrudan bir bağın olmamasından kaynaklanıyor olsa gerek.

Savaşan Beylikler Dönemi'nin bir savaşçının ölümle yüzleşmesi için elverişli bir sahne olduğu açıktır. O yüzden, dönemle ilgili öykü ve efsaneler Tsunetomo'nun ölümle ilgili düşüncelerini somut olaylarla beslemesine olanak tanımaktadır. Dönemin savaşçılarının gerçek savaş ortamında kendilerini göstermelerine olanak tanıyan bir olay da Hideyoşi döneminde Kore'ye yapılan iki askeri seferdir. Nabeşimaların Japonya'da merkezi yönetime bağlı olarak siyasi tarih sahnesine çıkmaları da bu seferlerle olmuştur. Nabeşima sülalesinin kurucusu olan Naoşige (1538-1618) Kore seferlerinde (1592 ve 1597) büyük yararlıklar göstermiş ve Nabeşimaların kalıcı olmasını sağlamıştır. *Hagakure*'de özel bir yeri olan oğlu Katsuşige de (1580-1657) ikinci Kore seferine babasıyla birlikte katılmıştır. Katsuşige'nin savaş alanındaki başarıları Kore seferi ile sınırlı değildir. Hideyoşi'nin 1598 yılında ölümü sonrasında Toyotomi taraftarları ve Tokugavalar arasında yaşanan kamplaşma sonunda 1600'de patlak veren Sekigahara İç Savaşı'nda da Nabeşima birliklerinin komutasını Katsuşige üstlenmiştir. Katsuşige'nin *Hagakure*'de destanlaştırılan savaş başarılarından biri de 1637-38'de yaşanan Şimabara İsyanı'nın bastırılması sırasında olmuştur.

Savaşan Beylikler Dönemi'nde yaşanan gelişmeler arasında Japonya tarihi açısından önemli olan bir olay da Avrupalıların Japonya'ya ilk kez bu dönemde gelmiş olmalarıdır. Avrupalılar Japonya'ya birçok yeni teknik ve teknoloji ile birlikte Hıristiyanlığı da getirmişlerdi. Cizvit misyonerlerinin örgütlü çalışmaları sonucunda, 1600'lere gelindiğinde Japon Hıristiyan sayısı yüz binlerle ölçülmekteydi. Hideyoşi döneminden başlayarak, Hıristiyanlığı yayma faaliyetlerine karşı bazı yasaklar getirilmişse de Hıristiyan nüfusun artmasına engel olunamamıştır. 1637'de Kyuşu Şimabara'da patlak veren isyan da bir köylü ayaklanması olarak başlamış olmasına rağmen, Kyuşu bölgesinde Hıristiyan nüfusun yoğunluğunun doğurduğu bir sonuç olarak, bir anda Hıristiyan ayaklanmasına dönüşmüştür. 250 yılı aşkın süreyle Japonya'yı yöneten Tokugavaların yönetim sistemini kökten tehdit eden tek olayın bu isyan olduğunu söylemek yerinde olur. Bu yüzden, Tokugava şogunluğu isyanı bastırmak için neredeyse tüm güçlerini seferber etmiştir. İşte böylesine hayati önem taşıyan bir askeri harekatta, Hıristiyanların kapandığı Hara Kalesi'ne ilk

saldıran Katsuşige olmuştur. *Hagakure*, onun bu başarısına çeşitli açılardan yer verdiği gibi, sefere katılan askerlerin bireysel öykülerini de içermektedir.

Avrupalıların Japonya'ya getirdikleri yenilikler arasında tüfek de vardı. Nobunaga döneminden itibaren savaşlarda yaygın olarak kullanılmaya başlanan tüfek, daha sonra Japon savaşçılarının vazgeçilmez silahlarından biri olmuştu. *Hagakure*'de savaşçının temel silahı olarak kılıç üzerinde durulmakla birlikte tüfek reddedilmemektedir. Çeşitli yerlerde tüfeğin kullanımına ilişkin anekdotlar karşımıza çıkar. Ancak çoğunlukla av silahı olarak kullanılması dikkat çekicidir.

1637-1638 Şimabara İsyanı sonrasında Japon savaşçıların kendilerini gösterebilecekleri geniş çaplı çatışmalar yoktur. İsyanın bastırılması sonrasında Japonya'da istikrara kavuşan pazar ekonomisi, Edo (Tokyo) ve Osaka gibi büyük şehirlerde, beyliklerin merkezlerindeki kale şehirlerinde burjuva sınıfının oluşmasını sağlamıştır. Bu oluşum, yaşam kültürünü de büyük ölçüde etkilemiştir. İnsanların giyim kuşam, yemek ve konut anlayışı değiştiği gibi, çeşitli sanatlarda da önemli gelişmeler yaşanmıştır. Ancak, bu değişim *Hagakure*'nin sert eleştiri okları altındadır. Zamane alışkanlıkları farklı açılardan irdelendiği gibi, sanatla uğraşmak da savaşçılığı bozacak bir uğraş olarak ele alınmaktadır.

Öte yandan, böylesine huzurlu bir barış döneminde savaşçının neliğinin de tartışmaya açık olması su götürmez bir gerçektir. Somut olarak düşmanla yüzleşmenin söz konusu olmadığı bir ortamda, savaşçının mücadele ruhunu sergilemesi güçtür. Bu yüzden *Hagakure*'de bireysel kavgalara önemli ölçüde yer verildiği görülür. Kavga anlatıları, *Hagakure*'nin savaşçının mücadele ruhunu diri tutması için önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Ancak, dönemin Tokugava kanunlarının kavga ve cinayeti yasaklaması, kavgaya karışan kişinin ölümü göze almasını gerektirmektedir. Ölüm için iki şerefli yol önerilmektedir. İlki kavgada gözünü kırpmadan hasımla çatışarak ölmek, ikincisi de kavga sonrasında kuralları çiğnemiş olmasından dolayı adi bir suçlu gibi idam edilmek yerine, kişinin karnını yardığı *seppuku* töreniyle intihar etmek.

Kişinin ölümü göze alarak kavgaya karışması efendiye ve sülaleye karşı sadakatin bir göstergesidir aynı zamanda. *Seppuku* törenleri kişinin kendi canına kıyacak kadar cesur olmasını gerektirdiği gibi, savaşçının gözü

pekliğini gösterebileceği bir unsur daha içermektedir. *Seppuku* yapan kişinin arkasında, başarısız olması durumunda başını keserek töreni tamamlamak üzere bir kişi hazır bulunurdu. Bu, resmi otoriteler tarafından atandığı gibi, çoğunlukla *seppuku* yapacak kişinin özel isteği üzerine üstlenilen bir görevdi. O yüzden, *Hagakure*’de *seppuku* törenleriyle ilgili farklı öyküler ve birçok ayrıntı karşımıza çıkmaktadır. *Hagakure* kılıcın kında paslanmamasına ilişkin anlatılar içerdiği gibi, kılıcın somut olarak kullanıldığı durumlar olarak, kavgaları ve *seppuku* törenlerini anlatır.

Hagakure’nin felsefi temellerini Konfüçyusçu düşünce ve Zen Budizm öğretisinde aramak yerinde olur. Tsunetomo’nun düşünce yapısını etkileyen önemli isimler Zen rahibi Tannen ve Konfüçyusçu âlim İttei İşida’dır. Zen öğretisi ve Konfüçyusçu düşünce ile savaşçı sınıf arasındaki ilişki Tannen ve İttei’in sözlerine doğrudan yer verilerek anlatılırken, *Hagakure*’nin felsefi temelleri de bu kaynaklarla beslenmektedir. Aynı zamanda, Tsunetomo *Hagakure* kaleme alınmaya başlandığında on yıl gibi uzun bir süredir münzevi hayatını sürdürmekteydi. O yüzden, din ve felsefe ile ilgili anlatıların *Hagakure*’de geniş yer bulmasını da doğal karşılamak gerek.

Hagakure’nin sözcük anlamı “saklı yapraklar” ya da “yapraklarla saklı” olarak verilebilir. Belki de efendiye sadakat bağlamında, efendiyi ulu bir ağaç olarak görüp onun yaprakları altında kalmak anlamında da bu başlık kullanılmış olabilir. Tsunetomo’nun bir ormanın derinliğindeki tapınakta yaşamını sürdürmekte olduğunu düşünürsek, mücadele, şeref ve sadakat döngüsünde geliştirdiği öz varlığının yapraklar arasında saklanmış olduğu ya da yapraklarla örtüldüğü anlamında kitaba bu başlığın verildiğini düşünebiliriz.

Hagakure, yazılışından 290 yıl sonra Japonca aslından yaptığımız bu çeviri ile Türk okurunun karşısına çıkıyor. Japon savaşçı sınıfına yönelik algılamalarımızı geliştirmesi ve mücadele, şeref ve sadakat kavramlarına yeni bakış açıları kazandırması dileğiyle.

Hüseyin Can Erkin

Hagakure: Saklı Yapraklar

– Mücadele, Şeref ve Sadakat –

Gece Vakti Dilimiz Döndüğünce

Fani dünyadan ne kadar uzak düştün ey dağ kirazı

Kurşuni bulutlar çiçeklerinle buluştu işte...

Bir hizmetkâr olarak, beyliğimizin özünü kavramalıyız. Günümüzde bu konuda uğraşmaya önem verilmiyor. Bunları anlatmamın amacı, sülalemizin kökenine inmek, atalarımızın zahmetle ve merhametle bu sülaleyi nasıl kökleştirdiklerini anlamaya çalışmaktır. Efendi İekane Ryuzoci'nin insanlığı ve kahramanlığı; Efendi Kiyohisa Nabeşima'nın iyi niyetliliği ve azmi; Efendi Takanobu Ryuzoci ve Efendi Naoşige Nabeşima'nın gücü, günümüze kadar eşi benzeri olmayan sülalemizin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Günümüz insanlarının bunları unutup, başka yörelerin Budalarına iman etmelerini bizler anlayamıyoruz. Ne Şakyamuni, ne Konfüçyus, ne Kusunoki, ne de Şingen, Ryuzoci veya Nabeşima ailesinin hizmetkarı oldular. O yüzden, sülalemizin adetlerine ayak uyduramazlar. Savaşta ve barışta, hangi sınıftan olursak olalım, atalarımıza hürmet etmeli, öğretilerini çalışmalıyız. Öğretilerde, ait oldukları sülalenin özüne hürmet etmek esastır. Hizmetkârların başka ilimleri çalışmaları gereksizdir. Beyliğimizin özünü kavradıktan sonra, başka öğretiler eğlence haline gelecektir. İyice özümsenecek olursa, beyliğimizin özünde hiçbir eksiklik olmadığı görülecektir. Başka sülalelerden insanlar gelip de, "Ryuzoci ve Nabeşimaların kökeni ve arazilerinin birleştirilmesinin öyküsü veya Ryuzoci ve Nabeşimaların Kyuşu'da en ön saflarda çarpışan kahraman sülaleler olarak bilinir hale gelmesinin öyküsü nedir?" diye soracak olsalar, beyliğimizin özünü kavramamış olanların verecek yanıtı olmaz.

Yineleyelim, insanların görevini yerine getirmekten başka işi olamaz. Çoğunlukla insanlar kendi işlerinden hoşlanmaz, başka işlere ilgi duyar, yanlış yollara girer ve hata yaparlar. Sülalenin işini yapmakta iyi örnekler, Efendi Naoşige ve Efendi Katsuşige'dir. Onların dönemlerindeki hizmetkârların tümü kendi görevlerini yerine getiriyorlardı. Üst sınıflar yararlı adam istiyor, alt sınıflar da işe yaramayı arzuluyorlardı. Sınıflar arasında uyum vardı ve sülalemizin dirliği sağlamdı. Efendi Naoşige'nin girdiği sıkıntılar anlatılamaz. Kan revan içinde defalarca *seppuku*[1] yapmak durumunda kalsa da, sülalenin desteği sayesinde buna gerek kalmamıştır. Katsuşige ise efendinin *seppuku* anına şahit olmuş ve ilk beyimiz olarak savaşlardaki başarılarıyla, sülaleyi idaresi ve beyliği yönetimi, kaleler inşa etmesi ve sistemler kurması, kendisinin katlandığı sıkıntılar, tanrılara ve Buda'ya imanı ile anılmıştır. "Efendi Naoşige'nin kurduğu bu sülale çok

önemli. Gelişigüzel davranmak yakışık almaz. Soyumuz kuşaklar boyunca, her konuda sülalenin ebedi olmasını sağlamak için uğraşmazlarsa, hiçbir işe yaramazlar. Barış dönemi gelince toplum rehavete kapıldı, savaş sanatı önemsenmez oldu, insanlar lüks içinde yaşamaya başladılar ve gereksiz şeylere para harcanır oldu. Tüm sınıflar sıkıntıya düşerek, içeriye ve dışarıya karşı utanç taşır hale geldi, aileleri yıkılmak üzere. Sülaledeki insanlar arasında yaşlılar, yaşayan ölüler gibi. Gençler ise zihinlerini zamane modalara kaptırmışlar." diyerek, ömrü boyunca çalışıp didinmiştir.

Kuşaklar boyunca efendilerimiz arasında kötü ya da aptal yoktur, Japonya'da ikinci sınıf, üçüncü sınıf diye anılanı olmadı. Bu mükemmel sülaleyi ata tanrılarımızın inançları ayakta tutmaktadır. Beyliğimizin hiçbir savaşçısı başka yerlere gönderilmemiş, başka yerlerden de savaşçı çağırılmamış, azledilen savaşçılar da beylik içinde tutulmuştur. Seppuku yapanların çocukları da beylik içinde yaşamlarını sürdürmüştür. Sadakatin böylesine derin olduğu bir ailede doğmak, savaşçıları söylemeye gerek yok, kasabalılar ve çiftçilere varana kadar, kuşaklar boyu minnet duyulan bir talih olmuştur.

Biz Nabeşima savaşçılarının özü, bu gerçekleri kavrayarak, minnet borcumuzu ödemek için çalışmayı zihnimize yerleştirmek olmalıdır. Görevimizi yaparken, efendinin övgüleri karşısında şımarmamalı, azledildiğimizde ya da *seppuku* yapmamız emredildiğinde, ister uzak dağlara gidelim, isterse toprağın altına girelim, bunların da bir görev olduğunu idrak etmeliyiz. Benim gibi, artık münzeviliği seçmiş birinin bunu söylemesi doğru olmayabilir ama, asla bir Buda'ya dönüşmek arzusunda değilim. Yedi kez doğsam da Nabeşima sülalesine hizmet etmek, beyliğin yönetiminde yararlı olmak isterim. Güce ve yeteneğe ihtiyacım yok, tek sözle, sülaleyi tek başıma sırtlamaya hazırım.

İnsanlar aynı olduğuna göre, kimsenin kimseden aşağı kalır tarafı olamaz. İnsan yaptıklarını geniş bir gönülle yapmazsa, tek başına sülaleyi hareket ettirmek kararlılığında olmazsa, işe yaramaz. Çaydanlık gibi, insanın yüreği de sıcaklığını kaybedebilir. Önemli olan soğumamasını sağlamaktır. Benim kendi kendime ettiğim yeminlerim vardır:

– Şerefli savaşçılık yolunda geride kalma.

– Efendine yararlı ol.

– Babana sadakatini göster.

– İnsanlar için tutkuyla mücadele et.

Bu dört yemin her sabah tekrarlanırsa, kişi iki insanın gücüne kavuşur, geride kalmaz. Tırtıl gibi yavaş yavaş ilerleyin. Tanrılar ve Buda da bir yeminle doğmuştur.

Birinci Bölüm

Bir savaşçının Savaş Yolu'nu[2] özümsemesi gerekliliği çok doğaldır, ama sanki insanlar bu konuda gaflet içerisindedirler. Söz gelişi, "Savaş Yolu'nun özü nedir?" diye sorulduğunda, tereddütsüz yanıtlayabilen çok az kişi çıkar. Sıradan zamanlarda bu soruyu akıllarına getirmedikleri içindir. Böylelikle Savaş Yolu'nun özümsenmediğini anlarız. En büyük düşman gaflettir.

Savaş Yolu anlamını ölümle kazanır. Ölüm kalım durumunda, çabucak seçilecek olan ölümdür. Tereddüte yer yoktur. Kararlılıkla ölüme ilerlemek gerekir. "İlkelere uymadan ölmek köpeklerin ölümüdür" düşüncesi ancak Kyoto ve Edo'da geçerli olan şatafatlı Savaş Yolu anlayışına özgüdür. Ölüm kalım durumunda ilkelere uyacak şekilde hareket etmek nasıl mümkün olur?

Hepimiz yaşamayı severiz. Sevdiğimiz şeylerde de anlamlar buluruz. Ama ilkelerden ayrılarak yaşamak korkaklıktır. Bunun ince bir sınırı vardır. İlkelerden uzaklaşarak ölene deli derler ve utanmasını gerektiren bir şey yoktur. Bu Savaş Yolu'nun olması gereken şeklidir. Kişi her sabah ve her akşam tekrar tekrar zihnini öldürüp, kaybedecek bir şeyi yokmuş gibi yaşarsa, Savaş Yolu'nda özgür benliğini bulur ve görevini yaşamı boyunca lekesiz yerine getirir.

Hizmetkârın tek yapması gereken, efendisini daima yüce tutmaktır. Bunu yapabilenler en iyi hizmetkârlardır. Kuşaklarca onurlu yaşamış bir ailede doğan kişi, atalarına minnet borcunun derinliğini bilmeli, bencilliği terk edip kendini işine adamalıdır. Bunun üzerine bilgelik ve sanat sahibi de olup, tüm bunları şogunun[3] hizmeti için kullanabilirse, büyük bir mutluluk olur. Hiçbir hizmette işe yaramayıp, yeterince etkin olamayan kişiler bile, kendilerini işlerine adayarak hizmet ederlerse, en güvenilir hizmetkârlar olurlar. Bilgelik ve sanatla efendiye hizmet etmek sonra gelir.

Bulundukları ortama göre bilgece fikir yürütme meziyetine doğuştan sahip insanlar vardır. Bir adım geri çekilip sabrederek düşünmeyi bilen insanlar da vardır. Bu duruma dikkatli bir gözle bakacak olursak, doğuştan salak biri bile, eğer dört yemine sadık kalarak bencillikten uzak düşünürse, şaşırtıcı bilgelikler sergileyebilir. İnsanlar, sorunları derin derin düşündüklerinde çok önemli sorunlara bile çözüm bulabileceklerini sanırlar, ama kendileri merkezinde düşünüp durunca hınzırlığa kapılırlar ve ortaya sadece olumsuz sonuçlar çıkar. Aptallığın kanunu, sorunları kendisiyle ilişkilendiremezse, sonuca ulaşamamaktır. İşte bu yüzden, bir sorunu düşünecek olduğunuzda, başlangıçta o sorunu bir yana bırakıp, dört yemini yüreğinizde özümser, soruna dışarıdan bakarak çözümler ararsanız, hata yapmazsınız.

☙

Her şeyi kendi aklımıza bağlı kalarak yapmaya kalkıp, bencilleştiğimizde savaşçılık yolundan ayrı düşmüş oluruz, ortaya kötü sonuçlar çıkar. Bu durumumuza başkaları baktığında, bizi sefil, güçsüz, dar ve etkisiz bir insan olarak görürler. Kendi aklımız yetersiz kaldığında, bilge insanlara danışmamız gerekir. Bu kişi, konu kendisiyle ilgili olmadığı için konuya tarafsız bakabilecek, savaşçının yoluna uygun yorumlar yapabilecektir. Konulara dışarıdan bakıldığında, etkin ve kesin bir bakış getirmek mümkün olur. Bu büyük bir ağacın köklerinin çok olması gibidir. Azatlı bir savaşçının aklı, toprağa sokuşturulmuş köksüz bir ağaca benzer.

☙

Eskilerin deyiş ve eyleyişlerini, onların bilgeliğinden yararlanmak için dinler, aklımızda tutarız. Kendimize saplanıp kalmamak için. Başına buyruk düşüncelerden sıyrılarak eskilerin deyişlerine başvurup insanlara danıştığımızda, kötü sonuçların ortaya çıkması olanaksızdır. Efendi Katsuşige, Efendi Naoşige’nin bilgeliğinden yararlanırdı. Bu, [4] yazılıdır. Bu konuşmaları yazıya dökme inceliğini gösterdiği için ona şükran borçluyuz.

Yine denir ki, adamın biri kardeşlerini yanına hizmetkâr olarak almış; Edo ya da Osaka gibi büyük şehirlere giderken onları da yanında götürür, göreviyle ilgili konularda olsun, kişisel konularda olsun, sürekli onlara danışırmış. O yüzden hiç sorun yaşamadığı anlatılır.

Kyuma Sagara, efendisiyle gönül birliği etmiş, ölesiye hizmet eden bir insandı. Binde bir rastlanır bir insan olduğunu söylemeliyiz.

Bir gün (1679'da) sülalenin yaşlı danışmanı Efendi Naonaga'nın (Katsuşige'nin oğlu) Edo'daki konağında büyük aile dîvanı kurularak Kyuma'ya *seppuku* yapması emredilir. O sıralarda, Efendi Yasuie Taku'nun sayfiye konağı olarak kullandığı üç katlı bir çay evi vardı. Kyuma bu evi kiralamış, Saga'da ne kadar avare varsa, hepsini toplayıp kukla oyunu tertiplemiş; kuklalardan birini de kendi oynatmış, Efendi Naonaga'nın konutuna tepeden bakarak sabah akşam içki âlemi yapmış, büyük patırtıya neden olmuştu. Bu soruna neden olunca, efendisini düşünerek karnını yarmayı kabul etmesi, onun inceliğini gösterir.

Efendisine dayanak olacak bir hizmetkârın, iyiye kötüye bakmaksızın kendini feda etmekten başka bir işi olmamalıdır. Böyle iki, üç adam olsa, ana aile sağlamlaşır.

Arada bir dönüp âleme bakarsanız, işler yolundayken bilgelik, anlayış ve sanatıyla efendiye hizmet eden, kendini sergileyen insanlar görürsünüz. Efendi emekliye ayrılacak ya da inzivaya çekilecek olsa, ona çabucak sırt çevirip, gelecek güne bakan insanlar o kadar çok olur ki, aklınıza getirmek bile istemezsiniz. Büyüğüyle küçüğüyle, derin bilgelik sahibi kişiler, sanatı olan kişiler, kendilerinin en iyi olduklarını düşünerek hizmet ederler, ama efendi için canlarını feda etmek anı geldiğinde öyle kıvırtırlar ki, elle tutulur hiçbir yanları kalmaz. Hiçbir işe yaramayan bir kişinin, aynı an geldiğinde binde bir rastlanacak kişi olabilmesi, zaten canını feda etmeyi göze alabilmiş, efendisiyle gönül birliği edebilmiş olmasından kaynaklanır. Efendi Mitsuşige öldüğünde bunun bir örneği yaşanmıştı. Ona azimle sadece ben eşlik edebildim. Diğerleri benden görüp, izlediler. Sağlığında yüksekten atanlar, böbürlenerek dolaşanlar, efendi gözlerini kapattığında, pervasızca sırtlarını döndüler. "Sadakat sözü savaşçılık yolunu ağırlaştırır" denmesi, sanki çok eskilerde kalmış gibi geliyor, ama gözlerinizin önünde işte. Kararlı olduktan sonra, mükemmel bir hizmetkâr olabilirsin.

Birine öneride bulunarak hatasını düzeltmek, büyük bir merhamet örneğidir, efendiye hizmetin başta gelen eyleyişlerinden biridir. Ama bu öneriyi yapma usûlünü bulmakta insan zorlanır.

Başka birinin iyi ve kötü yanlarını görmek kolay bir iştir. Bunlarla ilgili öneride bulunmak da kolaydır. Çoğunluk, insanların hoşlanmayacağı, söylenmesi zor şeyleri söylemeyi marifet sayar, bu kabul edilmediğinde yapacak bir şeyleri olmadığını söylerler. Bu hiçbir işe yaramaz. Bir insanı utandırmakla, ona kara çalmakla aynı şeydir. İnsanın kendini rahatlatmak için konuşmasından başka bir şey değildir.

Bir insana öneride bulunmak için, önce o kişinin kabul edip etmeyeceğini ölçüp biç, senin sözüne güvenmesini sağla, o kişinin hoşuna gidecek yolları ara, zamanını ayarla; sonra ister mektupla, ister dinlenme anında, kendinle ilgili kötü bir şeyi anlatarak lafa gir; aslında düşünmemişsin de aklına gelmiş gibi, önce iyi yanlarını öv, kendini iyi hissetmesini sağla, boğazı kuruyken su içirir gibi ikna et, hatasını düzelt. İşte öneri böyle yapılır.

Bunu yapabilmek çok zordur. Artık alışkanlık haline gelmişse, çoğunlukla düzelmez. Ben de buna bizzat şahit oldum. İnsanların yoldaşlarına karşı içten olması, hatalarını düzeltip gönül birliği ederek görevleri yerine getirmesi, efendiye hizmettir, büyük merhamettir.

Sonuçta, bir insanı utandırarak onun düzelmesini nasıl beklersin?

☙

İnsanların önünde esnemek görgüsüzlüktür. Ansızın esnemeniz geldiğinde, alnınızı ovuştururursanız, esnemeniz geçer. Bu işe yaramazsa, dudaklarını dilinle yala, ağzını kapalı tut ya da elinle, kol ağzınla kapatarak anlaşılmamasını sağla. Hapşırmak da aynıdır. İnsanı aptal gibi gösterir. Bunlar dışında da dikkat edip özen göstermek gereken konular vardır.

☙

Adamın biri, o dönemde tutumluluk konusunda titizlenmek gerektiğini söylediğinde (şöyle yanıtlandı): “Çok yersiz. ‘Balık berrak suda yaşamaz.’ derler. Yosun ve diğer su bitkileri olacak ki, balık gölgesinde saklanarak gelişebilsin. Biraz görmezden, biraz duymazdan gelince hizmetkârlar huzurlu olur. İnsanları idare ederken, bu durumu akılda tutmak gerek.”

☙

Başkeşiş Kai'on'un önünde okuma çalışması yapılırken, "Gençler, çömez keşişler, hepiniz gelin, dinleyin. Dinleyen az olunca okumak zordur." demiş. Başkeşiş bu sözden etkilenmiş ve eklemiş: "Her şeyi işte bu ruhla yapmak gerek."

☙

Her sabah nasıl dua etmeli? Önce büyük efendi, ana baba, sonra aile tanrısı, koruyucu Buda sırasıyla dua etmeli. Efendiye hürmet edip baş sıraya koyarsan, ana baba sevinir, tanrılar ve Budalar da duaları kabul eder. Ben (savaşçı) büyük efendiyi düşünmekten başka iş bilmem. İnsan kendi içinde bu iradeyi yaratırsa, sıradan anlarda efendisini gözeterek, bir an bile ondan ayrılmamış olacaktır. Ayrıca, bir kadının, kocasını büyük efendi gibi sayması gerekir.

☙

Adamın birinin anlattıklarına göre, Hekim Kyoan Matsuguma geçen yıllarda şu öyküyü anlatmış:

"Hekimlikte, kadın ve erkeği ak ve kara gibi ayırıp, tedavilerini ona göre yapmak gerekir. Nabızları da farklılık gösterir. Ancak, son elli yılda kadınla erkeğin nabzı bir olmuştur. Bunun farkına varınca, göz tedavisinde, erkek gözüne kadın tedavisi uyguladım ve uygun olduğunu gördüm. Erkeğe, erkek tedavisi uyguladığımda sonuç alamadım. Demek dünyanın sonu gelmiş, erkeklerin ruhu zayıflamış, kadın gibi olmuşlar. Buna kesin olarak tanık olunca, bir sır olarak sakladım."

Bununla ilgili olarak, günümüz erkeğine baktıkça, çoğu zaman ne kadar kadınsı olduklarını düşünüyorum. "İşte bu erkek!" diyebileceğim anlar çok nadir. Öyleyse, kişi biraz gayret edecek olursa, rahatlıkla yükselmesi gerekir. Erkeğin cesaretinin azaldığının bir kanıtı da, elleri arkadan bağlı bir adamı bile kesecek kişinin az olması, hele *seppuku* tamamlama görevinden söz açıldığında bahane bulmada usta olanların erkekten sayıldığı günlerdeyiz. "Bacak arasından kılıç geçirmece" derlerdi, kırk elli yıl önce erkeklerin yapabilmesi gereken işlerdendi, insanlar baldırlarını yarasız görmesin diye erkekler baldırlarını doğrarlardı. Erkek işi dediğin, kan kokar. Bunu şimdilerde aptalca bulup, lafa gelince erkek geçiniyor, biraz

olsun omurga gerektiren iş olunca kaçınıyorlar. Genç erkeklerin bunu özümsemelerini isterim.

Başkeşiş Tannen, “Sürekli ‘bensizlik’ ve ‘hiçlik’ öğretildiği için insanlar huzur bulamıyorlar. Hiçlik insanın kalbini saf tutması anlamına gelir.” demiş. İşte bu çok ilginç. Efendi Sanenori derdi ki, “Bir nefsin içinde kötülüğün olmadığı yer yoldur.” Öyleyse yol tektir. Ama bu ışığı gerçekten yakalayabilmiş insan yoktur. Saflık, çaba üstüne çaba gösterilmezse kazanılmaz.

“Yüreğine sorduğunda yanıtın ne olur?” Bu yaygın olarak bilinen dize kadar minnet duymamız gereken başka bir şey yok. Bunu Buda’ya dua eder gibi, sürekli yüreğimizde tekrarlamalıyız. Çoğu insanın dili de alışıktır. Şimdilerde akıllı denen insanlar, aslında göstermelik olarak bilge gibi duruyorlar. Bu yüzden, aptallardan daha kötü durumdalar. Aptal duruşundan belli olur.

Yukarıdaki söze göre; insan, yüreğine bakacak olursa, bir şeyleri saklamasına gerek kalmayacaktır. Bu iyi bir sorgulama olur. İnsan bu sorgulamayla karşılaştığında utanç duymayacağı şekilde kendi iç dünyasını ayarlamalıdır.

Gen sözcüğü “yanılsama” diye de okunur. Hindistan’da hokkabazlara *gen* sanatçısı denirmiş. Dünya, aldatmaca kukla gösterisinden ibaret. Hepsine *gen* sözcüğünü kullanmalı.

Haksızlıktan uzak durup, adaletin peşine düşmek zor iştir. Hal böyle iken, adaletin yanında olmayı tek ideal olarak düşünüp, sürekli adalet peşinde koşmak bir sürü hatayı da beraberinde getirir. Adaletin üstünde yol da vardır. Bulmak zordur, ama en yüce bilgelik budur. Bu anlamda, adalet yetersiz bir şeydir. İnsan bunu kendi deneyimleriyle keşfedemez. Ancak, kendi başına bulamasa bile, bu yola ulaşmanın yöntemi vardır: İnsanlara

danışmak. Bir kişi, kendisi bu yola ulaşamamış olsa bile, konuya dışarıdan bakan bir kişi, konunun içinde olan kişiden daha iyi durumdadır. *Go*[5] oyununda, “dışarıdan bakan sekiz gözle bakar gibi bakar” denmesi gibi. Düşüne düşüne çözemediğimiz konuları, danışarak çözebiliriz. İnsanların anlattıklarını iyice dinleyip, yazılanları da akılda tutmak, kendi bildiğinin dışına çıkıp, eskilerin bildiklerinden yararlanabilmek için.

☙

Bir kılıç ustası, yaşlılık yıllarında şöyle bir öykü anlattı.

“Tüm yaşam boyunca kişinin kendini yetiştirmesi için aşamalar olur. Alt düzeydeki kişi, kendini geliştirme çabaları sonuç vermediğinde, kendisi yetersiz diye, alt düzeydeki herkesi yetersiz saymaya başlar. Bu yüzden, hizmette faydasız olur. Orta düzeyde, halen yararsız olsa da kendi yetersizliklerinin farkına varır, insanların yetersizliklerini de görebilir hale gelir. Yüksek düzeye geldiğinde, kendi yaptıklarıyla gururlanır, insanların kendisini övmesine sevinir, başkalarının yetersizliklerine üzülür. İşte, böyle bir adam işe yarar. Daha yüksek düzeylerde ise hiçbir şey bilmiyormuş gibi yapılır. İnsanlar da onun üstün olduğunu bilirler.

Durum genel hatlarıyla böyledir. Bunların üzerine bir kat daha çıkan, Savaş Yolu’nda mükemmel bir konum daha vardır. Bu yolun derinliklerine ulaştığında, nihayet yolun enginliğinin farkına varır ve orada sona gelmediğini, kendisinde gerçekten yetersiz olan şeylerin farkına vararak, tamama ermişlik düşüncesi olmadan, gurura kapılmadan, böbürlenmeden yaşamını tamamlar. Üstat Yagyu’nun, ‘Başkalarını yenmeyi bilmem, kendimi yenmeyi bilirim’ dediği söylenir. Bugün dünden, yarın bugünden daha iyi olmaya çalışarak yaşam tamamlanmalıdır. Bunun da sonu yoktur.”

☙

Naoşige öğütler kitabında, “Büyük konuları önemseme.” der. Üstat İttei buna, “Küçük konular önemsenmelidir.” yorumunu eklemiştir. Büyük konular iki üç kalemi aşmamalıdır. Bunlar sıradan anlarda üzerinde düşünülürse, anlaşılabilir şeylerdir. Önceden fikir sahibi olarak, büyük konu karşınıza çıktığında hafif atlatabilirsiniz. Bunları akla getirmeksizin, gerçekten karşılaşıldığında hafife almak da olmaz; olması gerektiği gibi

hareket etmek zorlaşır. O yüzden, her şeyi öncesinden sağlama almak, “büyük konuları önemseme” sözüne temel oluşturacaktır.

Bir adam Osaka’da yıllarca hizmette bulunduktan sonra memleketine dönmüştü. Memleketindeki resmi dairede Kyoto–Osaka şivesiyle konuşunca, herkesin alay konusu oldu. Edo’da ya da Kyoto’da hizmette bulunan bir kişinin, yerel şivesini olağandan çok daha titizlenerek konuşması gerekir. Kendi kendine tarzını oralara uydurarak, memleketinin adetlerini “taşralı adetleri” diye hakir görmesi, farklı yerlerin adetlerini sorgulamadan kabullenmesi; hayran olması; hiçbir şeyden anlamadığını gösterir. İnsanın memleketi taşra ve gelişmemiş olabilir, ama kişinin en değerli hazinesidir. Başka yerlerin adetlerini taklit etmek sahtekârlıktır. Adamın biri, Şungaku’ya, “Hokke mezhebinde[6] merhametin korkulan bir şey olması hoş değil.” dediğinde, Şungaku, “Merhametten korkulmasıyla Hokke mezhebi varlığını korumaktadır. Merhametten korkmamak başka mezheplere özgüdür.” diye yanıtladı. Çok doğru bir tespit.

Adamın birinin terfi ettirilmesi dîvanda tartışılıyordu. Adamın yakın bir zamanda içkiyi fazla kaçırdığı, o yüzden de terfi ettirilmesinin bir fayda sağlamayacağı söylendi. Dîvan üyeleri oybirliğiyle karar vermek üzereydiler. İçlerinden biri, “Bir kez hata yapmış herkesi fırlatıp atacak olursak, işe yarayacak adam kalmaz. Bir kez hata yapmış bir kişi, yaptığı hatadan pişmanlık duyuyorsa, oldukça temkinli olur, yararlı olur. Bence terfi ettirmek yerindedir.” dedi. İçlerinden bir başkası, “Öyleyse sen bu adamın sorumluluğunu üstüne alır mısın?” diye sordu. Üye, “Tamam öyleyse, onun sorumluluğunu ben alırım.” diye yanıtladı. O an dîvandaki herkes, “Neden bu sorumluluğu kabul ediyorsun?” diye sordular. Üye, “Bir kez hata yapmış biri olduğu için sorumluluğunu alıyorum. Bir kez bile hata yapmamış bir insan tehlikelidir.” diye yanıtlayınca, adamı terfi ettirdiler.

Nakano Kazuma, suçluların cezalarının belirleneceği bir dîvan toplantısında, verilmesi gereken cezalardan birer kademe daha hafif cezalar vermişti. Ancak onun gibi bir insan bu bilgeliği sergileyebilirdi. O an

toplantıya katılan birçok insanın arasında Kazuma’nın yaptığına kimse ağzını açıp da bir şey söylemedi. Her konuda ilk olabilecek bir insandı.

Adamın biri kavga sırasında karşılık vermediği için şerefi lekelenmişti. Karşılık verirken, üstün gelmek için karşıdakinin üzerine yürür öldürülürsün. Bunun utanılacak bir yanı yoktur. Nasıl yapacağını düşündüğün için, yapman gerekeni zamanında yapamazsın. Karşındakilerin sayısının çok olduğuna bakarak zamanını beklersen, sonuçta vazgeçmeni sana telkin edenler olur. Karşındakiler binlerce kişi de olsa, en öndekinden kesmeye başlama kararıyla ilerlemek gerekir. Yapılması gereken budur. Bu her şeyi halleder. Yine Efendi Asano’nun ölümüyle başıboş kalan askerleri de gece baskınını, Sengakuci Tapınağı’nda *harakiri*[7] ile tamamlamamış olsalardı eksik kalırdı. Üstelik, efendilerinin ölümüne neden olan kişiden öç almak için çok uzun süre beklemişlerdi. Eğer o zaman zarfında, öç alacakları Efendi Kira hastalıktan ölecek olsa, ne kadar yazık olurdu.

Kyoto–Osaka bölgesinde yaşayanların bilgelikleri tartışılmaz, bu yüzden de övülmeleri gerekir ve Nagasaki’deki kavgada olduğu gibi akılsızca işler yapmazlar. Yine Efendi Soga da öç almak konusunda çok geç kalmıştır. Festivalde gezerken fırsatını bulduğu halde elinden kaçırmıştır. Talihsizliktir. O esnada Goro’nun söylediği mükemmel bir sözdür. Elbette her şey böyle değerlendirilemez ama, ancak savaşçılık yolunu araştıran bir kişi böyle bir söz söyleyebilir. Önceden araştırmış olmazsanız, yeri geldiğinde akıl yürütemeyecek hallere düşersiniz, utancınız büyük olur. Büyüklerin anlattıklarını dinlemek, kitaplarını okumak da bir tür hazırlıktır. Zaten savaşçılık yolu, bugünün meselelerini bile bilmiyormuş gibi gece gündüz madde madde araştırılmalıdır. Zamanın koşulları zafer kazanmada etkili olabilir. Ama utançtan kaçınmak başka bir şeydir. En iyi yolu ölümdür. Eğer o an gücünüz yetmiyorsa, bile karşılık veriniz. Bunun için bilgelik gerekmez. Kurt savaşçılar akıllarına zafer kazanmayı getirmezler, hiçbir şeye bakmaksızın, delicesine ölüme koşarlar. Böylelikle akıllarındaki birçok hayalden uyanmış olurlar.

Bir hizmetkârı lekeleyecek bir şey vardır. Refah peşine düşmek. Yaşamını ucu ucuna sürdürecek şekilde yaşarsa, lekelenmez. Yine, akıllı bir adam

vardı, ama hep başkalarının yaptıklarının kusurlu yanlarını görürdü. Böylesi, bir ailenin neferi olarak işe yaramaz. Âlemin tamamen kusurlarla dolu olduğunu aklınıza sokmazsanız, yüzü çirkin olan bir insanı kabul edemez hale gelirsiniz. İnsanları kabul etmemek iyi insan olmanın özüne aykırıdır. Bunu da bir leke türü olarak düşünmeliyiz.

௸

“Adamın biri çok cesur. Falancanın önünde şöyle bir şey söyledi.” diye konuşan biri vardı.

“Bu onun gerçek özüne aykırı bir şeydi. En fazla, patavatsız olduğu söylenebilir. Sefilcedir. Çiğ tarafları kalmış biri olarak görülmelidir. Savaşçı dediğin, önce görgü kurallarına uymalıdır, ancak o zaman güzel bir insan olur. O şekilde insanların önünde konuşmak, efendinin ancak mızrağını taşıyabilecek düşük rütbeli insanların kendi aralarındaki konuşma şeklidir, sefilcedir.” diye yanıtladılar.

௸

Sabit görüşlülük kötüdür. Belirli bir düşünceye sahip olduktan sonra, daha fazlasını geliştirmeyi gerekli görmeyenler çabuk hata yaparlar. İnsan var gücüyle kendini verip çekirdeği yakalamalı, sonra da onu geliştirmek için ömrü boyunca kendini eğitmekten vazgeçmemelidir. Böylelikle ulaşacağı şeyler akla hayale sığmaz. Yalnızca “bunu da mutlaka edinmeliyim” düşüncesiyle ve “ne yaparsam, Savaş Yolu’nda yararıma olur” endişesiyle bütün yaşam boyunca arayış içerisinde olunmalı, düşünceler sabit kalmamalı, insan kendini eğitmeyi sürdürmelidir. İşte Savaş Yolu burada bulunur.

௸

Cin’uemon Yamamoto’nun[8] dilinden düşürmediği bazı deyişler şöyle kaydedildi:

– Bir yönü tanımak, sekiz yönü tanımayı sağlar.

– Yapmacık gülen erkek sefil, kadın da hafiftir.

– Bir şeyleri arz ederken ya da anlatırken, karşınızdakinin gözüne bakarak konuşmalısınız.

– Baş sadece en başta selamlama yapılırken öne eğilmelidir. Yere bakarak konuşmak görgüsüzlüktür.

– *Hakama*[9] pantolonun altına el sokmak görgüsüzlüktür.

– Defterler ve kitapları kullandıktan sonra yakıp atınız. “Kitap okumak saray soylularının işidir. Bizim ailemizin işi savaşçılığı geliştirmektir.” derlerdi.

– Silahsız ve atsız savaşçı hiçbir işe yaramaz.

– Keşke herkes yaşlı kurt olabilse.

– Sabah gün doğmadan önce uyanmalı, yıkanılmalı ve alından tepeye kadar olan yerdeki saçlar kazınmalıdır. Yemek gün doğarken yenilmeli, gün batarken yatılmalıdır.

– Bir savaşçı karnı aç olsa bile, tok gibi görünmek için kürdan kullanır. İçi köpek gibi olsa da dış görünümü kaplan gibi olmalıdır.

“İnsanın neyi amaçlaması ve kendini ne için eğitmesi gerekir?” diye sorulduğunda, nasıl yanıtlarsınız? Öncelikle söylenmesi gereken şudur: Şimdilik yapman gereken yüreğini dinginleştirmek. Çoğu insan aklını bir şeylere takar. Kişiyi canlı gösteren yüz, dingin bir yürek sayesinde oluşur. Bazı anlarda farklı işleri eylerken insanın yüreğinde farklı şeyler oluşur. Efendiye sadakat, babaya vefa, savaşçılık için cesaret; bunların dışında kalan duygular başka şeyler için kullanılmalıdır. Bu mertebeye ulaşmak zordur. Bulunca asla kaybedilmez. Anlık olarak aklınıza takılan şeyler için bile özünüzü korumalısınız.

Elli, altmış yıl öncesine kadar savaşçılar, her sabah yıkanır, alınlarından tepeye kadar olan kısımdaki saçlarını tıraş eder, el ve ayaklarını güzelce temizleyip tırnaklarını keser, dişlerini kuzukulağı yaprağıyla temizler, kılıklarına özen gösterir, özellikle de silah ve donanımlarının tozunu pasını mutlaka temizleyip parlatırlardı. İnsanın özünden vazgeçip dış görünümüne önem vermesi de söz konusu olabilir, talihsizliktir, olmamalıdır. Bugün ölmeyi göze almış olsanız, eğer hazırlığınız tamam değilken ölürseniz,

aksine ölmeyi göze alamamış gibi görünürsünüz, düşman sizi hakir görür, pislikmişsiniz gibi, cesedinize bile gereken önemi göstermez. İşte o yüzden, yaşlıların da, gençlerin de kılıklarına özen göstermeleri gerekir. Zor ve zahmetli bir iş gibi gelebilir ama, savaşçılık mesleği zaten budur. Bundan başka uğraşılacak, zaman harcayacak bir şey yoktur. Kişi ölmeyi göze aldığında, bu kararında sendelemeden ölürse, efendisine hizmet görevini de, savaşçılığın gereğini de yerine getirmiş olur, şerefini lekeleyecek hiçbir şey kalmaz. Böyle şeyleri aklına bile getirmeksizin, ihtiraslarını ve kendini düşünerek günlerini geçiren, önemli olaylarla yüzleştiğinde utançla lekelense bile, bunu bir utanç olarak algılamayan, "kendim rahat olduktan sonra hiçbir şeyin önemi yok" gibi laflar ederek hovarda bir yaşamı ardında bırakan kişi, en acınası insandır. Yine, ölmeyi göze alamayan insanlar sefilce ölür. Zaten, eğer kişi ölümü göze alabiliyorsa, neden sefilce işler yapsın ki? Bu noktaya çok dikkat etmek gerekir.

Öte yandan, şu son otuz yıldan beri adetler değişti. Gençlerin toplantılarında para, kâr zarar, ailevi ekonomik sıkıntılar, giyim kuşam, cinsel istekler konuşma konuları haline geldi, bunların konuşulmadığı ortamlara gençler ilgi duymuyor. Anlamsız bir yaşam tarzı ortaya çıktı. Eskiden, yirmi, otuz yaşındaki gençler esas olarak yüreklerinde kötü şeyler taşımadıklarından söze de dökmezlerdi. Yaşlılar da bilincinde olmadan kötü sözler etseler bile, hata olduğunun farkına varırlardı. Günümüzdeki durum, el âleme karşı seçkin görünme arzusu ve aile servetinin önemli bir şey olduğunu düşünmekten kaynaklanıyor. Kendi özüne yakışmayanı süs olarak kullanmasalar, bu durum söz konusu olmaz. Bugünkü, para puldan başka bir şey düşünmeyen gençleri "ne kadar güzel bir ailen var" diye övmek de hafifliktir. Para puldan başka bir şey düşünmeyen insan şerefe önem vermez. Şeref düşüncesi taşımayan insan sefildir.

Efendi İttei, "İyi örnekleri taklit ederek gayret gösteren bir insan, başta yazısı bozuk olsa bile, uygun biçimde yazabilir hale gelir. Hizmet edenler de iyi örneklere bakarak kendilerini geliştirmelidir. Günümüzde hizmet konusunda iyi bir örnek yoktur. O yüzden bir model oluşturarak oradan öğrenilmelidir. Bu model, görgü kurallarının neler olduğunu; cesaretin ne anlama geldiğini; düzgün davranışın nasıl olacağını; dürüstlüğün, yalınlığın ne olduğunu, farklı insanlara bakarak her birinin bunlardan hangisinde en

iyi olduğuna göre, o özelliği seçmek yoluyla oluşturulur. On binlerce sanat var, en iyi ustalar bile tamamını bilemez. Ustaların sadece kötü yanlarını örnek alarak yetişen bir çırak hiçbir işe yaramaz. Görgü kurallarını tam olarak bilip de dürüstlük konusunda tam olmayan insanlar vardır. Böyle bir adamın, görgülülüğünü bırakıp da dürüstlük özelliğini örnek almaya kalkacak çok insan çıkar.” demişti.

Önemli bir ferman, mektup ya da belgeyi birine iletmeniz gerektiğinde, yolda götürürken sımsıkı tutun, bir an bile bırakmayın. Muhatabın yanına ulaştığınızda doğrudan kendisine verin.

Hizmetkârlar, her an efendilerinin huzurundaymış, resmi bir yerdeymiş gibi davranmalı, kendilerini salıvermemelidirler. Serbest zamanlarında pot kıracak olurlarsa, resmi bir yerde pot kırmış gibi görülürler. Bu önem gösterilmesi gereken bir konudur.

Hangi statüde olursa olsun, bir kişi üstüne vazife olmayan bir iş eyler, sefilce davranışlarda bulunursa, kendisine bağlı adamları kaçıp gider. Savaşçının adamlarına karşı dikkatli olması gerekir.

Kendilerini savaş sanatlarına fazla kaptırıp, çırakları var diye kendilerini savaşçıdan sayan kişiler vardır. Bin bir zahmet çekerek, nihayetinde sanat ustası haline gelebilmiş insanları üzecek bir durum.

Kişi efendisinden bir emir alırken, sevindiği ya da sıkıntı duyduğu bir emir olsa bile, sesini çıkarmadan kabul ederse, canının sıkıldığı düşünülür. Uygun bir tavırla yanıt verilmesi gerekir. Gelecekte olacakları göze almak önemlidir.

Yine kendisine bir görev verildiğinde içinden sevinç duyarak, gururlandığında dışarıya belli edenler olur. Birçok insanda görülmüştür,

çirkin bir şeydir. “Ben ham biriyim, onun için bu görev bana verildi, gayretle bu görevi olgunlaşmak yolunda başarmalıyım. Birçok pürüz ve sıkıntı doğacaktır.” diye, kendi yetersizliğinin farkında olan kişi, bunu sözcüklere dökmese bile, yüzünden anlaşılacaktır ve bu kişi güvenilir bir adam olarak görülecektir. Havaya girerek kendini salıveren kişi, yolunu şaşırır, insanlar onu ham bir kişi olarak görür, birçok zararı olur.

İlim iyi bir şey olmakla birlikte, kişiye birçok hata yaptırır. Keşiş Konan’ın, “İlim yolunda bilgisi yetersiz olanlar, doğuya gitmek isterken batıya gidiverirler.” sözü bu durumu çok iyi anlatır. Ne üzerinde çalışırsanız çalışın, kendi eksikliklerinizi bilmek için çalışıyorsanız, işe yarar. Ama bunu böyle yapmayanlar vardır. Çoğunlukla kendi düşüncesinin en doğru, en mükemmel olduğunu düşünmeye başlarlar.

Geçen yıl, büyük dîvan toplantısında gerekirse, başkanı öldürmeyi kafasına koymuş birisi, karşıt bir fikir söyledi ve sonuna kadar düşüncesini değiştirmedi. Ona davranışının nedenini sordular. Adam, “Söylenen her şeyi çabucak kabul edenler, efendinin yakınında olduklarında zayıf ve güvenilmez olurlar.” diye yanıtladı.

Resmi mekanlarda işin özel olarak yoğun olduğu bir anda, düşüncesizce yanına gelip derdini anlatmaya çalışanlara, çoğunlukla insanlar görgüsüzce davranır, sinirlenirler. Bu asla olmamalıdır. Böyle durumlarda sebat etmeniz, elinizden geldiğince iyi karşılamanız savaşçılığın geleneğidir. Gelişigüzel davranmak, savaşçılara hizmet eden uşaklarınki gibi bir davranış olur.

Zamanı gelir gereksiniminiz olduğunu söyleyerek, insanlardan bir şeyler alırsınız. Eğer bu sık sık olursa, gevşeklik anlamına gelir, iyi bir şey değildir. Eğer bir şekilde işinizi halledebiliyorsanız, başkalarından bir şey istememeye çalışınız.

“Sağanak yağmurdan ders alın” denir. Yolda yağmura yakalanıp üstünüz ıslandığında, koşup bir saçağın altına girseniz bile, giysilerinizin ıslaklığı devam eder. En başta ıslanmayı göze almışsanız, kendinizi rahatsız hissetmezsiniz, yine ıslanırsınız. Bu düşünceyi her şeye uygulayabilirsiniz.

T’ang Dönemi[10] Çin’inde ejderha resimlerinden hoşlanan bir adam varmış. Giysilerine, evdeki kap kacağa ejderha motifleri işletirmiş. Bu tutkusu ejderhaların tanrısına ulaşmış ve bir gün penceresinin önünde bir ejderha beliriverm iş. Bu adam şaşkınlıktan bayılıp kalmış. Hiçbir şey yokken büyük laflar edip, gerçeklerle karşı karşıya kaldığında söylediğiyle farklı şeyler yapanlar olur.

Mızrak ustası bir adam son anlarında çırağını çağırıp şöyle vasiyet etmiş: “Tüm püf noktalarını eksiksiz olarak öğrettiğim için artık söyleyeceğim bir şey yok. Eğer çırak alman gerektiğini düşünürsen, her gün bambu kılıçla talim yaptırmalısın. Zaferin nasıl kazanılacağı anlatılarak öğrenilmez.”

Yine bir *renga* şiiri[11] ustası, “şiir toplantısı öncesinde sakinleşip, şiir kitapları okumalı” diye öğütlemiştir. Yapılacak iş için zihnen yoğunlaşmak gerekir. Her meslekte zihnen yoğunlaşmak elzemdir.

Tam karar, her konuda en iyi şeydir ama, savaşçılıkta sürekli insanlardan üstün olmayı hedeflemelisiniz. Yay taliminde sağ ve sol elin yerden aynı yükseklikte olması gerekir, ancak genellikle sağ el daha yukarı çıkar. O yüzden sağ elinizi aşağıda tutarak yayı gererseniz, elleriniz kendiliğinden dengesini bulur. Yaşlı kurtların öykülerinde, savaş meydanında başarılı insanlardan daha ileriye gitmeyi düşünerek, güçlü düşmanları alt etmeyi gece gündüz aklından çıkartmayan kişinin cesaretinin artacağı, ümidinin kesilmeyeceği, kahramanlığını sergileyebileceği anlatılır. Sıradan günlerde de insanın zihni bu düşünce ile dolu olmalıdır.

Savaşçı çocuklarının eğitilme yöntemi vardır. Bebekliğinden itibaren cesareti güçlendirilmeli, korkutulmamalı, kandırılmamalıdır. Küçüklüğünde korkaklığa kapılırsa, bu onun ömür boyu taşıyacağı bir yara olur. Ebeveynin dikkatsizliğiyle gök gürültüsünden etkilenir, karanlıkta kalmamaya çalışır. Ağlamasını kesmek için korkutucu şeyler söylemek özensizliktir. Çocuğu küçüklüğünde çok sert azarlarsanız içine kapanır. Yine, kötü alışkanlıklar edinmemesine dikkat etmek gerekir. Edindikten sonra uyarsanız bile, işe yaramaz. Konuşma ve davranışlarına yavaş yavaş dikkat etmesi sağlanmalı, açgözlülük gibi şeyleri bilmemeli. Bunun dışındaki eğitiminde önem taşıyan, kazandırılması gereken şeylere titizlik gösterilmelidir. Karıkocanın arası kötüyse, çocuk mutsuz olur. Hayvanlar bile doğduktan sonra bakarak, duyarak büyürler. Yine, anne akılsızca, baba ve evladın arasının kötü olmasına aldırmadan çocuğa sevgisini devam ettirir, babaya karşı çıkar, çocuğun arkasını tutar, birlik olursa, o çocuk babasıyla anlaşmazlık yaşar. Hafifliktir. Sonuçları düşünülerek çocuğa arka çıkılmalıdır.

Son kararlarınızda mütereddit davrandığınızda insanların etkisinde kalabilirsiniz. Yine, toplantılarda ve konuşmalarda pasif kalıp, kendi aklınızda olmayan bir şey söylendiğinde konuşana kendinizi kaptırıp, onunla aynı fikirde olduğunuzu sanabilir, hatta “çok haklısın” gibi laflar edebilirsiniz. Dışarıdan bakıldığında aynı fikirdeymişsiniz gibi görülecektir. Bununla ilgili olarak, insanlarla karşılaştığınız andan itibaren bir an bile kendinizi koyuvermemelisiniz. Üstelik konuşurken ya da size bir söz söylendiğinde, karşınızdakinin etkisinde kalmamak düşüncesiyle, kendinize uymayan sözlere müdahale etmeli, karşınızdakinden daha kararlı sözler dile getirmelisiniz. Çok önemli konularda bile, çok küçük şeyler hatalara neden olabilir. Dikkatli olmak gerekir. Yine, güvenemediğiniz insanlardan uzak durunuz. Her halükârda sizi etki altına alır, yanıltırlar. Bu konuda rahat olabilmeniz için deneyim sahibi olmanız gerekir.

“Sanat kişiyi kurtarır” sözü başka yörelerin sözüdür. Bizim ailemizde sanat kişiyi mahveder. Hangi konuda olursa olsun, bir sanatı olan kişi sanatçıdır. Savaşçı değildir. “Şu adam savaşçıdır!” dedirtmek için titizlenmeniz gerekir. Bir parça bile sanattan anlamanın savaşçılığa zarar

vereceğini kavradığınız anda, tüm sanatlar yararlı olur. Dikkat edilmesi gereken bir konudur.

☙

Kılığınızın düzgünlüğü, düzenli olarak aynaya bakıp kendinize çekidüzen vermekle olur. Bu çok değerli bir alışkanlıktır. Çoğu insanın kılığı aynaya bakmadıkları için bozuktur. Resmi yerlerde konuşma alışkanlığı, kişinin kendi evinde konuşma hazırlıkları yapmasıyla gelişir. Yazma alışkanlığı kağıt parçalarına kısa kısa şeyler yazarak geliştirilir. Bu alışkanlıkların tümü yavaş yavaş pekiştirilmelidir. Yine Keşiş Ryozan, efendimize, "Mektup muhatabına göre yazılır." demişti.

☙

"Hata yaparak doğruyu bulmaktan çekinilmemelidir" derler. En ufak bir tereddüt olmaksızın hatayı düzeltirseniz, hatalar ortadan kalkar. Hatayı örtbas etmeye kalkmak çirkinliktir, sıkıntı verir. Bir gaf yaptığınızda, hemen asıl düşündüğünüzün ne olduğunu söylerseniz, yaptığınız gafı telafi etmiş olursunuz, kendiniz de rahatlarsınız. Eğer karşınızdaki hâlâ üzerinize gelecek olursa, "Yanlışlıkla dile getirdiğimi söyledim, doğrusunu anlattım. Dinlemek istemiyorsan, elimden bir şey gelmez. Seni kastetmedim, en iyisi hiç duymamış ol. Herkes dedikodudan kaçınır." diyerek durumu netleştirmelisiniz. Böylelikle arkanızdan konuşulmaz, dedikodunuz yapılmaz. Yine, yerine göre sözcükler düşünülerek dile getirilmelidir.

☙

El yazısı için kurallarına özen göstermekten öte bir şey yoktur ama, bunun o ölçüde de katı ve itici bir görüntüsü olur. Bunun ötesinde, temel standartlardan farklı bir görüntü sergilemesi sağlanmalıdır. Bu, her konu için geçerlidir.

☙

"İnsan tanımak istiyorsan, hastalan" derler. Sıradan günlerde insana candan davranıp, hastalandığında ya da dara düştüğünde uzak durmak namertliktir. İnsanların her türlü talihsizliğinde candan davranmak, ziyaretine gitmek, yardımda bulunmak gerekir. Minnet borcunuzun bulunduğu birine, ömrünüz boyunca asla soğuk davranmamalısınız. Böyle

şeylerle insan tanırsınız. Genellikle, kendisi dara düştüğünde insanlardan yardım dilenen, sonra da hiç anımsamayan insanlar çoktur.

☙

Yaşamındaki iniş çıkışlara bakarak bir kişi hakkında iyi ya da kötü yargısına varılmamalıdır. Yaşamda iniş ve çıkışların olması doğaldır. İyilik ve kötülük kişinin tuttuğu yoldur. Ders olması için, iniş ve çıkışlara bakılarak söz söylenmelidir.

☙

Morooka Hikouemon'un bir iş için çağrıldığında geçmiş bir olaydır. Kendisi tanrının adını anarak yemin etmek istedi. Ancak ben, “Savaşçının sözü demirden daha serttir. Yüreğinde savaşçılık olduktan sonra, tanrıların adını anmaya gerek yoktur.” deyince, yeminden vazgeçildi. Yirmi altı yaşındaydım.

☙

İttei şöyle demişti: “Hangi konuda olursa olsun, insan bir şeyi dilerse, gerçekleşir. Beyliğimizde eskiden dağ mantarı namına bir şey yoktu. Kyoto–Osaka çevresinde o mantarları görenler bizim beyliğimizde de yetişse keşke demişler. Şimdi o dilekleri gerçekleşmiş, kuzey dağlarında biraz rastlanmaya başlamış. Sonraları, beyliğimizde servi ağaçları da yetişecektir, bunu şimdiden şuraya yazıyorum. İnsan ümidini sürekli canlı tutmalı.”

☙

Sıradışı bir olay gerçekleştiğinde, onu kötüye yormak, insanlara safsatalar yaymak eblehçe bir şeydir. Güneş ve ayın birlikte çıkması, ince uzun bulutlar, parlak gök nesneleri, yaz başlangıcında kar, kış ortasında şimşekler gibi olaylar elli yılda, yüzyılda bir olur. Ying ve Yang salınımına[12] bağlı olarak ortaya çıkarlar. Güneşin doğudan doğup batıdan batmasının da, sıradışı bir şeye neden olarak kötüye yorulması lazım öyleyse. Bunun ötesinde bir şey yoktur. Yine gökteki değişiklikleri âlemde kötü olaylar izledi diye, ince uzun bulutları bile kötüye yormaları insanların içlerinin kararmasına yol açar. Kötülük üzerine yoğunlaşan yüreklerden ancak kötülük doğar. Kötüye yorulacak şeyler ağızdan çıkan sözcüklerdir.

Hesap peşinde koşan alçaktır. Şöyle ki, hesap dediğimiz kâr zararı düşünmek olduğuna göre, o insanın yüreğinde de kâr zarar düşüncesi hiç eksilmez. Ölmek zarar, doğmak kâr diye düşüneceği, ölmekten korkacağı için alçaklık edecektir. Yine âlimler, işleri zekaya ve güzel söz söyleme sanatına dayandığı için, çoğunlukla korkaklıklarını ve açgözlülüklerini saklarlar. İnsanlar bunu genellikle yanlış bilirler.

Savaşçının yolu deli cesaretiyle ölüme atılmaktır. Bazen bir kişiyi öldürmeye on kişinin gücü yetmez. Efendi Naoşige de öyle söylerdi. Yaşamı ciddiye alanlar büyük başarılara ulaşamazlar. En doğrusu çılgınca ve deli cesaretiyle ölüme atılmaktır. Yine, savaşçılık yolunda muhasebe söz konusu olursa, kişi geç kalır. Sadakat da, vefa da gerekmez, savaşçılık yolunda deli cesaretiyle ölüme gidilir. Bu eylemin içinde sadakat ve vefa doğal olarak bulunur.

Şida Kiçinosuke, "Yaşasan da, ölsen de sağ kalmayacaksan, yaşama!" diyerek sözün özünü söylemiştir. Yine, "Gitsem mi, gitmesem mi diye düşündüğün yere gitme." demişti. Buna ek olarak şunları söylemiştir: "Yesem mi, yemesem mi diye düşündüğün şeyi yeme; ölsem mi, ölmesem mi diye düşünüyorsan da, ölsen daha iyi."

Felaketlerle, zorluklarla karşılaşılsa da sarsılmamak gerektiğini söylemeye gerek bile yok. Zorluklarla karşılaşıldığında, eğlenceymiş gibi sevinerek yolunuza devam etmelisiniz. Geçmeniz gereken bir geçit noktasıdır sadece. "Su artarsa, tekne yükselir" sözünde olduğu gibi. Muraoka ailesi sorgulama geçirdiğinde ortaya atılmış bir sözdür.

"Ustaların yaptıklarını görüp dinleyerek, onlara erişemeyeceğini düşünmek çok boştur. Ustalar da insandır, siz de insansınız. 'Neyim eksik ki.' diyerek bir işin üzerine giderseniz, sonunda başaracağınızı görürsünüz.

On beşinde kendini ilime adayabilen bir insan sonunda azizlik mertebesine ulaşır. Sonradan ortaya çıkıp da çalışmaya başlamak insanı azizlik mertebesine ulaştırmaz.” demişti İttei. “Başladığın anda aydınlanma yolunda çok yol almış olursun” sözü de vardır.

ꕥ

Savaşçı her şey için titizlenmeli, bir parça bile geç kalmamalıdır. Özellikle, konuşurken boş bulunup “ben korkağım”, “o zaman kaçarım”, “korkunç”, “canım yandı” gibi sözler edilebilir. Şaka olsun, dalga geçerken olsun, uykuda konuşma olsun, sayıklama olsun, asla ağza alınmamalıdır. Aklıselim sahibi biri bu sözleri dinlediğinde, sizin yüreğinizin derinliklerini ayrımsayacaktır. Sürekli tetikte olmak gerekir.

ꕥ

Cesaretle ilgili tek bir şeyi bile aklınıza iyice yerleştirir, şüpheniz kalmayacak hale getirirseniz, gerektiğinde aklınıza ilk o gelir. Bu tür şeyler arada sırada davranışlarınızda, sözlerinizde ortaya çıkar. Yerine göre bir tek söz bile büyük önem taşır. Zihnini başıboş bırakanlarda bu olmaz. Aklınızı sergilemeye gerek yoktur. Zaman geçer insanlar ayırdına varırlar.

ꕥ

Bir hizmette bulunmayı kafanıza koyduğunuzda, ne evinizde, ne de dışarıda oturuşunuzu bozmamalısınız. Söz söylemeden olmayacak işlerde, on şeyi tek bir sözcükte söylemeniz gerekir. Yamazaki Kurando böyleydi işte.

ꕥ

İnsanın kafası uçurulduktan sonra bile bazı şeyleri yerine getirebildiği söylenir. Yoşisada ve Miçitaka Ono’da bu sözün gerçek olduğu görülmüştür. İnsan neden insandan aşağı olsun ki? Cokyu Mitani, “Hastalıktan ölürken bile iki üç gün dayanmak gerek.” demişti.

ꕥ

Eskiler, “düşünce anında söylenmelidir” derler. Efendi Takanobu, “Muhakeme bile uzun sürerse, kokuşur.” demişti. Efendi Naoşige ise,

“Hangi konuda olursa olsun, tereddüt edilirse, on işten yedisi kötü biter. Savaşçılıkla ilgili her şey, anında eyleme geçirilmelidir.” demişti. Zihninizin sağa sola takılıp sabitleşmediği anlarda muhakemeniz de olduğu yerde sayar. Tereddüt etmeksizin, eyleminizi yedi nefes içinde yerine getirmelisiniz. İradenizi netleştirip sabitleştirmiş, tereddütlerinizden sıyrılmış olmalısınız.

ↀ

Efendinin uyarılması gerektiğinde, eğer bu mevkide değilseniz, mevkii bunu yapmaya uygun birine söyleterek efendinin hatasını düzeltmesini sağlamak büyük sadakat örneği olur. Buna zemin hazırlamak için insanlarla dostluk edilmelidir. Kişi kendi yararına olsun diye bu işi yaparsa, yağcılık olur. Öte yandan, ailenin yükünün birlikte taşındığı akılda tutulmalıdır. Herkes haddini bilmelidir.

ↀ

İnzivaya çekilmiş efendi ile halihazırdaki efendi, baba ile oğul ve kardeşlerin aralarının bozulması açgözlülük yüzünden olur. Uyruklar arasında huzursuzluk olması bunun kanıtıdır.

ↀ

Efendisiz savaşçının *ronin*[13] haline düşüp, disiplinsiz davranması cezalandırılması gereken bir durumdur. Efendi Katsuşige’nin zamanında insanlar, “yedi kez efendisiz kalmadıkça gerçek hizmet yapılamaz, yedi kez yıkılan sekiz kez ayağa kalkmış olur” sözünü ağız alışkanlığı edinmişlerdi. Naritomi Hyogo gibi adamlar yedi kez efendisiz kalmışlardı. Bunu hacıyatmaz benzeri bir durum olarak değerlendirmek gerekir. Efendinin de, adamlarını denemek için bu doğrultuda emirler vermesi gerekir.

ↀ

Hastalıklar, kişinin ruh haline bağlı olarak ağırlaşır. Benim en büyük dileğim ihtiyarlığımda bile işe yaramak olduğu için, babam yetmiş yaşındayken doğduğum ve çelimsiz bir çocuk olduğum halde azmim sayesinde kendimi güçlendirdim ve hiç hasta olmadım. Dağınıklığı düzeltmek için gerekenleri zaman geçirmeksizin yerine getirmek gerekir. Bununla ilgili net olarak anımsadığım bir söz vardır. “Engereği yedi kez

yaksanız bile, eski haline döner” derler. Benim en büyük dileğim de buna benzer. “Yedi kez yaşasam da bu ailenin savaşçısı olarak doğup, dileğimi gerçekleştirmeliyim.” Bunu aklımdan hiç çıkarmam.

☙

Yine Cin’uemon Yamamoto’nun bir sözüdür. “Savaşçı emrinde insan bulundurması gereken bir kişidir. Ne işe yarar ki, diye düşünseniz bile, tek başınıza savaşçılığın gereklerini yerine getiremezsiniz. İnsanlardan aldığınız altın ve gümüş bile olsa, nihayetinde bir maddedir. İnsan göz açıp kapayıncaya kadar kayboluverir. O yüzden, iyi insanları nezaketle idare etmeniz gerekir. Emrinde insan bulunduran kişi, kendi ağzına lokma koymayı düşünmemelidir, bir kişilik aşı bölüştürerek adamlarına yedirirse, emrinde adam tutmayı başarır.” Bu nedenle, “Aldığı maaşa oranla Cin’uemon kadar adamı olan yok. Cin’uemon’un kendini aşacak ölçüde adamı var.” diye, o sıralarda yargılanmıştır. Adamlar arasında bağımsız olabilecek savaşçılar, bey ailesine doğrudan hizmet edebilecek savaşçılar, orta düzey savaşçılar da vardı. Hatta bölükbaşılığına getirildiğinde, “Cin’uemon, kendi istediğin adamları seçip bölüğe alabilir, bölüğü yeni baştan oluşturabilirsin.” denmiş ve kendisine maaş lütfedilmiştir. Aldığı erzak ve parayı tamamen adamlarına dağıtmıştır.

☙

Az çok bilgi sahibi olan bir kişi döneminin beyini eleştirebilir. Bu da talihsizliğinin temeli olur. Konuşmayı seven kişiler, hoş söz söylediklerinde kullanılır, kötü söz söylediklerinde cezalandırılır.

☙

Diğer insanlardan üstünlük, kendinizle ilgili şeyleri insanların dile getirmesini sağlayıp, farklı düşünceleri sürekli dinlemekle olur. Sıradan bir insan, kendi düşüncesiyle eylemlerini gerçekleştireceği için diğerlerinin bir parça bile ötesine geçemez. İnsanlara danışmak, diğerlerinden öteye geçilen noktadır. Adamın biri, resmi dairenin bir belgesi hakkında danışmaya gelmişti. Yazıyı benim yapabileceğimden çok daha iyi toparlamıştı. Düzeltme talebinde bulunması onun diğerlerinden öteye geçtiğini gösteriyordu.

☙

Çatallaşma kötü bir durumdur. Savaşçılık öğretisi tektir ve başka arayışlara girmek yanlıştır. Başka alanlarda aynı öğreti sözcüğü kullanılabilir. Şinto[14] öğretisini, Budizm[15] öğretisini dinleyip, savaşçılık öğretisiyle aynı olduğunu sanmak savaşçılık yoluna ters düşer. Farklı öğretileri dinleyip, sonra savaşçılık yoluna girilmelidir.

Savaşçı için konunun geçtiği yerde konuşmak önemlidir. Tek bir sözle cesaretini ortaya koyabilir. Yönetim konusunda cesaretini göstermiş olur. Kargaşa dönemlerinde de tek bir sözle metanet ya da korkaklık ortaya çıkar. Bu insanın aklında olması gereken en önemli konudur. Sözcüklerle anlatılması zordur.

Savaşçı, tedbirsizce zayıflık belirtisi olacak sözler etmemelidir. Bu tür sözlerin ağzından kaçmaması için sürekli dikkatli olmalıdır. Çok ufak konularda, kişinin yüreğinin derinlikleri ortaya çıkabilir.

Gerçekleşmeyecek hiçbir şey yoktur. İnsan aklına koyduktan sonra, gökleri bile istediği gibi yönlendirebilir. Olmayacak şey yoktur. Bir şey olmuyorsa, bu kişinin yüreksizliğinden kaynaklanır. Kişinin, “gayret etmezseniz, gökleri hareket ettiremezsiniz” dendiğini de aklında tutması gerekir.

Sanatta hünerli olduğu söylenen kişi aptalla eşdeğerdedir. Bu, sadece tek bir konudaki ihtirasının aptallığıyla, başka hiçbir şeyi düşünmeden o konuda hüner kazanmıştır. Böyleleri hiçbir işe yaramaz.

Kişi kırk yaşına kadar kendini güçlendirmelidir. Elli yaşlarından itibaren ağır olmak gerekir.

İnsanlarla görüşülürken ve konuşulurken, karşıdaki kişiye göre davranılmalı ve konuşulmalıdır. İyi olacağını düşünerek dile getireceğiniz bir söz, ortamın soğumasına neden olur.

☙

İnsanlar sizinkinden farklı bir görüş ortaya attığında, hiçbir faydası olmayan bir görüş olsa bile, çok iyi bir şeymiş gibi kabul ediniz. Böyle yapmazsanız, kimse sizinle ilgili duyduklarını, sizde gördüklerini bir daha dile getirmez. Her ne konuda olursa olsun, karşınızdakinin gönül rahatlığıyla farklı düşünceler dile getirmesine olanak sağlamanız iyi olur.

☙

"Deha geç olgunlaşır" diye bir özdeyiş vardır. Yirmi, hatta otuz yıl çabalamadıktan sonra gerçekleşmeyecek şeyler vardır. Efendiye hizmet ederken de aceleci davrananlar, üstüne vazife olmayan işlere kalkışır. Onlara başarılı ama toy denilebilir. Fakat böylelikle havaya girip, nezaketsiz biri gibi görülebilir. Her işten anlar gibi bir ifade takınır, büyük işler başarmış gibi davranır, dalkavukluk ve küstahlık yüreğine yerleşir, insanlar arkasından konuşmaya başlarlar. Kişi kendini yetiştirirken var gücüyle çaba gösterip, ilerlemeleri insanlar tarafından takdir edilmezse, hiçbir işe yaramaz.

☙

Bir sülale ya da toplulukta, *seppuku* tamamlama[16] veya suçluları yakalamak gibi savaşçılıkla ilgili işlerde, ortada hiçbir şey yokken, kişi kendinden başkasının o işi yapamayacağını düşünerek iradesini sağlamlaştırırsa, gerçekten yapılması gerektiğinde o işi başarıyla gerçekleştirir ve insanların takdirini kazanır. Sürekli, kahramanların ötesine geçme arzusunu taşımak, "başkalarından geri kalmamalıyım" diye düşünerek cesareti sağlamlaştırmak gerekir.

☙

Kişi savaş alanında "insanlar benim önüme geçmesin" düşüncesiyle ileri fırlayıp, sadece "düşman cephesini dağıtayım" arzusunu taşırsa, insanların ardında kalmadığı gibi, azmi ve cesareti de pekişmiş olur. Yaşlılar böyle

anlatır. Ayrıca öldüğünüzde yüzünüzün düşmandan tarafa bakması gerektiğini aklınızdan çıkartmayınız.

☙

İnsanların uyum halinde kendilerini doğal kurallara bırakmaları rahatlık olur, ancak uyum halinde olmazlarsa, hizmetkâr olarak yapmaları gerekeni yapsalar bile, sadakatlerini yerine getirmiş olmazlar. Yoldaşları ile araları bozuksa ve arada sırada bir araya geldiklerinde bile yüz yüze gelmek sıkıntı veriyorsa, sürekli aksi sözler ediliyorsa, bu hoşgörüsüzlüğün budalalığından kaynaklanmaktadır. Olması gerektiği anlarda, yüreğinizin almadığı konular olsa bile, her karşılaştığınızda düzgünce selamlayıp, aklınıza başka şeyler getirmeksizin, kaç kez olsa bile bıkmadan titizlenerek görüşmelisiniz. Bu dengesiz dünyada, o an olan bitenin bilincinde olmaksızın, insanların sizin hakkınızda kötü düşünmesine aldırmadan yapacağınız işler yararsız olur. Ancak, yalan ve yağcılık kötü bir şeydir. Çünkü kişi bunları kendisi için yapar. İnsanları öne çıkartıp, mücadele ruhunu yüreğinizden atarak, görgü kurallarını çiğnemeden, alçakgönüllülükle, kendinizin zararına bile olsa, insanların iyiliği için hareket ederseniz, sanki ilk kez karşılaşıyormuşsunuz gibi olursunuz, aranız bozulmaz. Bu durum ne evlilik, ne de günlük davranışlar için farklıdır. Bir şeyi sona erdirirken, ilk baştaki halinde bitirebiliyorsanız, uyumsuzluk söz konusu olmaz.

☙

Bir başkeşiş çok akıllıymış, insanlara yaptırdığı her iş düzgün bitermiş. Şimdiki Japonya'da karşısına çıkacak hiçbir münzevi yoktur. Onun yerini tutacak kimse de yoktur. Meselelerin özünü kavrayabilecek güçte insan yok.

☙

İnsanın yaşlılığında yetersiz kalması o kişinin özel durumudur. Gücü yerindeyken kendini duruma göre ayarlayıp geçiştirebilir ama, güçsüz düştüğünde asıl hali ortaya çıkar, utanç verici bir duruma düşer. Tavırları değişir, altmışına geldiğinde o yaştaki gibi biri güçsüz görünmek istemez, istemedikçe de o ölçüde çabuk güçsüz düşer. İttei'i böyle bir ihtiyar olarak anımsıyorum. Tek başına aileye dayanak olmak arzusuyla, her yere o ihtiyar haliyle gitmiş, samimiyet kurmuştur. İnsanlar buna iyi gözle bakmamışlardır. Şimdi düşünüyorum da, ben örnek bir ihtiyarım.

Yaşlandığımın farkına varıp, Efendi Mitsuşige’nin on üçüncü ölüm yıldönümünde bile tapınağımıza gitmedim, iyice evimden çıkmaz oldum. Ne olacağımızı iyi düşünmemiz gerek.

Köklerinizi sarsılmayacak şekilde yerleştirirseniz, dallarınızdan uçup gidenler olsa bile, aklınıza gelmemiş bir şeymiş gibi sıkıntıya düşmezsiniz. Elbette dallarınıza düşen önemli işler de vardır. Yapmanız gereken işlere göre yararlı olurlar.

Ryutaici Tapınağı başkeşişinin anlattığına göre, Kyoto–Osaka bölgesindeki bir falcı, “Münzevi olmak için kırk yaşın altında yola çıkmak gereksizdir. Yanlıştır. ‘Kırkında kafa karışmaz’ sözü, Konfüçyus için söylenmiştir. Bilgelik ve budalalık, insan kırkına geldiğinde karşılıklı olarak birbirini dengeler, kişinin kafası karışmaz.” demiş.

Kahramanlıkta, düşmanı vurup indirmekten çok, efendi için ölmek daha önemlidir. Tsugunobu’nun ölümü bu tür kahramanlığın iyi bir örneğidir.

Gençliğimde pişmanlık günlüğü tutmaya karar vermiştim, her gün hatalarımı yazmıştım ama, yirmi otuz gün boyunca not almadığım bir günüm bile olmadı. Bunun sonu yok diye, o günlüğü tutmayı bıraktım. Şimdi bile, yattıktan sonra o günümü aklıma getirdiğimde, söylemeyi atladığım konuların, yapmayı unuttuğum işlerin olmadığı bir gün bile yok. Her şey düşündüğümüz gibi olmaz. Bu zekaları ile yaşayan insanların akıllarına bile getirmedikleri bir şeydir.

“Bir şeyi okurken içinizden okuyunuz, sesli okursanız, sesinizin devamı gelmeyebilir” sözü, Şikibu’nun önerisidir.

İşleriniz yolunda giderken, böbürlenmeniz ve rehavete kapılmanız tehlikelidir. Öyle zamanlarda, olağanın iki katı nazik davranmanız gerekir. İyi zamanında havaya giren kişi, kötü zamanında çöker.

☙

“Yazı yazmak konusunda, kağıt, fırça ve mürekkebin uyumlu olması kişinin gelişmesini sağlar.” demişti İttei. Oysa her biri çok farklıdır.

☙

Sandığından yazma gereçleri çıkartmıştı. Ben de ertesi gün karanfil tütsüleriyle kokulandırdım.

☙

Geniş yüreklilik, büyük merhamet anlamına gelir. *Tanrıların Şarkıları*’nda[17], “merhametle baktığınız sürece dayanılmaz bulacağınız kimse olmaz, suçlu insanlara daha fazla acımak gerek” diye yazılıdır. Geniş yüreklilikte sınır yoktur. Evrenin genişliğiyle bir tutulabilir. Köklü üç ülke olan Japonya, Çin ve Hindistan’ın azizlerini günümüze kadar kutsal görmeye devam etmiş olmamız da merhametlerinin enginliği yüzündendir. İnsanlar için, çocuklar ve torunlar için yapılacak şeyler büyük merhamettir. Merhametten doğan bilgelik ve cesaret gerçektir. Merhametle cezalandırıp, merhametle çalıştığımızda, gücümüzün ve adaletimizin sınırı olmaz. Kendiniz için yapacağınız şeyler dar ve küçük şeylerdir. Kötülüktür. Cesaret ve bilgeliğin neliğini daha önce anlamıştım. Merhametin neliğini ise kısa bir süre önce anladım. Efendi İeyasu, “İnsanları kendi çocuğunuzmuş gibi düşünebildiğiniz zaman, insanlar da sizi kendi babalarıymış gibi düşünür. Âlemin huzurunun temeli merhamettir.” demişti. Ayrıca, “bölükbaşı” ve “bölükoğlu” gibi adlar, baba–oğul arasındaki uyumlu ilişkilere öykünerek verilmiştir. Efendi Naoşige, “Doğruları ve yanlışları irdeleyen insanlar cezayı hak eder.” diye buyurmuştur. Kurallarımızın merhamete dayalı olduğunu biliyordu. “Adaletin ötesinde mantık vardır.” diye buyurmuş olması da, merhametini gösterir. Ebedi olanın tadılması gerektiği düşüncesinin coşkusuyla dile getirmiştir.

☙

Başkeşiş Tannen, “Hizmetkârın aklına başvuran gelişmez. Ancak, akılsız olanların ilerlediği de görülmemiştir.” demişti.

Şikibu’nun farklı bir görüşü vardı. “Gençliğinde eşcinsel ilişkileri[18] olanlar genellikle ömürleri boyunca bunu bir utanç olarak taşırlar. Farkında olmamak tehlikelidir. Söylediğini kimse dinlemez. Temelini söylemek gerek. ‘Namuslu kadının iki kocası olmaz’ sözünü akılda tutmak gerek. Duygusal bağ, bir ömürde bir kişiye ait olmalıdır. Aksi takdirde, eşcinsel ilişkiye girenlerin fahişelerden farkı kalmaz. Bu durum, bir savaşçı için utançtır. Saikaku[19], ‘Etkin eşi olmayan oğlanlar, kocası bol kadınlardan farksızdır’ diye yazar. Alay konusu olacak bir söz. Oğlancı, beş yıl kadar deneyip niyetini öğrenince, kendisinin istemesi gerekir. Ayran gönüllü biri derinlemesine bağlanmaz, sonra da çekip gider. Karşılıklı olarak, hayatları pahasına birbirine yardım edebildikten sonra, cinsel bağlılık kurulmalıdır. Naz yapan biri, ‘Rahatsızlık veriyorsun’ diye sertçe kestirip atılmalıdır. ‘Rahatsızlık ne?’ diye soracak olursa, ‘Bunu hayattayken söyleyemem’ deyip, hâlâ ısrar ederse kızmalı, yine de işe yaramazsa, kafasını kesmeli. Öte yandan, ilişkide erkek olan, oğlanın yüreğinin özünü kavramak için aynı şeyi yapmalıdır. Karşılıklı olarak, can pahasına birliktelik devam edebiliyorsa, artık o ilişkiyi kimse bozamaz. Aslında iki ayrı yol olmaz. Kişi kendini savaşçılık yoluna adamalıdır. Ancak böylece savaşçılık yolu gerçekleşir.”

Ryotetsu Hoşino, beyliğimizdeki oğlancılığın piridir. Birçok talebesi vardı ve hepsine teker teker bu konuyu öğretmiştir. Edayoşi bu konunun özünü kavramıştı. Edo’da birlikte iken, ayrılmak için izin istediğinde, Ryotetsu, “Oğlancılık hakkında ne anladın?” diye sorunca, Edayoşi, “Hem sevilecek, hem sevilmeyecek bir şey.” diye yanıtlamış. Ryotetsu sevinerek, “Seni bu derece iyi yetiştirmek için yıllarca nice zahmetlere katlandım.” demiş. Aradan yıllar geçince Edayoşi’ye neden bu cevabı verdiğini bir soran olmuş. “İnsanın canından vazgeçebilmesi eşcinselliğin en yüksek noktasıdır. Eğer öyle olmazsa, utanç verici bir şeydir. Çünkü, kişinin efendisine sunabileceği bir canı da olmaz. İşte o yüzden de, hem sevilecek, hem de sevilmeyecek bir şeydir.” açıklamasını yapmış.

İttei demiş ki, "'İyi şeyler yapmak nedir?' denecek olursa, tek cümleyle sıkıntılara göğüs germektir. Sıkıntılara göğüs geremezseniz her şey kötü sonuçlanır."

Kırk yaşınıza kadar bilgelikle tartmaktan uzak durup, dediğinizin arkasında sağlam durun. Kişisine göre, mevkiine göre değişir ama, kişinin bünyesi kırkından sonra da güçlü değilse, insanlar tarafından ciddiye alınmaz.

Adamın biri, Edo'ya gittiği bir zaman, konakladığı yerden ayrıntılı bir mektup göndermiş. Kendi işiyle meşgulken, genellikle haber göndermeyen biridir ama, boş zamanında öylesine bir incelik göstermekle diğerlerinden üstün olduğunu kanıtladı.

Eskiden yaşlılar derlerdi ki, "Savaşçının dediğinde diretmesi, aşırıya kaçacak ölçüde yapması gereken bir şeydir. Kararınca davranıp başarısız olursanız, daha sonra itibarınızın lekelenmesine yol açar. Aşırıya kaçtığınızı düşünerek bir eylemde bulunduğunuzda başarısız olmazsınız." Akıldan çıkarılmaması gereken bir tespit.

Birini öldürmeyi kafanıza koyduğunuz bir anda, söz gelişi, "doğrudan yüklenip gerçekleştirmek zor, uzak da olsa şöyle bir yolu deneyeyim" düşüncesini aklınıza getirmemelisiniz. Zamanını kaçırdığınızda iradeniz gevşeyeceğinden, genellikle gerçekleştiremezsiniz. Savaşçılıkta istemeden bile olsa, dikkatinizi sağa sola dağıtmamalısınız.

Adamın biri Kavakami'ye *sutra*[20] okumaya gittiğinde, ırmakta karşıya geçerken, sarhoş uşakları kayıkçıyla dalga geçmişler, karşıya vardıklarında uşaklar kılıç çekmiş, kayıkçı da sopasıyla uşağın kafasına vurmuş. O an, çevredeki kayıkçılar toplanmış uşağa dersini vereceklermiş. Öyle bir anda, efendi uşağı hiç tanımıyormuş gibi geçip gitmiş. Uşaklardan biri koşmuş

kayıkçılardan özür dileyip adamları yatıştırmış, sarhoş uşağı götürmüş. O akşam bu sarhoş olan uşak, kılıcının elinden alınmasının emredildiğini öğrenmiş. Burada, efendinin öncelikle kayıkta sarhoş olan uşağı azarlamayıp, kayıkçıdan da özür dilememiş olması yetersizliktir. Öte yandan, uşaklardan birinin kafasına vurulduktan sonra, diğerinin gidip özür dilememesi gerekirdi. Özür dileyecekmiş gibi yaklaşıp, karşılarındaki kayıkçıyı öldürmeli, sonra da sarhoş uşağı temizlemeliydi. Efendinin basiretsizliği işte.

❧

Eskiden yaşlıların iradesi çok sağlamdı. “On üçünden büyük, altmışından küçük olanın savaş alanına gitmesi gerekir” diye bir söz vardır. O yüzden eskiden yaşlılar, yaşlarını saklarlarmış.

❧

Kişi kendisiyle ilgili en ağırlıklı konularda, kendisinin oluşturacağı bir anlayışı sağlamlaştırarak, başka meselelere takılmaksızın o konunun üzerine gitmezse, üstesinden gelemez. İnsanlara danışarak karar verdiğimiz şeyler çoktur ve başkaları konuların özünü söyleyemezler. İşte öyle durumlarda kişinin kendi anlayışına başvurması gerekir. Her halükârda, kişinin başkalarından tamamen farklılaşarak bir konuya baş koyması yeterlidir. Bir işi güzel halletmek istediğinizde, çok çabuk kararsızlığa düşebilirsiniz, yaptığınız iş zararınıza olabilir. Yanınızda olan birçok insan, sizin iyiliğiniz için bir şeyler yapmaya çalışsa da, onların etkisiyle yaptığınız iş olumsuz sonuçlanabilir. Kişinin inzivaya tek başına çekilmesi buna bir örnektir.

❧

“Ataların iyilik ya da kötülüğü, soylarının onlardan kalanı alış şekliyle belli olur.” demişti efendi Naoşige. Ataların kötü yanlarını ortaya dökmeden, iyi yanlarını devralmak için uğraşmak, soylarının yerine getirmesi gereken yükümlülüğüdür. Evlatların sorumluluğu budur.

❧

Para meseleleri zemininde evlatlık almak veya akrabalık bağı kurmak ailenin soyunun belirsizleşmesine, sığlaşmasına yol açar. Hal böyleyken,

“şeref karın doyurmaz” gibi sözlerin peşine takılarak ahlaksızlık etmek daha da kötü bir şeydir. Böyle sözlerin ardına düşenler, yoldan sapmış olurlar.

☙

Adamın biri, “Falanca kişiye yazık oldu, erken öldü.” demişti. “Yazık olanlardan sadece biridir.” diye yanıtladım. Yine, “Dünyanın sonuna gelindiğinde şeref de sona erer.” denildiğinde, “Eğer ‘çare tükenmez’ diyerek çabalarsan, işler çok kısa sürede olacağına varır.” diye yanıtladım. Karşınızdakinden bir adım ileride olmak önemlidir. Şogen Nakano’nun *seppuku*su hakkında, Oki Hyobu’nun ofisinde dîvan toplantısı yapılırken, oradakiler Şogen hakkında kötü konuşuyorlardı. Hyobu’nun o anda dile getirdiği, “Ölmüş insanın arkasından konuşulmaz. Özellikle kendisine ceza verilenler için zaten rahatsız edici bir durum söz konusudur. Savaşçıların namusu, bu durumlarda biraz olsun iyi bir şeyler dile getirmeyi gerektirir. Aradan yirmi yıl geçince Şogen’in sadık bir hizmetkâr olduğu söylenecektir.” sözü, tam da bir yaşlı kurdun düşünebileceği bir ifadedir.

☙

Kişinin görkemli savaş gereçlerine sahip olması güzel bir görüntüdür, ancak her şey için önemli olan, sayının yeterli olmasıdır. İnosuke Fukahori’nin savaş gereçleri buna bir örnektir. Savaş anında kullanılacak para, yüksek mevkide bulunan ve emrinde adamı bulunanlar için gereklidir. Kunai Fukabe, emrindeki adamlar sayısınca keseler hazırlamış, üstlerine her birinin adlarını yazarak savaşta kullanmaları için para koymuştu. Bu çok güzel, derinliği olan bir davranıştır. Küçük mevkideki insanlar böyle durumlarda hazırlıkları yoksa, efendilerine sığınarak yardım isterler ve sorun çözülür. Bu durumu efendinin sürekli aklında bulundurması gerekir. Emrindekiler, efendilerine hizmet ettikleri sürece hazırlıkları olmasa da olur. Adamın biri Osaka Yaz Savaşı[21] sırasında, on iki kaliteli gümüş para getirerek Efendi Zuşo Taku ile birlikte yola çıkmıştı. Yapması gereken derhal yola çıkmaktı aslında. Efendinin bu tür yardımlara gereksinimi olmasa daha iyi olur.

☙

Geçmişte olanlar hakkında düşündüğümüzde, herkesin farklı şeyler söylediği ve sonuçlanmayan konular olduğunu görürüz. En iyisi, bu tür konuları bilmiyormuş gibi yapmaktır. Efendi Sanenori bir konuşmasında, “Bilmediğimiz şeyleri öğrenmeye çalışırız veya doğal olarak öğreniriz. Ancak, ne yaparsak yapalım, aklımızın almadığı şeyler olur. İlginç bir durumdur.” demişti. Derinliği olan bir ifade. Gizemli ve etraflı konuların öğrenilmesi zordur. Kolayca öğrenilen şeyler, sığ konulardır.

İkinci Bölüm

☙

“Bir hizmetkârın asla yapmaması gereken şeyler nelerdir?” sorusunu, “Aşırı içmek, böbürlenmek ve lükse kaçmaktır. Sıkıntılı anlarınızda bunları aklınıza takmanıza gerek yoktur. Biraz bile mutlu olduğunuzda bu davranışlara girme tehlikesi oluşur. İnsanlara bakınız. İşler biraz yolunda gitse, hemen havaya girip böbürlenerek lükse kaçanlar olur. Bu halleri çevrelerindeki insanlara sıkıntı verir. O yüzden, insan sıkıntı görmeden kendi doğası oluşmaz. Gençlikte her türlü sıkıntı yaşanmalıdır. Sıkıntı karşısında yenik düşen kişi, bir işe yaramaz.” diye yanıtladım.

☙

İnsanlarla karşılaştığınızda, çabucak mizacını çözmeli ve ona göre selam vermelisiniz. Karşınızdaki tartışmacı ve dediğim dedik bir kişiyse, olabildiğince alttan alarak başlayıp sinirlendirmemeye çalışın. Yavaş yavaş onunla aynı düzeyde, sonra daha üstün olduğunuzu göstererek konuşun. Nihayetinde de size karşı garezi kalmayacak şekilde tartışmayı bitirin. Bu yürek ve sözcüklerin hareketine bağlıdır. Bir başkeşişin tartışma ile ilgili söylediği farklı bir görüştür.

☙

Düşler dürüstlüğü dener. Savaşta öldüğünü, *seppuku* yaptığını sık sık rüyalarda görmek, cesaretin pekişmesini sağlar ve gün geçtikçe rüyalarınızdaki gibi bir ruh haline sahip olursunuz. Beşinci aya eklenen ayda, yirmi yedinci gün gördüğüm rüya üzerine bu notu düştüm.

☙

Savaşçılığın en önemli sırrını söylemek gerekirse, öncelikle kişinin kendisini zihnen ve bedenen efendiye adayabilmesidir. Bunun ötesinde olması gerekenler, akıl, insanlık ve cesaretin pekiştirilmesidir. Üç erdeme sahip olma dediğimiz, sıradan insanların ulaşamayacakları bir şey olmakla birlikte, kolaydır. Akıl insanlara danışarak gelişir. Ölçülemez bir akıl haline gelir. İnsanlık insanlar için bir şeyler yapmaktır. Kendinizle karşınızdakini

karşılaştırıp, onun yararına olacak şekilde hareket etmelisiniz. Cesaret dişleri sıkmaktır. Öncesine ve sonrasına bakmadan dişlerinizi sıkarak var gücünüzle karşılaştığınız konunun üstesinden gelmelisiniz. Bunun üzerine bir şey bilmiyorum. Belki dışarıda kılık kıyafet, konuşma tarzı ve hareketler olabilir. Bunlar günlük meseleler olduğu için, günlük olarak bu alışkanlıklar katılaşır. Her şeyin kökeninde sükûneti korumak ve sağlam durmak vardır. Bunları elde ettiyseniz, beyliğimizin özünü araştırın, sonra da rahatlamak için farklı sanatlarla ilgilenin. Şöyle bir düşünüyorum da hizmetkârlık kolay bir iştir. Şimdilerde görevlilere bakıyorum da, dışarıya karşı olması gereken üç özellikle sınırlı kalıyorlar.

Bir münzevi, “Neresinin derin olduğunu bilmediğiniz bir ırmağı pervasızca geçmeye çalışırsanız, ileriye geçemezsiniz, işiniz yarım kalır, sulara kapılır ölürsünüz.” demişti. Döneminizin adetlerini, efendinin alışkanlıklarını bilmeden, anlamadan görev yapmaya çalışırsanız, işe yaramadığınız gibi canınızdan da olursunuz. Efendinin gözüne girmeye çalışarak görevini yerine getirenler sıkıntı verir. Önce geri durmalı, biraz derinliği anladıktan sonra, hoşa gitmeyecek şeyler yapmamaya gayret ederek görevinizi yerine getirmelisiniz.

Bir kaç torba karanfili üzerinizde bulundurursanız, soğuktan, rüzgârdan etkilenmezsiniz. Geçen yıl Kazuma, acil ulak olarak kesici soğuklarda taşraya gitmişti, ihtiyarlığına rağmen hiç etkilenmemiş. Herhalde üzerinde karanfil torbaları bulundurduğu içindir. Öte yandan, attan düşünce kanamayı durdurmak için, benekli bir atın pisliğini kaynatarak suyunu içmek gerekir.

Hatasız insan, meselelerle karşılaştığında geri durup beklemeyi bilen insandır. İnsan vakarını korumalıdır.

Kuşkusuz, şu anda sahip olmanız gereken derin düşünceden ötesi yoktur. Her an üst üste konularak ömür ortaya çıkar. Bu noktaya dikkat ederseniz,

istek duyacağınız, acele etmenizi gerektiren meseleler olmayacaktır. Şu anki düşüncenizi koruyarak yaşayın. Herkes bu noktayı yakalayamıyor, olması gerektiği şeklini ararken, şu anı aklına getiren olmuyor. Bunu koruyup kaybolmamasını sağlamak, deneyim gerektirir. Öyleyse bir kez arayıp bulduğunuzda, sürekli size ait olmasa bile, artık yabancısı olduğunuz bir şey de değildir. Bu nokta üzerinde yoğunlaşıp iyice anlarsanız, düşünmeniz gereken meseleler kolaylaşır. Bu noktayı akılda tutmak da efendiye sadakatin bir parçasıdır.

Dönemin havasına uyan kişi değiştirilemez. Böyleleri gitgide düşerler ve âlemin sonu gelir. Bir yıl boyunca, bahara bakın, yaza bakın. Aynı değillerdir. Her gün için de durum aynıdır. Bu yüzden de günümüzün dönemini yüz yıl önceki o güzel dönemle aynı hale getirmeye çalışsak bile, bu olanaksız. Öyleyse yaşadığımız her bir dönemi güzelleştirmeye çalışmak önemlidir. Eski tarz yaşamak isteyen insanların hatası bu noktayı anlamamalarından kaynaklanır. Öte yandan, hep bugünün havasını önemseyip, eskiyi unutanlar da çıkış noktası bulamazlar.

Şu an sahip olduğun katışıksız düşünceyi koruyup, kendini koyuvermeden görevine devam etmekten başka yol yoktur. O tek düşünceni hep yüreğinde tut.

“Eski savaşçılar genellikle kaba saba ve tuhaf olurlardı. Tuhaf mizaçlarından dolayı dirençleri güçlü, cesur insanlardı. Bu durum anlaşılmaz bir durum, değil mi?” diye sorulduğunda, “Dirençleri güçlü olduğundan dolayı, sıradan yaşamlarında kaba saba ve tuhaf görülürlerdi. Sen ise zayıf olduğun için, kaba sabalığın olmaz. Bünyen zayıftır. Karakterin daha üstündür. Cesaret farklı bir meseledir. Sen zayıf olduğun için uysal davranıyorsun diye, çılgınca ölüme atılmak konusunda geri duracağın anlamına gelmez. Çünkü bu, direnç gerektirmez.” diye yanıtladım.

“Efendi Naoşige’nin askeri kuralı, adamlarının hiçbir şey bilmeden, savaş meydanına gidip, her şeyin bir tek sözle rahatça sonuca bağlanması üzerine kuruluydu, birinci sınıftı.” demişti Şouemon Uçida. Artık ölüm anı geldiğinde, ailenin yaşlı danışmanları ona kurallarını sorsalar da, tek bir söz dahi etmedi.

☙

Efendi İeyasu’nun bir savaşta hiçbir kazancı olmamıştı. Onunla ilgili daha sonraki yorumlarda, “İeyasu çok cesur, büyük bir komutandır. Savaşta ölen askerlerinin hiçbiri arkasına bakarak ölmemiştir. Hepsi düşman askerlerini kendilerine yastık yaparak ölmüşlerdir.” denildi. Savaşçıların günlük düşünce alışkanlıkları ölümleri sonrasında bile ortaya çıkar ve bu o savaşçıyı rezil edecek bir şey olabilir.

☙

Ukyo Yasuda’nın içki kadehinin son kez kaldırılması hakkında söylediği gibi, nasıl bitirileceği çok önemlidir. Tüm ömür boyunca da böyle olmalıdır. Konuklar kalkarken, gitmelerinden üzüntü duyduğunuzu belirtmek esastır. Öyle yapmazsanız, çabuk sıkıldığınız sanılacak ve gündüz olsun, gece olsun, sohbetin tadı kaçacaktır. İnsanların her türlü konuşmalarında bıkkınlığın söz konusu olmaması gerekir. Her zaman, yapılan konuşmaların size çok ilginç geldiği izlenimini verecek şekilde davranınız. Bu az bir çabayla geliştirilecek bir özelliktir.

☙

“Bedenlerimiz canını hiçlikten almışlardır” sözü vardır. Hiçbir şeyin olmadığı yerde renksizlik ve boşluk bulunur. O hiçbir şeyin olmadığı yerde her şeyi bir araya getirmek, boşluğu renklendirir. İki özelliği birden taşımamalı.

☙

Kenşin Uesugi, “Nihai zafer diye bir şey bilmem, olduğum yerde gerilememekten başka bir şey düşünmem.” demişti. Çok ilginç bir sözdür. Görev yapanlar, yerlerini terk edecek olurlarsa, söz söyleyemeyecek duruma düşerler. Kenşin’in sözünde olduğu gibi, bulunduğunuz yerdeki eylemlerinizi, selamlaşmalarınızı ve ilginizi eksiltmemelisiniz.

Soyluların ve ihtiyarların önünde düşüncesizce ilim, ahlâk, eski öyküler gibi konular konuşmaktan çekinmek gerekir. Dinleyene sıkıntı verir.

Osaka–Kyoto bölgesinde kiraz çiçeklerine bakmaya giderken kullanılan bir sepet vardır. Sadece bir gün kullanılır. Geri dönerken kırılıp atılır. Tam başkente uygun bir hareket. Her şeyin ortadan kaldırılma şekli önemlidir.

Yolda yürürken, “Ne kadar güzel oynatılan bir kuklayım. İpleri olmadan yürüyen, uçup zıplayan. Hele konuşabiliyor olmam. Ne kadar ustaca yapılmışım. Belki de gelecek yıl Bon Bayramı’nda[22] ruh olup da ziyaret ederim dünyayı. Dünyanın fani olduğunu unutup gitmişim.” dedim kendi kendime.

Yerime geçecek oğluma şöyle dedim: “Şimdi o zamandır, o zaman da şimdidir. İkisinin ayrı olduğunu düşünürsen, o zaman geldiğinde hazırlıksız yakalanırsın. Şu an efendi önüne çağırıp, ‘Şunları şunları sen açıkla bakalım’ diyecek olsa, herhalde afallar kalırsın. Bu iki ayrı zaman olarak düşünüyor olmanın kanıtıdır. Bir görevin olduğuna göre; şu anı, gelecek olan o an ile bir bütün olarak düşünürsen, efendinin önünde, ailenin yaşlı danışmanlarının toplantısında, şogunluk makamlarında, hatta şogunun önünde rahatça konuşabilmek için, şimdiden gece gündüz söyleyeceğin şeylerle alıştırma yapmalısın. Her konuda durum böyledir. Taklitler ikircikli olur. Kilit vurmakla, görev yapmak birbirine benzer. Bu şekilde düşün. Günlük yaşantındaki gaflet ve düşüncesizliklerini herkes anlamasın.”

Kişi görevini yerine getirirken hata yaparsa, hazırlıksız olduğu, elinin yatkın olmadığı söylenerek geçiştirilebilir. Ama şu son olayda, orada olması gereken kişinin gecikmesine nasıl bir bahane bulunabilir? Efendi Cin’uemon Yamamoto sürekli, “Savaşçı, eylemlerinin sıradışılığını yaşar.” derdi ve gerçekten de böyledir. Eğer, “düşüncelerden sıyrılmak” olarak

alırsak, savaşçılık sona erer, gerekli olduğu anda eylemsiz kalır, adı kötüye çıkar ve duracak yeri olmaz. Böylece yaşadıkça utanca boğulur, içini rahatlatmaktansa, en azından karnını deşmesi gerekir. Bunu bile canı tatlı geldiği için, “boşuna ölüm” diyerek yaşamını sürdürmeye karar verirse, şu andan beş, on hatta yirmi yıl sonra insanlar arkasından konuşacaktır. Utancıyla ortada kaldığı için ölmesi gereken, ama yaşamaya devam eden bir ceset olduğu için şerefi lekelenecek, çocukları ve torunları hiçbir suçları olmadığı halde, onunla olan bağlarından dolayı doğuştan utanç içinde kalacaklardır. Atalarının adı hakir görülüp, sülalenin tüm fertlerinin itibarı zedelenecektir. Bunlar hep düşüncesizliğin sonuçlarıdır. Zaten günlük yaşamda ciddiyeti olmayan, savaşçılığın ne olduğunu rüyasında bile aklına getirmeyen, avare avare gününü gün eden birinin cezalandırılması gerekir. Hazırlıksız yakalanıp öldürülen bir adamın savaşçılık niteliğinin tükendiğini söylemek gerek. Öldüren kişinin, onunla karşılaşmaktan başka çaresi kalmayarak, canını ortaya koyduğu için suçlanacağı bir şey olamaz. Tez canlılığının hizmetkârlığa uygun olmadığı söylenebilir. Yüz yüze kapışan iki erkeğin korkak olduğu söylenemez. Aynı yerde buluşanlar hayatta kaldıklarında utanç sahibi olurlar. Savaşçı değillerdir. Her an, o an gelecekmiş gibi kendini hazırlamış olması gerekir. “Herkesin pervasızca, şöyle ya da böyle yaşamlarını sürdürmeleri ne tuhaf!” dediğimde, savaşçılık yolunun her sabah ölmeyi öğrenip, ölümün her an her yerden gelebileceğini zihne yerleştirmek gerekir. Çok zordur ama, insan kendini verirse, gerçekleştirecektir. Olanaksız bir şey değildir.

Öte yandan, sözlerin kararlılığı kahramanlıkta önemlidir. Bu örneğini verdiğim olayda da adamların engellenmesi gerekirdi. Başka çare kalmayınca öldürebilir, elinden kaçıracak olsa, “Elimden kaçamazsın!” veya “Seni korkak! Kaçma!” gibi sözlerle o durumun değişkenliğine uyarak, öfkesini sözlere dökerek kendini rahatlatabilir. Eskiden, “falancanın olaylara bakışı mükemmel” dedikleri, insanların gözüne girmiş bir adam vardı. Olaylara kendini önceden hazırlamış olmasının kanıtıdır. Efendinin sağ kolu olabilmenin kilidi budur. İnsan sürekli hazırlıklı olmalıdır, yorgunluktan mecali kalmayana kadar kendini denemelidir. Eğer, efendinin konağında biri insanları katletmişse ve başkalarını da öldürerek efendiye yaklaşma olasılığı varsa, her halükârda öldürülmelidir. Sonradan soruşturularak, “Yandaşı mısın? Aranızda garez mi vardı?” gibi konular

incelenebilir ama, “O an onu durdurmaktan başka bir şey düşünmedim, yargılanacağını aklıma bile getirmedim.” diye yanıtlamak gerekir.

Ansızın boynunuz kesilse bile, yapacağınız son bir hareket olmalıdır. Yoşisada’nın ölmeden önceki anları buna örnektir. Eğer kendisini hazırlamamış olsaydı, öylece düşüp ölürdü. Yakın bir olay da Dogen Ono’nun davranışıdır. Yapmayı düşündüğünüz olayı zihninize yerleştirmelisiniz. “Cesaret söz konusu olduğunda, ruhun iyisi kötüsü olmaz” coşkusunu yaşayanlar, boyunları kesilse bile ölmezler.

İnsanlar, soylu ya da sıradan, varsıl ya da yoksul, erdemi yakalamış ya da kafaları karışık olsa bile ölürler. Herkes ölür. Ben de öleceğimden habersiz değilim. Bu derin bir konudur aslında. Kimileri kendinin herkesten sonra, en son öleceğini, hatta hiç ölmeyeceğini sanar. Ne büyük bir umarsızlık. Bu düşüncenin hiçbir faydası yoktur, rüyası görülen bir şakadır ancak. Bu düşünceyle rehavete kapılmayınız. Ölüm ayağınızın ucundaymış gibi kendinizi hazırlayınız.

Üzerinizde Çin allığı taşıyınız. Uykudan kalktığınızda ya da akşamdan kaldığınızda, kötü bir suratla insanların önüne çıkmak zorunda kalabilirsiniz. Öyle durumlarda allığı kullanınız.

Ortamın havasıyla fazla düşünmeden konuşabilirsiniz. Kendiniz havaya girmiş olduğunuz için gerçekliği zayıf hissedersiniz, başkaları da size o gözle bakar. Oysa daha sonra gerçekte olması gerekenin ne olduğunu düşünüp ona göre konuşunuz. Basit bir selamlaşmada bile, bulunduğunuz yeri tartarak insanların tuhafına gitmeyecek şekilde konuşunuz. Öte yandan, savaşçılık yolu ya da devletle ilgili eleştiriler dile getiren biriyle konuşurken, o kişiyle olan samimiyetinizi unutup temkinli olun. Sürekli akılda tutulması gereken bir konudur.

Sanatı olan kişinin rakipleri de olur. Geçen yıl, Saçu baş şairliği Şoçin'e devretti. Şahane bir davranış.

☙

Başkeşiş Tannen rüzgâr çanları asmış ve, "Sesini sevdiğimden değil. Rüzgârı bilip, ateş için önlem almak için. Büyük bir tapınağı yönetmenin esası yangına karşı tedbirli olmaktır." demişti. Rüzgâr estiğinde kendisi geceleri dolaşır, ömrü boyunca mangalındaki ateşi hiç sönmez, yastığının ucundan fener ve çıra eksik olmazdı. "İnsanlar acil durumlarda şaşkınlığa düşer, çabucak ateş yakıp ortayı aydınlatmayı aklına getiren pek olmaz." derdi.

☙

İnsanların resmi mekanları ve yatak odalarını ya da er meydanını ve oturdukları şilteyi ayrı şeyler olarak düşünmeleri eksikliktir. Görevlerinin ne olduğunu sürekli zihinlerinde bulundurmalılar. Şiltesinin üzerinde er meydanındaymış gibi oturamayanlar, er meydanı için de seçilmezler.

☙

Tanrıların kirlilikten hoşlanmadığını bilirim, ancak kendime özgü bir bakış açım var ve günlük ibadetimi aksatmam. Şöyle ki, savaş alanında kestiğim insanların kanları üzerime bulaşıp, düşman ölülerinin üzerinden aşarak çarpışırken, zafer için dua ederim. Bu, inancımı sürekli taşımamdan kaynaklanır. Böyle bir anda, bir tanrı kirlilik var diye sırtını dönecek olsa bile, özünü anlamamıştır der, kirliliğe aldırmadan ibadetimi yaparım.

☙

Büyük zorluklarda ve kargaşalarda tek bir söz yeterlidir. Huzurlu anlarda da öyledir, insanlarla konuşurken de. Sözleri tartarak söylemek gerekir. Bu özelliği pekiştirmek gerekir. Bu kişinin kendi deneyimleriyle olur. Zihninizi verip, sürekli aklınızı yormanız gerekir. Bunu sözcüklere dökmek kolay değil. Herkesin yüreğinde oluşması gerekir. Kişinin yüreğinde oluşmazsa, zihnine de yerleşmez.

☙

İnsanın kısacık bir ömrü vardır. Hoşuna giden şeyleri yaparak yaşamalı. Fani dünyada, sürekli hoşunuza gitmeyen şeyler yaparak yaşamak aptalcadır. Bu konu gençler tarafından yanlış anlaşılıp, zararlarına olabilir. Sır olarak tutulması gerekir. Ben uyumayı severim. Şu anki gücümün sınırlarına göre zamanımı olabildiğince uyuyarak geçirmek niyetindeyim.

Üçüncü Şotoku yılının[23] on ikinci ayının yirmi sekizinci günü gördüğüm rüya: İradem sağlamlaştıkça, rüyamdaki durumum gitgide değişmişti. İnsanın günlük hali rüyalarına yansır. İnsanın kendini rüyalarında denemesi olumlu bir şeydir.

Utanç ve tövbe, su dolu bir kabı devirmek gibi bir şeydir. Bir adamın kılıç takımlarını çalan bir kişinin itirafını duymak rahatsızlık vericidir. İnsan hatasını düzeltirse, geriye hiçbir iz kalmaz.

Gözleri biraz gören bir insan, kendi boyunu, eksikliklerini öğrenmek ister. Bu, kendini daha uzun boylu insanlarla karşılaştırıp, kendi boyunu öğrendiğinde eksiklik duygusuna kapılmasına neden olur. Eksikliklerini öğrendiğini düşünmesi, sonuçta kibirlenmesine yol açar. Başkeşiş Kai'on, insanın kendi boyunu ve eksikliklerini gerçekten öğrenmesinin zor olduğunu söylemişti.

İnsanın gücü bir bakışta anlaşılır. Duruşu, sakinliği, sözleri, görgüsü, ağırbaşlılığı, dişlerini sıkması, bakışlarının keskinliği kişinin gücünü ortaya koyar. Bunların tamamı dış görünüme yansır. Bunun temelinde kişinin kendini koyuvermemesi, dinginliğini koruması yatar.

Açgözlülük, hırs ve aptallık uzak durulması gereken şeylerdir. Âlemde kötü bir şeyler olduğunda dikkatle bakarsanız, mutlaka nedeni bu üç

olgudan biridir. İyi şeylere bakacak olursan, bilgelik, insaniyet ve cesareti görürsün.

Kazuma, “Çay töreninde eski takımlar kullanmanın hoş olmadığını, yeni takımların temiz olarak kullanılmasını söyleyenler, eski takımların gösterişsiz olduğunu düşünenler var. Yanlıştır. Eski takımları sıradan insanlar da kullanır ama, bir özelliği olduğu için soylu insanlar tarafından da kullanılmışlardır. Bu özelliklerine itibar etmek gerekir. Hizmetkâr için de durum aynıdır. Sıradan bir insanın mevkii, özellikleri sayesinde yükselir. Böyle bir insan için, köklü bir aileden olmayan bir kişiyle aynı görevi yapmak istememek ya da önceden alt sınıf asker olan birinin komutanlığa getirilemeyeceğini düşünmek son derece yanlıştır. Özünde geldiği mevkie uygun bir insan olduğundan aşağıdan yükselebilmiştir, saygı göstermek gerekir.” demişti.

Rahmetli Cin’uemon, çocukluğunda şehir havasını tatması ve insanlara alışması için sık sık Çin Mahallesi’nin giriş köprüsüne gönderildiğini söylerdi. Beş yaşından itibaren vekil olarak farklı kişilerin evlerine, yedi yaşından sonra da güçlü olması için ayağında ottan terliklerle atalarımızın tapınağına gönderilirmiş.

Efendi ve ailenin danışmanları ya da yaşlıları sizi önemsemiyorsa, büyük işler de yapamazsınız. Anlamı olmadan yanlarında duracak olursanız, önemli eylemler gerçekleştiremezsiniz. Aklınızda bulunsun.

Aile meseleleri ve ev içi konularının kökenini, nasıl bir süreçten geçtiğini bilmezseniz, bu konularda yetersiz kalırsınız. Ancak, bazen çok şey bilmek kişiyi engeller. Meselelerin özünü bilmek gündelik yaşamda da engel oluşturabilir. İşii Şingo’uemon ve Yamamoto’nun arasında bu yüzden sorun çıkmıştır.

Başkeşiş Şungaku, “Eski yazılarda, bulunduğu yerden çekilmeyi reddeden iki adamın inatlaştığı yazılıdır. Bu ilginçtir. Sorun çıktığı yerde halledilmezse, ömür boyu sürer. Öyle durumlarda bir kişinin gücüyle sorun hallolmayabilir, ama iki kişinin gücüyle halledilir. Sonraya bırakırsanız, ömür boyu etkili olacak bir ihmalkârlık olur. Ayrıca, ‘hızlı adım atan demirden duvarı deler’ denmesi de ilginç bir sözdür. Anında mücadeleye girerek doğrudan alt etmek, hızlı adımlarla olur. Yine, Japonya’nın yaratılışından bu yana, fırsatı yakaladığında mutlaka kullanmak konusunda Hideyoşi’nin tek kişi olduğunu sanıyorum.” demişti.

☙

Önemsiz bir konu hakkında kendini kaptırarak konuşan bir adamın aslında söylemeye çalıştığı başka bir şey vardır. Bunu açık açık söylememek için, bir şekilde uzun uzun konuşur. Böyle konuşmaları dinlemek insanın yüreğinde şüphe uyanmasına neden olur.

☙

Bulunduğunuz ortam için sorun yaratacak sözlerden kaçınmanız gerekir. Âlemde bir zorluk ortaya çıktığında, herkes galeyana gelip farkında olmadan o sözünüzü irdelemeye başlar. Yararsızdır. Daha da kötüsü, dedikodu haline bile gelebilir. Öyle olmasa bile, sözünüz yüzünden düşman kazanır, insanların kin beslemesine neden olursunuz. Bu tür anlarda, evden dışarı çıkmaktan vazgeçip, şiir hakkında düşünmenin daha iyi olacağı söylenir.

☙

İnsanların meseleleri hakkında konuşmak büyük hatadır. Övmek de yakışıksızdır. Kendi haddinizi bilerek, gücünüzü kendinizi geliştirme yolundaki çabanız için harcayınız, ketum davranınız.

☙

Erdemli insanların yüreği dinginleşmiştir, olaylar hakkında aceleci davranmazlar. Küçük insanlar henüz o dinginliği yakalayamamışlardır, insanlarla dalaşır, her şeyle çatışırlar.

☙

Rüyalarınızdaki dünya iyi bir bakış açısı olur. Kötü bir rüya gördüğünüzde çabuk uyandığınıza sevinir, “iyi ki bir rüyaydı” dersiniz. Bugünün de o durumdan en ufak bir farkı yok.

☙

Bilge insanlar erginliği ve hamlığı bilgilerine göre biçimlendirir, mantıklarıyla her şeyin üstesinden gelebileceklerini sanırlar. Bilginin zararı budur. Her ne olursa olsun, ergin olmadığı müddetçe uzun ömürlü olmaz.

☙

Davalarda ya da şikayet konusu durumlarda çabuk yenilen, ama övgüye değer bir yenilgi alan insanlar vardır. Sumo da böyledir. Yenmek arzusuyla her yola başvurup lekeli bir yolla kazanmak, kaybetmekten daha kötüdür. Aslında pis bir yenilgi alınmış olur.

☙

İnsanın kendisiyle başkaları arasındaki farkın derin olduğunu düşünmesi, insanlara kin besleyip küsmesi, yüreğindeki merhametin kıtlığından kaynaklanır. İnsan kendisini o büyük merhamet kapısından içeri sokmayı başarırsa, başkalarıyla hiç dalaşmayacaktır.

☙

İnsanın bir parça bildiği konuyu çok iyi biliyormuş gibi davranması az gelişmiş bir zihnin ürünüdür. Bir konuyu iyi bilen birisi, bunu belli etmez. Derinliği olan bir davranıştır.

☙

Bir yere sohbet etmeye giderken önceden haber vererek gitmek gerekir. Herhangi bir rahatsızlığından dolayı izinde olup olmadığını bilemezsiniz. Ev sahibinin rahatsız olacağı bir yere gitmek düzeltilemez bir hatadır. Zaten çağırılmadığınız yere gitmeyiniz. İnsanın nadiren gerçek dostları olur. Çağrılı olsanız bile, karşınızdakini düşününüz. Nadiren toplantılara katılan bir insanın ne hissettiğini anlamak güçtür. Eğlence için yapılan toplantılar genellikle iyi geçmez. Yine, sizi ziyarete gelmek için haber veren bir insana, dinleniyor olsanız bile, ters davranmamalısınız.

İyi şeylerin bile aşırısı kötüdür. Budizm üzerine tartışmalar, vaazlar ve öğretiler aşırıya kaçacak ölçüde konuşulursa, zararlı olur.

Rahmetli Cin'uemon, "Kız çocuk yetiştirmemek gerekir. Ailenin adına leke sürer, babasının utanmasına neden olurlar. En büyük kız çocuğu dışındakileri defetmek gerekir." demişti.

Başkeşiş Keiho bir konuşmasında, Aki Efendisi'nin kahramanlığın çılgınlık olmadıkça oluşmayacağını anlattığını söylemişti. Benim kendi kavrayışımla aşırı uygun olmasını ilginç buldum ve ondan sonra kendi çılgınlığımı güçlendirdim.

Rahmetli Kazuma, "Çay töreni aslında altı duyunun saflaştırılması için yapılır. Gözler için *ikebana*[24] vardır, burunlar için tütsü yakılır, kulaklarınıza kaynayan suyun sesi gelir, ağzınız çayı tadar, eller ve ayaklarınız görgülü hareketleri kavrar. Bu beş duyu saflaştırıldığında, insanın ruhu da doğal olarak arınır. Çay töreni bulanık zihinleri arıtır. Her gün yirmi dört saat, ruh halimi çay töreninde kazandığım halde tutuyorum. Asla bir eğlence olarak düşünülmemeli." demiş, "Araç gereçler insanın mevkiine uygun olmalı. *'Önceden köyümüz karlarla kaplıydı / Bir gecede çiçeklenen erik dallarıyla süslendi'* şiirinde 'dallar' sözcüğü, çok soylu bir şey, 'tek bir dal' olarak düzeltilmeli. Tek bir dal saf ve zarif bir görünüm sergiler." diye eklemişti.

Minnet borcunuzun olduğu insanlar, samimi dostlarınız ya da yandaşlarınız kötü bir iş yapmış olsalar bile, eleştirinizi onlara gizlice iletin ve el âleme karşı hiçbir şey olmamış gibi yapın. Adının kötüye çıkmasına engel olun, yüceltin. Yandaşlarınızın bir eşi daha yoktur, bir atlı bin atlıya bedeldir. Kendi aranızda, eleştirinizi anlaşılacak şekilde iletirseniz, hata da düzelir, işler iyiye gider. Onu yüceltirseniz, yüreği değişir, kötü işler

yapmayı bırakır. Herkesin büyük merhamet kapısından içeri girerek, iyi şeyler yapmaya çalışması en büyük dileğim.

☙

Adamın biri, “İnsanın duruşu, kendi içine dönük ve dışarıya karşı olmak üzere iki türlüdür. Bunlardan yoksun olan insanın hiçbir yararı olmaz. Söz gelişi, kılıç gibi keskin şeyleri iyice bileyip kınında tutmak ve arada sırada çekip kaşları tıraş edip, silerek tekrar yerine koymak gerekir. Kılıcın beyaz ağzını olağan anlarda göstermeyen kişiye insanlar yanaşmaz, dostu olmaz. Kılıç sürekli kınında tutulursa paslanır, ağzı körelir, insanlar sahibini hafife alır.” demişti.

☙

Basitçe akıl yürüterek meselelerin üstesinden gelinmez. Geniş düşünmek gerekir. Hayati meseleler gelişigüzel halledilemez, savsaklamamak gerekir. Karar anında çabucak neticelendirip, eksiksiz olarak meselenin üzerine gidemeyenler savaşçı değillerdir.

☙

Beş altı savaşçı uşağı bir kayığa binmiş Kyoto’ya giderlerken, gece yarısı bir tekneye rastlamışlar. Teknedeki beş altı denizci kayığa atlayıp denizcilik kurallarına göre kayıklarına el koyacaklarını söylemişler. Bunun üzerine uşaklar bağırarak o kuralların denizciler arasında geçerli olduğunu, savaşçıların bindiği bir kayıktaki araç gereci onlara asla vermeyeceklerini, denizcileri teker teker doğrayıp suya atacaklarını haykırmışlar. Denizciler çil yavrusu gibi dağılmış.

Böyle durumlarda bir savaşçı gibi davranmak gerekir. Hafif meseleler bağırıp kızarak halledilebilir. Hafif bir olayı büyütmek, gecikmeye ve sonuçta zarara neden olur, kayıpla sonuçlanabilir.

☙

Adamın biri, hesap kapatırken açık veren bölükbaşı hakkında, “Para pul meselesi yüzünden karnını deşmek zorunda kalmasına üzülüyorum. Bölükbaşılık görevi için para verilse keşke.” deyince, çok haklı bulundu ve

açık telafi edilerek, olay kapatıldı. Kötü olayların açığa vurulmaması için çaba sarf etmek gerekir.

☙

İnsanlar tez canlı olduklarından büyük işler başaramazlar, işleri yarıda kalır. Sabırla o iş için uğraşırsanız gerçekleşir, hatta çok da çabuk gerçekleşir. Her şeyin zamanı gelir. Bugün on beş yıl sonrasını düşünün. Âlem çok değişecektir. Bir kehanet kitabına baksanız bile fark eden bir şey olmaz. Aradan on beş yıl geçtiğinde bugün görev yapmakta olan kişilerin hiçbiri kalmayacaktır. Şimdiki gençler ne kadar çabalasalar bile, güçlerinin ancak yarısı kalır. Değer günbegün düşer, altın bittiğinde gümüş, gümüş bittiğinde de bakır servet haline gelir. Zamana bağlı olarak insanın gücü düşüyorsa eğer, tüm güçleriyle gayret edenler günümüzün gençlerinden aşağı kalmazlar. Öyle ki, on beş yıl sonra görev için gerekli olurlar. On beş yıllık bir süre göz açıp kapayana kadar geçer. İnsan kendini geliştirirse, neticede yararlı olacak hale gelmeyi başarır. Asıl, yetenekli insanların çok olduğu bir devirde kişinin var gücüyle gayret etmesi gerekir. Âlemin baş aşağı düştüğü bir devirde, insanın boy göstermesi çok kolaydır.

☙

İnsan gayret ederse, kötü alışkanlıklarını düzeltebilir. Yabanarıları gibi, evlatlığınıza da size benzemesini öğretirseniz, benzeyecektir.

☙

Azminiz sağlam olduğu sürece, sözleriniz ve eylemleriniz savaşçılık yoluna uygun olur. İnsanlar bunu överler. Ancak, kendinizi sorgulayacak tek bir sözcük bile olmasın. Bir şiiri tamamlayan “*yüreğine soracak olsan*” dizesi her sanat yolu için bir özdür. İyi ki, bunun farkına varabilmişim.

☙

Savaşçılığını kanıtlamış bir insanın konuşmasını dinlerken, kendi bildiğiniz bir konu olsa bile, pür dikkat dinlemeniz gerekir. Aynı konuyu on kez, yirmi kez, hatta otuz kez dinlemiş olsanız bile, bakarsınız aniden bir noktanın farkına varırsınız. İhtiyarların konuları dillerine dolamış olmaları, savaşçılıklarını kanıtlamış olmalarından kaynaklanır.

Üçüncü Bölüm

Bir seferinde Efendi Naoşige, “Yükümlülük kadar derinliği olan bir şey yoktur. Bir kuzenin ölümünde gözyaşlarınız akmayabilir ama, hiçbir bağınızın olmadığı, görmediğiniz ve tanımadığınız, elli, belki de yüz yıl önce yaşamış bir insandan söz edildiğinde, yükümlülük hislerine kapılarak ağlayabilirsiniz.” demişti.

Efendi Naoşige, Çikuri’den geçerken, orada doksan yaşında bir adamın yaşadığını, kutlu bir adam olduğundan görüşmesinin yararlı olacağını söylediler. Efendi, “Bu kadar çirkin bir şey olamaz. Kim bilir kaç oğlunun ve torununun ölümünü görmüştür? Kutluluk bunun neresinde?” dedi ve ihtiyarla görüşmedi.

Efendi Naoşige, torunu Motoşige’ye, “Hangi mevkide olursa olsun, bir an gelir aile yıkılır. O an yıkılmaması için çabalayacak olursan, yıkım daha da feci olur. Zamanının geldiğini düşünüyorsan, kendin güzelce yık. Böyle yapacak olursan, ayakta bile kalabilir.” demişti. Bu konuşmayı, ikinci oğlu Motoşige’den duymuşlar.

Dördüncü Bölüm

Efendi Tadanao on beş yaşındayken, konağın mutfağında edepsizlik eden bir çömez, bunun üzerine kendini tartaklayan askeri öldürür. Başlangıçta, mevkiinin gerektirdiği adaba uygun davranmadığı gerekçesiyle, ailenin yaşlı danışmanları adamı idam ettirmesi gerektiğini söylerler. Efendi Tadanao onları dinledikten sonra, “Mevkiinin gerektirdiği adaba, savaşçılık yoluna uymayan hangisi?” diye sordu. Yaşlı danışmanlar söyleyecek söz bulamazlar. Bunun üzerine, “*Sutra*larda ‘suç belirsiz olduğunda ceza hafif olmalıdır’ diye okudum. Kısa bir süreliğine hapse koyun.” diye emrederek olayı bağlar.

Efendi Katsuşige, Şiroişi’de avlanırken kocaman bir yaban domuzu vurur. Refakatçileri koşturup, “Ne kadar da kocaman bir domuz vurmuşsunuz. Böylesi çok nadir bulunur.” diye bakışırlarken, domuz yattığı yerden kalkıp kaçmaya başlar. Seyretmeye gelenler paniğe kapılıp kaçışırlar. Matabeei Nabeşima domuzu öldürür. O an Efendi Katsuşige, “ortalık toz duman oldu” diye kol ağzıyla yüzünü kapatır. Bu hareket, paniğe kapılıp kaçışanları görmeye dayanamadığı için yaptığı bir harekettir.

Efendi Katsuşige gençken, babası Efendi Naoşige’nin, “Adam kesmeyi öğrenmek için, hareket etmeyen insanları kes.” diye emretmesi üzerine, şimdiki batı kapısının girişinde sıralanan on idam mahkumunu kesmeye başladı ve art arda dokuzunu kesti. Onuncu adamın gürbüz bir genç olduğunu görünce, “Bugün adam kesmekten çabuk yoruldum. Bunun canını bağışlıyorum.” diyerek adamı affetti.

Efendi Katsuşige sürekli, “Dört tür hizmetkâr vardır. Önce atik sonra hantal; önce hantal sonra atik; sürekli atik ve sürekli hantal. Bunlardan sürekli atik olanlar, söyleneni çabuk kavrar işlerini iyi yaparlar. Bunlar

yükselirler. Kiçizaemon Fukuçi gibileri bu sürekli atik türüne benzerler. Önce hantal sonra atik olanlar, emir ilk verildiğinde hemen kavrayamazlar, ama işlerini çabuk hallederler. Kazuma Nakano gibileri bu türden olmalı. Önce atik sonra hantal olanlar, emir verildiğinde kavramış gözükürler, ama işi geciktirip bir türlü tamamlayamazlar. Böyleleri çoktur. Geri kalanlar da sürekli hantal olanlardır.” dermiş.

Beşinci Bölüm[25]

Altıncı Bölüm

Bungo Savaşı sırasında Efendi Takanobu'ya düşman kampından bir ulakla yemek ve sake gönderildi. Efendi bunu hemen yemeye kalktı. Yanındakiler, "Düşmandan gönderildiğine göre zehirli olabilir. Bir komutanın yiyeceği bir şey değil." diyerek onu durdurdular. Takanobu onları dinledikten sonra, "Zehirli olsa ne olur? O ulağı getirin bana." dedi. Ulak efendinin önüne çıkartıldığında, sake fıçısını açtı, üç kadeh içip, bir kadeh de ulağa ikram etti. Sonra da ulağa yanıtını bildirip, geri gönderdi.

Akifusa Takagi, Ryuzocilere sırt çevirip, İyo Beyi Maeda ile işbirliği yapıp himayesine girdi. Akifusa, eşi olmayan bir savaşçı, hızlı bir kılıç ustasıydı. Yakın adamları İngauemon ve Fudozaemon da ondan aşağı kalmıyorlardı. Gece gündüz Akifusa'nın yanından ayrılmazlardı.

Efendi Takanobu, İyo Beyi'nden Akifusa'yı ihaneti yüzünden idam etmesini istedi. Bir gün Akifusa verandada oturmuş İngauemon'a ayaklarını yıkatırken, İyo Beyi arkasından yaklaşıp kafasını kesti. Akifusa henüz kafası düşmeden kamasını çekti ve vurmak için hamle yaptı, ancak İngauemon'un kafasını kesti. İkisinin kafası leğene düştü. Akifusa'nın kafası tekrar adamlarının arasına sıçradı. Bu yüzden insanın geliştirdiği teknik, büyüye benzer bir hal alabilir.

Başkeşiş Tannen sağken kendisi anlatmıştı. "Bir münzevi merhametini dışarı vurup, içinde cesareti sağlamlaştırmazsa, Budizm yolunda kendini geliştiremez. Savaşçı ise, cesaretini dışarı vurup, kendi içinde büyük bir merhamet beslemezse, ailenin işlerini göremez. Bu yüzden, münzeviler savaşçılara eşlik edip cesareti, savaşçılar münzevilerin yanına düşüp merhameti ararlar. Şu son yıllarıma bir baktığımda, yüce keşişlerin yanında durmakla kendimi geliştirmek için bir şey edinemediğimi söyleyebilirim. O yüzden farklı yerlerde savaşçıların yanına gidip, savaşçılık yolunun güçlüklerini bıkmadan usanmadan dinledim ve bunun Budizm yolunda

ilerlemek için faydalı olduğunu gördüm. Savaşçı silahlarından güç alarak düşmanın üzerine atılır. Münzevi, elinde bir tespihle, sadece şefkat ve merhametine güvenerek mızrakların ve kılıçların arasına nasıl dalsın? Ancak, büyük cesareti olursa bunu yapabilir. Törenlerde Buda'nın önünde tütsü yakarken titreyen bir keşiş bunun en güzel örneğidir. Cesareti olmadığından titrer. Bir ölüyü canlandırmak, ruhları cehennemden çekip çıkarmak cesaret ister. Ancak, son zamanlardaki münzeviler hep olmayacak şeylere sahipler, şefkatli ve nazik olmaya çalışıyorlar, Budizm yolunu tamamlayabilmiş olanı yok. Savaşçılara Buda'nın yolunu önerip, birer korkak haline gelmelerine neden olmaları çok yazık. Genç bir savaşçının Buda öğretisine kulak asması büyük hata olur. Bunu iki nedeni var. Tek bir amaçta zihnini yoğunlaştıramayan bir kişi işe yaramaz. Kendini emekli etmiş, bir köşeye çekilmiş insanlar oyalanmak için Buda öğretisini dinleyebilirler. Savaşçı dediğinin bir omzunda sadakat ve vefa, öbür omzunda ise cesaret ve merhameti yüklenerek, günün yirmi dört saati omuzları çökene kadar taşımayı başarırsa, gerçek bir savaşçı olur. Sabah uyandığında, gündüzleri boş kaldığında tek duası, 'her şeyim efendim için' olmalıdır. 'Efendi' ve 'Buda' sözcükleri arasında hiçbir fark yoktur. Efendiyi ailenin tanrısıyla aynı şey olarak görmek gerekir. Kutlu bir davranıştır. Cesur, ancak merhametsiz savaşçıların nasıl çöktüklerini geçmişte ve günümüzde görüyoruz."

Efendi Naohiro'nun bir adamı, bir konuşma sırasında, "Emrinizde güvenebileceğiniz adamınız yok. Ben de hiçbir işe yaramıyorum ama, canını verebilecek olan tek kişi benim." demiş. Efendi Naohiro müthiş sinirlenerek, "Adamlarımın arasında canı tatlı bir kişi bile yok. Ne böbürleniyorsun?" diyerek adama vuracak olmuş, yanındakiler engellemişler.

Çiba ailesinin kurucusu Efendi Tanesada Batı Japonya'ya giderken, bindiği tekne fırtınaya yakalanarak hasar gördü. Bu güçlükten, midye kabuklarıyla teknede açılan deliği tıkayarak kurtuldular. Ondan sonra ne Çiba ailesi üyeleri, ne de adamları midye yediler. Yanlışlıkla yiyecek olduklarında, vücutlarında midye şeklinde kabarcıklar çıkarmış.

❧

Şimabara İsyanı[26] sırasında Arima Kalesi düşürülürken, Genbeei Mitsuse iç kalede bir tümseğe oturmuş kalmış. Oradan geçen Şigetoşi Nakano neden oturduğunu sorduğunda, “Belime bir ağrı saplandı, bir adım daha atacak durumda değilim. Bölüğümdekiler önden gittiler, komutasını sen idare al.” diye yanıtlamış. Şogunluğun müfettişi bunu duyduğunda korkaklık olarak değerlendirilmiş ve Mitsuse’ye *seppuku* yaptırılmış. Eskiden sırt ağrısına “korkaklık otu” denirmiş. Aniden çıkıp, insanın hareket etmesine engel olduğu için.

❧

İttei emekliliğinde Umenoyama Dağı’nda yaşıyormuş. Oğlu Yasuzaemon’a arazilerini bırakmış, kendisi de emekliliğini dağda yaşarak geçiriyormuş. Kendinden bir iş istendiği için başkente geldiğinde, o sıralarda beyliğimizin Kyoto’daki temsilcisi olan Saburobeei Şimomura, “Bu kadar uzun zaman orada yaşayınca, *sake* de içememişsinizdir.” deyince; İttei, “Dağda bir kez bile görmedim. Bundan sonra göreceğimi de sanmam. Buğday, çavdar ve darı gibi tahılları küpe koyup, canım çektiğinde yiyorum. Çorba bile içmiyorum.” demiş. Saburozaemon’un, “Hele soğuk gecelerde, *sake* içmeden uyumak zor olur. O dediğiniz şeyleri yemeyin.” demesi üzerine, “Uyuyamadığım zaman uyanık kalırım, uyuyabildiğim zaman uyurum. Yiyemediğim zaman yemem, yiyebildiğim zaman yerim.” diye yanıtlamış.

❧

Efendi Naohiro Nabeşima öldüğünde, sadık adamlarının peşinden gitmek için intihar etmelerini Efendi Mitsuşige önler. Gönderdiği ulak, adamların bir araya geldiği konağa giderek Efendi Mitsuşige’nin emirlerini iletmek isterse de, adamlar bunu kabul etmek istemezler. Aralarında en uç sırada oturan İşimaru Uneme (sonradan Seizaemon adını alacaktır) “Genç bir insan olarak benim laf söylemem uygun olmayabilir, ancak Efendi Mitsuşige’nin doğru söylediğini düşünüyorum. Kendim, Efendi Naohiro sayesinde bir yerlere gelebildiğim için, çok önceden peşi sıra intihar etmeye karar vermiştim. Ama Efendi Mitsuşige’nin emrinin mantıklı olduğuna inanıyorum. İntihar etmekten vazgeçerek, kendimi efendimizin varisine hizmet etmeye adayacağım.” deyince, diğerleri de ona uydular.

Efendi Masaie'nin görevleri reddetme kararı.

Efendi Hideyoşi[27] ile *şogi*[28] oynarlarken, bazı beyler de onları izliyormuş. Çekilme anında, Masaie ayağa kalkmış, ancak ayakları uyuştuğundan yürümeyi başaramayıp emeklemek zorunda kalınca, orada bulunanların gülüşmelerine neden olmuş. İriyarı ve şişman bir savaşçı olduğundan, sık sık dizlerinin üstünde durmakta güçlük çekermiş. Artık görev yapmasının mümkün olmadığına hükmederek, daha sonra gelen görevleri reddetmiş.

Altıncı Eiroku yılının[29] sekizinci ayı on ikinci gününde, Goto ve Sukolu Hirai aileleri arasında, Kişima kasabası içindeki Kabaşima adasında çıkan savaşta Uemonnosuke Tadaaki Nakano öldü. Oğlu Şikibu henüz küçük olduğundan, Uemonnosuke cepheye doğru yola çıkmadan önce, bahçede Şikibu'ya sarılıp, "Büyüdüğünde savaşçılık yolunda nam kazan." demişti. Cin'uemon Yamamoto, sülalenin çocukları çok küçükken bile onlara yaklaşır kulaklarına, "Büyük bir kahraman ol, efendine yararlı ol." dermiş. Bunun nedenini, "Henüz anlayamayacak olsalar da, kulaklarına yerleştirmekte fayda var." diye açıklamıştı.

Toşikiyo Ogava'nın oğlu Sabeei genç yaşta ölünce, genç savaşçılardan biri tapınağa koşup *seppuku* yapmıştı.

Nagato Beyi Yasuyori Taku öldüğünde, Yatauemon Koga, sağlığında yaptığı iyilikleri ödemenin zor olduğunu söyleyerek, ardından gitmek için *seppuku* yaptı.

Beyliğimizde *No*[30] oyununun atası olan, Sakubeei Umezaki adlı biri vardı. Baytarlık yapardı. Efendi Masaie'nin resmi baytarı kitabını yazarken, Sakubeei de yardım etmiş. Kitap günümüze ulaşmıştır. Efendi Naoşige'nin

döneminde hizmetteymiş. Ona Şinco köyünde bir arazi verilmiş. “Sanatın yok mu?” diye sorulduğunda, “Son zamanlarda moda olan *No* oyunundan anlarım.” diye yanıtlayınca, davetlere ve kutlamalara çağırılır olmuş. Efendi Mitsuşige’nin döneminde, başka araziler de almış.

Yedinci Bölüm

Hyogo Naritomi, “Kazanmak, aslında kişinin yandaşlarını yenmesidir. Yandaşlarını yenmek, kendini yenmektir. Kendini yenmek, kişinin azimle vücudunu yenmesidir. Yandaşlarınız on binlerce kişi olsa bile, onların içinde size yaklaşanın olmaması için, kişi kendini hazırlamalıdır.” demişti.

Aynı Hyogo Naritomi, Kore Seferi[31] sırasında deniz gücündeyken, Çin’in Ming Hanedanı ordularının işaret davullarını duyar duymaz, birlikte saldırma emrini alınca, gece takaları hazırlamışlar. Hyogo çapa denizde olduğu halde, gece boyunca tayfalara kürek çektirmiş, işaret davullarını duyduğu anda çapanın ipini kesince, en önce Ming takalarına ulaşmış, nam salmış.

Efendi Şugyo Eçizen’in ölümü.

Kamohara Savaşı’nda koşumlarını otağında bırakmış, gündelik giysileriyle savaşmış. O yüzden de ölmüş.

Geki Tazaki’nin savaş gereçleri.

Hara Kalesi’nde Geki’nin ganimet olarak ele geçen gösterişli savaş gereçlerini üzerine takması Efendi Katsuşige’nin hoşuna gitmemiş. Daha sonra, gösterişli şeyler gördüğünde, “Geki’nin savaş gereçleri” gibi dermiş.

Bu konuyla ilgili olarak; savaş gereçleri ve takıların gösterişli olması kişiyi hafif gösterir, insanların ona güçsüzmüş gibi davranmasına neden olur.

Efendi Tadanao öldüğünde yakın adamı Kinbeei Ezoe, efendisinin kemik ve küllerini alıp Koya Dağı'na götürdü. Bir kulübe yaptırdı, Tadanao'nun bir heykelini, önüne de diz çökmüş haldeki kendi heykelini koydu. Tadanao'nun ölüm yıldönümünde geri dönerek, efendisinin peşinden gitmek üzere intihar etti. Burada söz edilen heykeller Koya Dağı'ndan getirilip Kodenci Tapınağı'na konuldu.

☙

Kosuke Oişi.

Mitsuşige'nin döneminde, Kosuke önceleri bir piyade eriydi, efendiye doğrudan hizmet ederdi. Efendi Edo'ya gittiğinde, yolculuklarında konakladığı yerde uyurken, Kosuke dışarıda devriye gezer, o yerin güvensiz olduğunu düşünürse, yere bir hasır serer geceyi tek başına dışarıda geçirirmiş. Yağmurlu havalarda sazdan bir şapka ve tüylerden yapılma bir üstlük giyer yağmura aldırmazmış. Bir gece bile ihmali olmamış.

☙

Kosuke Oişi, konak arazisi muhafızlarının başı iken, bir gece kadınlar odası civarında dışarıdan sızan biri olduğunu duydu. Her mevkiden erkek ve kadınlar, "Yakalayın şunu!" diye etrafta koşuşturmaya başladılar. Sadece Kosuke ortada gözükmedi. Kadınlarağası insanlara sorunca, efendinin yan odasında kılıcının kabzasını kavramış halde sessizce beklediği anlaşıldı. Çevrede kimse kalmayınca efendiyi kimsenin koruyamayacağı endişesiyle öyle yapmış. Dikkatini yönelttiği şeylerin ne kadar farklı olduğu görülmektedir.

O gün konağa sızan kişi Kiçibeei Naritomi'ydi. İçizaemon Hamada da ona suç ortaklığı ettiği için casusluk suçuyla idam edildiler.

☙

Zennosuke Soecima olayı.

Efendi Katsuşige, Nişime'de avlanırken, bir şeylere sinirlenmiş. Kılıcını kınıyla birlikte belinden çıkarıp, Soecima'ya vurmaya başlamış. Tam o sırada kılıç elinden fırlayıp oradaki vadinin derinliklerine uçmuş. Soecima da kılıcın peşi sıra aşağıya yuvarlanıp kılıcı almış, koynuna sokup

emekleyerek yukarı çıkmış, anında efendisine sunmuş. Düşünceli hareket ve ihtiyat açısından eşi benzeri olmayan bir davranıştır.

☙

Efendi Ukyo Sano’nun gücü.

Bir gün Efendi Ukyo, Takao’dan geçerken, köprüyü onarıyorlardı ve o koca köprünün ayaklarından biri yerinden çıkacak gibi değildi. Ukyo atından inip, çekip çıkarmak için kazığa sarıldı ve bir nara atarak tüm gücüyle zorlamaya başladı. Yerinden kımıldatmayı başardıysa da, ancak boyu kadar bir yüksekliğe çekebildi. Yerinden çıkmayan ayak, tekrar eski yerine saplandı kaldı. Efendi Ukyo, evine döndüğünde rahatsızlandı ve öldü. Cobaru Tapınağı’na cenaze için götürülürken, Takao Köprüsü’ne geldiklerinde ölüsü tabuttan fırladı ve suya düştü. Şufukuci Tapınağı keşişlerinden on altı yaşında bir çömez peşinden suya atlayıp cesedi yakaladı. İnsanlar da yetişip cesedi sudan çıkardılar. Başkeşiş bundan çok etkilendi ve cenazeyi bu genç keşişin yönetmesini söyledi. O genç keşiş daha sonra ünlü münzevilerden biri olmuş.

☙

Kiçizaemon Yamamoto, babası Cin’uemon’un emriyle beş yaşındayken köpek, on beş yaşına geldiğinde de mahkumları kesmiş. Eskiler, on dört, on beş yaşına geldiklerinde sorgulamalarına olanak kalmaksızın kendilerine kafa kestirilirmiş. Efendi Katsuşige de gençliğinde, Efendi Naoşige’nin emriyle kesmeye alışmış. Bir seferinde üst üste on kişiyi kestiği bile olmuş.

Bana soracak olursanız, eskiden soylu çocuklarına bile bu iş bir eğlence olarak yaptırılırken, günümüzde alt sınıflardaki çocuklara bile yaptırılmaması büyük bir ihmal. “Yapmasalar da olur”, “elleri bağlı birini öldürmek marifet değil”, “cezalandırılacak bir hareket”, “kirliliğe yol açar” gibi şeyler söylüyorlar. Bahaneden başka bir şey değil. İşin özü, savaşçılık konusunda hafifleştikleri için, tırnaklarını parlatıyor, güzel görünmeye çalışmaktan başka bir şey yapmıyorlar. Bu işi yapmaktan kaçınan insanların yüreklerini sorgulayacak olursanız, içleri kaldırmadığı için, ustaca bahanelerle kesmekten kaçındıklarını göreceksiniz. Zaten herkesin yapabileceği bir iş olduğu için, Efendi Naoşige o emri vermiş. Ben de geçen yıl Kase’de kafasını keserek bir adamı idam ettim ve kendimi çok

rahatlamış hissettim. Bunun insanın içinin kaldıramayacağı bir şey olduğunu düşünmek, korkaklıktan başka bir şey değildir.

Şozaemon Tomoda’nın *seppuku* olayı.

Efendi Mitsuşige, kendisine refakat eden adamları arasında alt sınıf askerlerden Şozaemon adında bir adamı da götürürdü. Bu hovarda bir adamdı ve sahne sanatçısı Şozaemon Tamon’a aşık oldu, armasını değiştirdi, adını bile değiştirerek Şozaemon adını aldı. Oğlana olan tutkusu yüzünden giysilerini, savaş gereçlerini bile sattı, meteliksiz kaldı. Sonra da Rokubeei Umawatari’nin kılıcını çalarak, bir mızrakçı aracılığıyla rehine verdi. Ancak, mızrakçı konuyu anlattı. Soruşturma sonuncunda, Şozaemon ve mızrakçı ölüme mahkum edildiler. Soruşturmayı yeğenim Gorozaemon Yamamoto yaptı. Kararını bildirirken, yüksek sesle, “Efendisinin yaptığı hırsızlığı şikayet eden mızrakçı falanca.” dediğinde, Mitsuşige anında, “Vurun kellesini.” dedi.

Şozaemon’a kararı bildirirken, Gorozaemon, “Artık şerefli bir şekilde ölmekten başka, savaşçı denecek tarafın kalmadı. Ölüm alanına buyur.” deyince, “Bu kararınıza minnettarım. Anlaşıldı.” dedi, sakinleşerek. Birinin verdiği akılla, *seppuku* tamamlayıcı olarak kimi istediğini sorarak kandırıp, boynunu piyade askerlerden Roku’uemon Naozuka’nın kesmesini ayarladılar. Şozaemon, *seppuku* alanında doğrulup oturuşunu düzelttiğinde, *seppuku* refakatçisinin arkasında değil, karşısında durduğunu görünce, “Sen de kimsin? Boynumu senin kesmene izin vermem.” diyerek soğukkanlılığını kaybetti. Sağa sola kaçmak için çırpınırken yakalanıp, boynu vuruldu. Olaydan sonra Gorozaemon gizlice, “Eğer ona bu oyunu oynamasaydık, belki de düzgün bir şekilde ölüp, şerefli adamlardan biri olarak anılacaktı.” demiş.

Kiçizaemon Noda *seppuku*’ya nasıl refakat edilmesi gerektiğini anlatmıştı. “Seppuku alanında şuurunu kaybedip ortalıkta debelenen birinin *seppuku*sunu tamamlamanız gerektiğinde, başaramama olasılığı vardır. Öyle durumlarda, önce biraz çekilip gücünüzü yoğunlaştırır ve fırsatını kaçırmadan kafasını keserseniz, görevinizi yerine getirirsiniz.

Uşicima Kyucibeei olayı.

Şozu’da gezgin tiyatrocular gösteri yaparlarken, Kyucibeei hasır şapkasını takmış aralarından geçiyormuş. Ayağı tökezleyince yüzükoyun yere kapaklanmış. Düşerken hasır terliği ayağından fırlamış, seyredenlerden birinin başına çarpmış. Kyucibeei kalkıp, “Aniden oldu. Aklıma bile gelmezdi, üstüm başım da rezil oldu. Kusura bakmayın.” diyerek terliğini almaya kalkınca, bu seyircilerden üçü, dördü, “Belinde kılıçla, insanların başına terliğinin çarpmasına neden olup, ‘kusura bakmayın’ demekle geçiştireceğini mi sanıyorsun?” diye onu sıkıştırmışlar. Kyucibeei geri dönüp, hasır şapkasını çıkararak, “Zaten rahatsızlık verici bir olay. İstemeden yaptığım bir şey olmakla birlikte, kendi terliğim çarptı diye özür de diledim. Dinlemeden beni yargılıyor musunuz? Burada insanlar arasındayız. Dışarı gelin, topunuzu kesip atayım!” demiş. Bunun üzerine karşısındakilerin yüz rengi değişmiş. Kyucibeei devam ederek, “Çabuk kararınızı verin. Yoksa ne sizin kelleniz kalır, ne de benimki. Sesinizi kesip oyununuzu izleyin.” diyerek hasır şapkasını takıp oradan ayrılmış.

Kiçizaemon Şiba’nın önceleri alt sınıf asker olarak görev yaptığı zamana ait bir olay.

Efendi Katsuşige’nin döneminde, mevkiine bakmaksızın, konakta görev yapacak savaşçıların çocukluklarında efendiye doğrudan hizmet etmeleri gerekirdi. Kiçizaemon bu görevi yerine getirirken, bir gün efendi kestiği tırnaklarını göstererek, “Şunları at.” deyince, tırnakları avucunun içine almış ve yerinden kalkmamış. Efendi, “Sorun ne?” diye sorduğunda, “Bir tane eksik.” diye yanıtlamış. Efendi, “İşte burada.” diyerek, sakladığı tırnağı çıkarıp vermiş.

İkinci Tenna yılının[32] on birinci ayının on birinci günü, Heizaemon Sawabe’ye *seppuku* yapması emredildi. Onuncu günün gecesi, aramız samimi olduğundan benden *seppuku* tamamlama görevini yapmamı rica etti. O gün verdiğim yanıtın bir kopyası aşağıda. O zaman yirmi dört yaşındaydım.

“Kararınızı anlıyorum ve bu görevi benden isteyeceğinizi biliyordum. Aslında ilk seferde geri çevirmem gerekir, ancak yarının bugünden farkı yok ve kabul ediyorum. Birçok insan arasından beni seçmenizi gerçekten istiyordum. Bu yüzden her konuda içiniz rahat olsun. Gece vakti ama, mektubumun ardından, ayrıntıları konuşmak için evinize geleceğim.”

Heizaemon’un bu yanıtı gördüğünde “eşsiz bir mektup” dediği söylenir. Eskiden beri, savaşçılar kendilerinden istenecek en kötü şeyin *seppuku* tamamlama görevi olduğunu söylerler. Bunun nedeni, ölecek kişinin boynunu güzelce kesseler bile marifet sayılmaz. Oysa, insan hata yapacak olursa, ömür boyu taşıyacağı bir utanç haline gelir.

Yabeei Tanaka’nın adamlarından birini kesmesi olayı.

Yabeei Edo’da ikamet ederken, adamlarından birini gecikti diye azarlamış. O gün gece yarısı, birinin merdiven dayayarak yukarı çıktığını duymuş, durumu şüpheli bulmuş, yavaşça kalkıp kısa kılıcını sıyırarak kontrol etmeye çıkmış. O azarladığı adammış, kısa kılıcını çekerek Yabeei’in üzerine yürümüş. Yabeei üstüne atılıp tek bir kılıç darbesiyle adamı öldürmüş. Şansının yaver gittiğini birçok insandan duydum.

Efendi Tokuhisa’nın şatosunda yaralama olayı.

Tokuhisa falanca, farklı bir insan olarak doğmuştu ve bir parça ahmak gibi dururdu. Bir gün şatoya misafirler çağırılmış, uskumru ve yılan balığı ikram edilmiş. O sıralarda insanlar, “Tokuhisa da balık türü.” diyerek gülerlermiş. Davette, misafirlerden biri bu lafı Tokuhisa’ya söyleyip alay edince, kılıcını çekip adamı öldürmüş. Olay soruşturulup, şatoda düşüncesizce yapılan bir hareket olduğundan, Tokuhisa’nın *seppuku* yapması gerektiği sonucuna varılmış. Efendi Naoşige bu kararı duyunca, “İnsanların kendinizle alay etmesini ses çıkarmadan dinlemek korkaklıktır. Şatoda bile olsa, alay edenin cezası ertelenmemelidir. Asıl insanlarla alay etmeye kalkanlar zavallıdır. Öldürülmesi kendi hatası.” demiş.

Mokunosuke Nakano’nun Sumida Nehri’nde kabadayıyı kesmesi.

Mokunosuke, serinlemek için tekne gezisine çıktığında, aynı tekneye binen bir kabadayının görgüsüzce hareketler yapmasını, elini suya sokmasını bir süre izledikten sonra, adamın kafasını kesmiş. Kelle suya düşmüş. İnsanlar görmesin diye, çabucak gövdenin üzerini örtmüş. Sonra, tekneciye, “Bu olayın dava konusu olmasına gerek yok. Sumida Nehri’nin yukarılarında bir yere götürüp göm. Sana çok para veririm.” demiş. Çamurlu bir yerde gövdeyi gömdürdükten sonra, teknecinin de kafasını kesip çabucak oradan sıvışmış. Olay hiçbir şekilde dava konusu haline gelmemiş. Mokunosuke’nin teknesinde bir de fahişe oğlan varmış. Kabadayıyı öldürdüğünde, Mokunosuke, “Sen de erkeksin. Adam kesmeye gençliğinden itibaren alışmalısın.” deyince, oğlan da cesede bir kılıç darbesi indirmiş. O yüzden, daha sonra oğlan bu konuyu hiç açmamış.

Şinsuke Uşicima’nın kötü konuşması.

Tören günü şogunun kalesine çıktığında, insanların toplantı alanında bir araya geldiği bir anda, adamlardan biri Şinsuke’ye, “Senin konağının korusu mükemmelmiş, çok güzel bambular varmış. Kale dibinde daha iyisi yokmuş. Bana da ev yapmak için bambu lazım.” demiş. Şinsuke, “Senin karın satılık olmadığı gibi, benim konağımın bambuları da satılık değil. Öyleyse ben sorayım. Senin karın başkasına kaçacak olsa, o karından olan çocuğunu kendi varisin yapmak istemezsin. Ne yaparsın öyle bir durumda?” şeklinde ağır bir yanıt verince, adam söyleyecek söz bulamamış, kıpkırmızı bir suratla minderinden kalkmış, ortam soğuklaşmış.

Hyobu Oki’nin adamlarını cesaretlendirmesi.

Hyobu bölüğündeki adamlarını topladığında, görevlerini yerine getirdikten sonra, her seferinde, “Gençler, yüreğinizi vererek kendinizi geliştirin. Cesaret yüreğinizde gelişir. Kılıcı kullanan elinizdir. Elinizi keserlerse, düşmanı omuz atarak devirin. Omzunuzu kesseler, on, on beş düşmanın boğazını ısırarak kopartabilirsiniz. Böyle olmalısınız.” dermiş.

Heigozaemon Koyama’nın Kore’de zırhını çıkarması.

Kore Seferi sırasında, Efendi Naoşige yüksek bir yerden baktığında, zırhlı askerlerin zırhlarını çıkararak dinlendiklerini görmüş. Efendi çok sinirlenerek, “Savaş anında nasıl zırhlarınızı çıkarırsınız? O zırhını ilk çıkartanı bulun bana!” diye emir vermiş. Emri getiren kişiyi dinleyince askerlerin tümü şaşırarak, “Ne diyeceğiz şimdi?” diye paniğe kapılmışlar. Heigozaemon Koyama, “Ben söyleyeyim. Yirmi sekizimiz birbirimizin gözüne bakarak, zırhlarımızı aynı anda çıkarttık.” demiş. Efendinin ulağı geri dönüp, bunu aktardığında, Efendi Naoşige, “Rezil herifler. Bu lafı etse etse, Heigozaemon Koyama etmiştir.” demiş.

Kiçinosuke Şida’nın yaşama bakışı.

“Öncelikle, nefesi kesilene kadar koşmak insanı bunaltır. Koşmayı bitirdiğinizde ayakta durabiliyorsanız, kendinizi rahat hissedersiniz. Daha sonra oturmak, sonra da uzanmak, sonunda da yastığı çekip yatmak da rahatlık verir. İnsanın ömrü de böyle olmalıdır. Gençlikte zahmetlere girmeli, günden güne rahatlayıp, yaşlandığınızda ve ölümünüz yaklaştığında uyumalısınız. Önce uyuyan, sonra çok sıkıntı çeker. İnsanın sonuna kadar zahmetlere katlanması durumunda da, ömrü sıkıntıyla geçmiştir, yazık olur.”

Kiçinosuke’nin, “insan, çektiği sıkıntı ölçüsünde iyi bir insan olur” sözü de, bu anlattıklarına benzer.

Ribeei Ueno’nun bir adamıyla yaşadığı olay.

Ribeei Edo’da maliye denetçisi olarak çalışırken, yardımcıları arasındaki bir delikanlıya çok samimi davranırmış. Sekizinci ayın ilk gecesi, piyade askerlerin denetçisi Dazaemon Haşimoto ile içmişler, körkütük sarhoş olmuş. Bu genç yardımcısını da yanına alarak evine dönmüş. Yolda ipe sapa gelmez bir sürü istekte bulunmuş, kapısının önüne geldiğinde delikanlıyı kesmeye kalkınca, genç adam kılıcının kınıyla iteklemiş ve Ribeei lağım çukuruna düşmüş. Delikanlı da üstüne kapaklanmış. Patırtıyı duyup da gelen adamlarından biri, “Efendi Ribeei altta mısın, üstte mi?” diye

bağırınca, “Alttaki benim.” diye yanıtlamış. Adam bunun üzerine kılıcını çekip yardımcıyı yaralamış. Delikanlı kalkmış, yarası hafif olduğundan kaçıp gitmiş.

Olay soruşturmaya alınmış ve Ribeei önce Naekiyama Hapishanesi’ne konulmuş, sonra da kafasının kesilerek idam edilmesine karar verilmiş. Bu Ribeei, daha önce Edo’da ikamet ederken, kaldığı pansiyonda kendisine karşı gelen bir hizmetçiyi öldürmüş, ancak o olay hakkında insanlar Ribeei’in erkekçe davrandığını söylemişlerdi. Bu seferki yaptığının savunulacak tarafı olmadığından, yapılacak bir şey yoktu. Bu olaya bakarsanız, insanın kendini kaybedecek kadar içki içtiğinde, zayıfladığını, düşkünleştiğini görürsünüz. Burada sözü edilen, Ribeei’in imdadına yetişen adam, Taku’dan bir adamdı, adını anımsamıyorum. Alt sınıftan olmasına rağmen yiğit bir adamdı. Dazaemon da soruşturma sürerken intihar etmiş.

☙

Ryoankyo’nun[33] beşinci cildinin on ikinci kısmındaki öykü.

“Hizen Beyliği’nden Taku falanca adlı bir adam, çiçek hastalığına yakalanmış halde Şimabara Savaşı için orduya katılmaya kalktı. Anne ve babası da, ‘Bu kadar ağır hastayken, oraya gidebilsen bile elinden ne gelecek ki?’ diyerek vazgeçirmeye çalıştılar. Adam, ‘Yolda ölürsem, bu gerçekten istediğim bir şeydir. Sizlere minnet borcum var ama, böyle bir durumda işe yaramayacağımı nasıl söylersiniz?’ diyerek yola koyuldu. Kış savaşı olduğundan sert bir soğuk vardı. Adamın üzerinde de doğru dürüst bir giysi yoktu, gece gündüz zırhlarıyla duruyordu. Tedavisine aldırmadığı gibi, kirlilikten de kaçmadı. Sonuçta çabucak iyileşip, savaşta sadakatini göstermeyi başardı. Gerektiğinde, kirlilikten şikayet etmemek gerekir. Üstadımız bunu duyduğunda, ‘Efendi için canını seve seve veren savaşçıdan daha saf bir şey olamaz. Sadakati için kendini feda eden bir adama, çiçek hastalığı tanrısının sesi çıkmaz, iyi ruhlu tanrılar onu korur.’ dedi.”

Sekizinci Bölüm

Piyade er Kyuzaemon Araki'nin kavgası olayı.

Dokuzuncu ayın on üçüncü günü gecesi, bir piyade eri olan Mosuke Nakayama'nın Sayanomoto'daki evinde on kişilik bir *No* oyuncu topluluğu ile mehtabı izliyorlardı. Başta Kanzaemon Naotsuka, oyuncular, Araki'nin ufak tefek olmasıyla alay ettiler. Araki sinirlenip Kanzaemon'u öldürdükten sonra, diğerlerine saldırdı. Rokuzaemon Matsumoto tek kolu kopuk olduğu halde, bahçeye inen Araki'yi tek eliyle yakalayıp, "Senin gibi bir adamın boynunu tek elimle bile koparırım!" diyerek kılıcı çekti aldı ve yere çökertip, boynunu yakaladı. Ancak, gitgide gücünü yitirdi ve öylece öldü. Bundan sonra da Araki kılıcını savurmaya devam etti. Karşısına Hayata (Cirozaemon) bir mızrakla çıktı ve birkaç adamla nihayet Araki'yi etkisiz hale getirdiler. Olay sonucunda Araki'ye *seppuku* yaptırıldı, orada bulunanlar düşüncesizce davranışlarından dolayı azledildiler. Sadece Hayata affedildi. Ayrıntılarını bilmiyorum, sorup öğreneceğim.

(Cirozaemon izin istemiş, erkenden kalkmış. Sonradan, kavga çıktığını yolda öğrenip geri dönmüş. Evin giriş kapısında öldürülen Haçidayu yatıyormuş, Kyuzaemon da elinde kılıç bahçedeymiş. Girişten çengelli mızrağı kaptığı gibi, Kyuzaemon'a seslenmiş, mızrağın ucunu adamın elbisesine dolamış, ancak öyle durdurmayı başarmışlar.)

Kyuzaemon Kizuka'nın adamı.

Geçen yıl Kavakami'de sutra okuma zamanı, Konyaço ve Taşiro'dan ibadet için gelen beş, altı adam, ara verildiğinde sake içerek zaman öldürüyorlarmış. İçlerinden biri, Kyuzaemon'un bir adamı, mutlaka halletmesi gereken bir işi olduğundan yol arkadaşlarını reddederek güneş batmadan evine dönmüş. Orada kalan yol arkadaşları, başkalarıyla bir kavgaya tutuşarak karşılarındakileri öldürmüşler. Gece yarısı olayı duyan Kyuzaemon'un adamı çabucak yol arkadaşlarının yanına dönüp, olayı dinledikten sonra, "Sonunda bir savunma yapmak gerekecek. O zaman,

benim de burada birlikte olduğumu, beraber öldürdüğümüzü söyleyin. Ben de dönünce Kyuzaemon’a öyle anlatacağım. Kavga, olaya karışanların hepsine mal edilen bir şey olduğuna göre, benim de sizinle aynı cezayı almam gerekir. Bunu gerçekten istiyorum. Benim erken ayrıldığımı söyleseniz bile, doğruluğuna inanmayacaklardır. Kyuzaemon çok sert bir adamdır. Soruşturmada temize çıksam bile, bir korkak olduğumu söyleyerek beni cezalandıracağını çok iyi biliyorum. O zaman, kavga yerinden kaçmış bir korkak gibi, adımı lekelettirerek ölmek, asla istemediğim bir şey. Zaten öleceksem, birilerini kesmenin cezası sonucu ölmek istediğim için bunları söylüyorum. Eğer siz bana katılmıyorsanız, şuracıkta karnımı deşeyim.” dedi. Yol arkadaşları onu reddetmeyerek, olayı onun söylediği gibi anlattılar. Hemen sonra, mahkeme sırasında aynı şeyleri söyleseler de, adamın eve erken döndüğü anlaşıldı. Neden öyle ifade verdiklerini anlattılar. Sorgucular bundan çok etkilendiler, adamın davranışını övdüler. Ben olayı ana hatlarıyla duydum, ayrıntılarını daha sonra araştıracağım.

Aki Beyi Şigetake Nabeşima yemek yerken, aniden kendisiyle görüşmek isteyen bir konuğu geldi ve yemeğini yarıda bırakıp, konuğuyla görüşmek için kalktı. Adamlarından falanca, Aki Beyi’nin sofrasına oturup, tepsideki kızarmış balığı yemeye başladı. Tam o sırada Aki Beyi geri dönünce, adam paniğe kapılarak kaçtı. Aki Beyi, “Seni rezil! İnsanların artığını yiyecek kadar sefil bir adamsın!” diyerek, oturup yemeğinin kalanını bitirdi.

Öyküyü Cin’uemon Yamamoto anlatmıştı. Bu adam, bey öldüğünde peşi sıra gitmek için karnını deşmiş.

Cin’uemon Yamamoto uşaklarıyla karşılaştığında, hep, “Kumar oynayın, yalan söyleyin, bir mahallede yedi yalan söylemeyen erkekten sayılmaz.” derdi. Burada olduğu gibi, eskiden insanlar zihinlerini kahramanlıklarını geliştirmek için yorduklarından, dürüstlük büyük bir marifet sayılmıyordu. Ahlaksızca davranışlarından sonra erkekler affedilirken, “görevini iyi yapar” deniliyordu. Kyuma Sagara gibileri, tam da böyle hırsızlık ve zina yapan adamlarını affediyor, onları daha fazla kullanıyorlardı. “Öyle olmazlarsa, işe yarayacak hale gelemezler.” derdi.

Oribe İkuno, “Görevi bir günlük olarak düşünürseniz, her şeyi yapabilirsiniz. Bir günlük işe katlanmak kolaydır. Yarın da tek bir gündür.” derdi.

Gorozaemon Yamamoto’nun Edo’da ikamet ederken Başkeşiş Çoon ile görüşmesi.

Efendi Tsunaşige Nabeşima henüz ailenin başına geçmeden önce, Kurotakiyama Başkeşişi Çoon’un etkisiyle Budist oldu ve Budist öğretisini öğrenmeye başladı. Budist aydınlığı mertebesine ulaştığında, başkeşiş ona erdem mührü[34] vermeye kalktı ve olay Nabeşima Konağı’nda konuşulmaya başladı. O sıralarda Gorozaemon Yamamoto, Efendi Tsunaşige’nin yardımcısıydı ve onunla ilgili konulara bakıyordu. Olayı duyduğunda, kesinlikle izin verilmemesi düşüncesiyle, başkeşişle konuşmaya ve kendi dediği gibi yapmazsa, kesmeye karar verdi. Gorozaemon başkeşişin Edo’daki evine gittiğinde, başkeşiş onu din konusunda aydınlanmaya gelmiş biri sandı ve kurallara uygun olarak karşısına çıktı. Gorozaemon, “Sizinle özel olarak görüşmem gereken bir konu var, lütfen yardımcılarınızı dışarı çıkartın.” diyerek yanına yaklaştı. “Duyduklarım doğruysa, Budist aydınlığı mertebesine ulaştığı için Tsunaşige’ye mühür verecekmişsin. Sen de Hizenli olduğuna göre, Ryuzoci ve Nabeşima ailelerinin adetlerini iyi bilmen gerekir. Başka ailelerden farklı olarak, şogun ailesiyle eskiden beri çok yakındır ve aile tüm sınıfların uyumuyla yönetilir. Geçmişimizde bir beyin Budist mührü aldığı görülmüş bir şey değildir. Şimdi sen ona mühür verecek olursan, Tsunaşige kendini aydınlanmış sayacak ve adamlarının söyledikleri değersiz bulacaktır. Bu da üst ve ast sınıfların birbirinden kopmasına, ailenin bozulmasına yol açacaktır. Zaten yüksek rütbeli insanlar kendilerini büyük görürler. Tutup bir de Budist mührü vermemek gerekir. Eğer kabul etmezsen, ben yapacağımı bilirim.” diyerek kestirip attı. Başkeşişin benzi attı ama, “Övgüye değer bir insansın. Aile meseleleri konusunda çok düşüncelisin. Sadık bir hizmetkârsın.” dedi. Gorozaemon, “Ne yapmaya çalıştığını anladım. Lafı dolandırmaya gerek yok. Mühür vermekten vazgeçiyor musun, geçmiyor musun? Sen onu söyle!” deyince, “Çok haklısın, mührü

asla vermeyeceğim.” diye yanıtladı. Sözleştikten sonra, Gorozaemon eve döndü. Bu öyküyü, doğrudan kendisi anlatmıştı.

Asakusa’da kavga olayı.

Sekiz savaşçı aynı yere eğlenmeye gitmişlerdi. Eicun ve Cinzaemon, Asakusa’daki Kannon Tapınağı önündeki bir çayevine gittiklerinde, oradaki adamlarla ağız dalaşına girdiler ve sağlam bir dayak yediler. Olanları gezi teknesindeki arkadaşları duyduğunda, Roku’uemon, “İntikamını alalım.” dedi. Yoiçiuemon ve Cinbeei ona katıldılar. Ancak, geri kalanlar ailenin başına sorun olacağını söyleyerek onları durdurdular, konağa geri döndüler. Konağa geldiklerinde, Roku’uemon tekrar, “Mutlaka intikam almalıyız.” dediyse de, onu tekrar durdurdular. Bu arada Eicun ve Cinzaemon’un gücü adamlara yetmeyince, kılıçlarını çekip kavga ettikleri adamları öldürdüler ve diğerlerini efendi azarladı. Ayrıntılarını daha sonra öğreneceğim. Bununla ilgili olarak, adamın biri, “İntikam almak için diğerleriyle tartışmak sonuç getirmez. Tek başına gidip öldürülmeyi göze alacak kadar kararlı olmalıydı. Lafta ‘intikam, intikam’ deyip durmak, ikiyüzlülüktür. Akıllı insanlar, sadece sözleriyle nam salıyorlar. Cesur insan, dırdır etmeden işe soyunup ölebilen insandır. İnsanın amacını gerçekleştirememesi sorun değil, öldürülenler de kahraman olurlar. Öyle insanlar genellikle amaçlarını gerçekleştirirler zaten.” dedi.

İçiyuken Hirohaşi’nin başarısı.

İçiyuken efendinin mutfağında bir hizmetçiydi. Sumo güreşi yüzünden çıkan bir tartışma sonucunda karşısındaki yedi, sekiz kişiyi öldürmüş, kendisine intihar etmesi emredilmişti. Efendi Takanobu olayı duyduğunda, “Ülkemiz şu an bir kargaşa yaşamaktadır, cesur insanlar çok önemlidir. Bu da çok cesur bir insan.” diyerek adamı affetti.

Daha sonra, Anegawa Nehri boyundaki çatışmaya beraberinde götürdüğünde, adam eşi benzeri görülmemiş büyük bir yararlık gösterdi, her çarpışmada en ön saflarda yer aldı. Takagi’deki savaş sırasında, İçiyuken düşman hatlarının derinliklerine fazla dalmıştı. Yazık olacak diye, efendi onu geri çağırdı ve atının yanında durmasını söyledi. Ancak, tekrar öne

atılmaya kalkışınca zırhının ense kısmından yakalayıp durdurdu. O an gördü ki, adam kafasında açılan yaralara yeşil yapraklar tıkıştırmıştı.

☙

Arima'da Yaşiçibeei Tsuruta'nın elçilik yapması.

Hara Kalesi kuşatmasının ilk gününde, Efendi Mimasaka, Hyobu Oki'ye elçi olarak Yaşiçibeei'i gönderdi. Surların önünde konuşmaya çalıştığı sırada, kaleden atılan bir kurşun Yaşiçibeei'in sırtına isabet etti ve anında yüzüstü kapaklandı. Yaşiçibeei, yerden kalkıp sözlerini tamamladığında tekrar vuruldu ve öldü. Bedenini Senbeei Taira ile gönderdiler. Senbeei de Hyobu cephesine geri dönerken, isabet eden bir kurşunla öldü.

☙

Ryuunci Tapınağı Başkeşişi Denko'nun düşmanla çarpışması.

Denko, Taku doğumluydu. Ağabeyi Cirobeei, kardeşi falanca ve annesi vardı. Denko'nun annesi, dokuzuncu ay sıralarında, Cirobeei'in oğlunu bir ayine beraberinde götürmüştü. Dönmek üzere kalktıklarında, Cirobeei'in oğlu terliklerini ararken bir adamın ayağına bastı. Adam çocuğu aşırıya kaçarak azarladı ve sonra da belindeki kılıcı çekip çocuğu öldürdü. Kadın şaşkınlıkla yakasına yapışınca, adam kadını da öldürdü, sonra da evine döndü. Bu adam, Moan Nakacima adlı bir azatlı savaşçının oğlu Gorozaemon'dur. Kardeşi de bir dağ keşişi olan Çuzobo'dur. Moan, Efendi Mimasaka ile samimiydi ve Gorozaemon'a bir aylık bağlanmasını sağlamıştı.

Olayı evinde duyan Cirobeei kardeşiyle birlikte Gorozaemon'un evinin kapısına dayandıysa da, kapıları kilitliydi ve dışarı çıkan olmayınca, sesini değiştirerek ziyarete geldiklerini söyledi. Kapı aralandığında, kim olduğunu haykırarak içeri daldı ve iki adam birlikte çöp yığınının üstüne yuvarlandılar. Yine de Gorozaemon'u öldürmeyi başardı. O sırada, Çuzobo olay yerine gelerek, Cirobeei'in kardeşini öldürdü.

Olayı duyan Denko, hemen Cirobeei'in evine giderek, "Karşı taraftan bir kişi, senin tarafında ise üç kişi öldürüldü. Olacak iş değil, Çuzobo'yu öldürmen gerekir." dediyse de, Cirobeei kabul etmedi. Olaydan duyduğu üzüntü içine dert olan Denko, bir münzevi olmasına rağmen, annesinin ve

yeğeninin katili ile vuruşmaya karar verdi. Bu sırada, mevkii bulunmayan bir keşiş olduğu için, Çuzobo'yu öldürmesi durumunda Efendi Mimasaka'nın onu feci bir şekilde cezalandıracağını çok iyi biliyordu ve canla başla çalışarak Ryuunci Tapınağı'nın başkeşişi olmayı başardı. Sonra, kılıç yapımcısı İyonoco'ya uzun ve kısa iki kılıç dövdürdü, çırağı olmak istediğini söyleyerek kılıcın yapımına da katıldı.

Sonraki yılın dokuzuncu ayının yirmi üçüncü günü yola çıktı. Arada sırada gelecek misafirlere yemek verilmesi için emir verdikten sonra, kılık değiştirerek gizlice tapınaktan ayrıldı. Taku'da, dağ keşişi Çuzobo'yu sorduğunda, yanında bir kalabalıkla ayın yükselişini izlemeye gittiğini öğrendi, o kalabalık içinde elinden bir şey gelmeyecekti. Ancak, bir dahaki sefere bırakarak ertelemenin yararı olamayacağı düşüncesiyle, esas hedefi olan Moan'ı öldürmeye karar verdi. Moan'ın evine girip, yatak odasına dalarak kim olduğunu söyledikten sonra, yataktan kalkan Moan'a kılıcını saplayarak öldürdü. Komşu evlerden kalkıp gelenler etrafını çevrelediğinde, durumu anlatarak kılıçlarını fırlatıp attı. Olay, ağızdan ağza Saga'ya kadar ulaşmıştı. Ryuunci Tapınağı müridi onlarca insan hızla gelip onu karşılayarak dönüşünde eşlik ettiler.

Efendi Mimasaka öfkeden çılgına dönmüştü. Ancak, Ryuunci Tapınağı müritleri arasında Nabeşima bey ailesinin de bulunması yüzünden kolayca bir şey yapamazdı. Nabeşima ailesinin katibi aracılığıyla, Kodenci Tapınağı Başkeşişi Tannen'e, "insan öldüren bir münzevi olamaz, idam edilmelidir" isteğini iletti. Tannen yanıt olarak, "Mezhebimizle ilgili konularda Kodenci'nin kararı uygulanır. Siz karışmayınız." dedi.

Efendi Mimasaka iyice sinirlenerek, "Uygulayacağınız karar ne?" diye sordu. Tannen'in yanıtı, "Öğrenmeniz size bir fayda sağlamayacaktır ama, sorduğunuz için söyleyeyim. Cana kıyan bir münzevi azledilerek, sürgüne gönderilir." oldu.

Denko, Kodenci'de azledildikten sonra sürgün edilirken, çömezleri ve müritleri silahlarını alarak, Todoroki'ye kadar ona eşlik ettiler. Yolda avcı kılıklı bir toplulukla karşılaştıklarında, "Yoksa Taku'dan mı geldiniz?" diye sordu.

Denko, daha sonra Çikuzen'de yaşadı, insanlar onu çok iyi karşıladılar, savaşçılar da samimiyetle davrandılar. Bu öykü her yere yayıldı ve Denko

gittiği her yerde çok iyi karşılandı.

Edo’daki ambar muhafızı San’uemon Horie olayı.

San’uemon Horie ailenin kasasına ait parayı çalarak kaçtı. Yakalandığında suçunu itiraf etti ve ciddi bir suç olduğu için işkenceyle öldürülmesine, infazı da Savcı Nakano’nun yapmasına karar verildi. Önce vücudundaki tüm tüyler yakıldı, tırnakları söküldü, eklemleri kesildi, çiviler çakıldı, türlü işkenceler yapıldı ama, hiç kıpırdamadı ve yüzünün rengi de değişmedi. Sonunda, sırtı parçalanarak, üzerine kızgın soya sosu döküldü. Bedeni geriye doğru kıvrıldı ve öldü.

Rokuro’uemon Fukuçi’nin katille karşılaşması.

Rokuro’uemon efendinin kalesinden ayrılacağı bir sırada, içinde soylu olduğu belli olan bir tahtırevan Efendi Taku’nun konağı önünden geçmekteydi ve yoldaki bir adam başını eğerek selam verdi. Mızraklı bir koruma, “Başını yeterince eğmedin.” diyerek, kargısının sapını adamın başına indiriverdi. Adam eliyle başını ovuşturduğunda eline kan bulaştı. O halde kalkarak, “Görgü kurallarına uygun davrandığım halde, olmayacak bir karşılık aldım. Katlanabileceğim bir şey değil.” dedikten sonra, mızraklı adamı bir kılıç darbesiyle öldürdü. Tahtırevan yoluna devam etti.

Rokuro’uemon adamın üzerine yürüyüp, mızrağının uç kılıfını çıkararak, “Kılıcını kınına sok. Kale içinde kınından çekmiş halde dolaşamazsın.” dedi. Adam, “Şu anki olayda başka çarem yoktu, en azından görmüş olmalısın. Kılıcımı kınına sokmak istesem bile, şimdi ettiğin sözden sonra bunu yapmam çok zor. Can sıkıcı bir durum ama, seninle çarpışmaktan mutluluk duyacağım.” dedi.

Bunun üzerine Rokuro’uemon mızrağını yere atarak, “Çok haklısın. Benim adım Rokuro’uemon Fukuçi. Yapmış olduğun mükemmel harekette haklı olduğuna tanıklık edeceğim, canım pahasına bile olsa arkanda duracağım. Şimdi kılıcını kınına sok.” dedi görgülü bir tavırla ve adam da, “Anlaşıldı.” diyerek kılıcını kınına soktu. Rokuro’uemon, “Hangi

beyliktensin?” diye sorunca, adam, “Taku Nagato ailesine bağlıyım.” diye yanıtladı.

Rokuro’uemon adama eşlik etti, birlikte giderek olayı anlattılar. Oradan geçen kadının bir soylu olduğunu öğrenen Efendi Nagato adamına *seppuku* yapması gerektiğini söyledi. O an, Rokuro’uemon’un lafa karışarak, “Savaşçı sözü vermiştim, bu adamın *seppuku* yapması gerekiyorsa, önce ben *seppuku* yapayım.” demesi üzerine, başka bir sorgulama söz konusu olmaksızın konu kapatıldı.

ᏒᏒ

Aki Beyi Nabeşima’nın Efendi Şima ile görüş ayrılığına düşmesi.

Efendi Şima bir elçi göndererek Aki Beyi’ne Kyoto Atago Tapınağı’na ibadete gitmek isteğini iletti. Aki beyi bunun nedenini sorduğunda, gelen elçi, “Atago’daki tanrı ok ve yay tanrısı olduğundan, savaşçılık talihini güçlendirmek için.” diye yanıtladı. Aki Beyi sinirlenerek, “Öyleyse gereği yok. Nabeşima ailesinin böyle bir ileri geleni gidip de, Atago tanrısına mı sığınacak? Orada Atago insan kılığına girecek olsa, üzerine yürüyüp ikiye bölmek, ailemizin ileri gelenlerinin görevidir.” yanıtını verdi.

ᏒᏒ

Sadayu Nabeşima’nın adamı Dohaku’nun yaralanması.

Kurotsuçibaru’da yaşayan Dohaku’nun Gorobeei adında bir oğlu vardı. Bir gün Gorobeei pirinç taşırken, karşıdan gelen Efendi Kumaşiro’nun azatlı savaşçısı Kyunai İvamura ile karşılaştı. Önceden aralarında bir sorun olduğundan, Kyunai’a elindeki pirinç selesiyle çarptı. Aralarında çıkan tartışma sonrasında, Kyunai’ı bir güzel pataklayarak oradaki hendeğe yuvarladı ve evine geri döndü. Olaya iyice içerleyen Kyunai, eve dönüp olayı ağabeyi Gen’uemon’a anlattı. İki kardeş birlikte intikam almak için Gorobeei’in evine gittiler.

Hafif aralık kapının arkasında, Gorobeei’in kılıcını çekmiş kendilerini beklediğini bilmeksizin içeri giren Gen’uemon yanından kılıçla vuruldu. Ağır yaralanan Gen’uemon kılıcını baston gibi kullanıp sendeleyerek dışarı çıktı. Bunun üzerine içeri dalan Kyunai, içeride ocağın yanında duran Dohaku’nun damadı Katsu’uemon’a kılıcını sallayınca tencere askılığına

denk gelip, adamın suratını boydan boya kesti. Dohaku, karısı ile birlikte Kyunai'ın elinden kılıcını almayı başardı. O an, "Artık hedefimi gerçekleştirdim. Ağabeyimi geri götürmek istiyorum, kılıcımı bana geri verin." diye türlü türlü özürler sıralayınca kılıcı ona geri verdiler. Kyunai kılıcı alıp, Dohaku'nun ensesini el genişliğinde kesti. Daha sonra Gorobeei'le çarpışmaya başlayıp birlikte dışarı çıktılar. Kyunai üstün gelemediyse de, Gorobeei'in kolunu kesene kadar çarpıştılar.

Kyunai'ın kendisi de vücudunun birçok yerinden yaralandığı için, ağabeyi Gen'uemon'u sırtlanarak evine döndü. Ancak, dönüş yolunda öldü. Gorobeei akan kanı durdurmayı başardıysa da, çok fazla su içtiğinden öldü.

Dohaku'nun karısının da bir parmağı kesilmişti. Dohaku'nun tek yarası ensesindeki kesikti. Kemiği kesilmiş, sadece boynunun önü kalmış olduğundan, başı öne doğru sallanıyordu. Dohaku kendi elleriyle kafasını yukarıda tutarak bir cerraha gitti. Cerrah önce boynuna yağlı reçine sürüp, üzerini de kendir sicimleriyle bağladı. Tahtayla destekleyerek, yarasını dikti. Tüm vücudunu pirince gömdü. Bu son işlem kımıldamaması içindi.

Sonradan kemik yapısında herhangi bir olağandışılık ortaya çıkmadı. Dohaku ne bilincini kaybetmiş, ne de yaşantısında bir değişiklik olmuştu. *Ginseng*[35] de içmemişti. Sadece, üçüncü gün meydana gelen kanamayı durdurmak için, ilaçlı sıcak su içti.

Sakuan İkucima'nın hazırladığı ilaç.

Efendi Mitsuşige, Yukarı Geçit'te çiçek hastalığına yakalandığında, Sakuan ona bir ilaç hazırladı. Efendi hastalığı ağır geçirdiğinden yanındaki adamları endişelenmişti. Tam o sırada yara kabukları da kararmaya başlayınca, ona bakan adamları ümitsizliğe kapılarak, gizlice Takuan'a haber verdiler. Takuan hemen gelerek efendiyi muayene etti ve, "Sevindirici bir durumda. Yaraları iyileşiyor. Çok yakında, hiçbir sorunu kalmayacak, iyileşecektir eminim." dedi. Efendinin adamları, "Sakuan delirdi herhalde. Keşke hiç çağırmasaydık." dediler. Sakuan paravanın arkasına geçti ve bir süre sonra çıkıp gelerek, bir torba ilaç verdi. İlaçları içen efendinin yaraları hızla iyileşti ve tamamen kendine geldi.

Sakuan daha sonra, “Büyük bir adamın tedavisini tek başıma üstlendiğimden, eğer iyileşmeseydi, oracıkta karnımı deşerek, ölüm yolunda ona eşlik edecektim.” diye sırrını açıklamış.

☙

Takumi Nakano’nun vasiyeti.

Takumi son anlarında adamlarını toplayarak, “Görev yapanların zihnine yerleştirmesi gereken üç konu olduğuna inanıyorum: Efendinin istekleri, azim, ölüm.” dedi.

☙

Şouemon Uçida’nın *seppuku* tamamlama görevi isteğine yanıtı.

Adamın biri, iç kalenin toplantı alanında bir araya gelen çok sayıdaki insan arasında Şouemon Uçida’ya, “Sen mükemmel bir kılıç ustasısın. Mizacın da çok sert olmalı. Senden *seppuku* tamamlaman istense, adamın boynunu değil, tepesini uçurursun herhalde.” dedi. Şouemon da, “Öyle yapmam. Kendi boynuna bir parça mürekkep dök, nasıl keseceğimi göstereyim.” diye yanıtladı.

☙

Dostlarla yolculukta azatlı bir savaşçı ile dalaşma olayı.

Rokurozaemon, Edo–Kyoto arasındaki Tokaido yolunda Hamamatsu’dan geçiyormuş. Bir hanın önünden geçerken, bir dilenci Rokurozaemon’un tahtırevanına yaklaşmış ve, “Eçigolu azatlı bir savaşçıyım. Yolda parasız kaldım, güç durumdayım. İkimiz de savaşçıyız. Bana yardım et.” demiş. Rokurozaemon sinirlenerek, “İkimizin de savaşçı olduğunu söyleyebilmen edepsizlik. Bizler senin haline düşmektense, karnımızı deşeriz. Yolda parasız kalıp, böyle utanç verici işler yapmaktansa, olduğun yerde deş karnını!” deyince, dilenci çekip gitmiş.

☙

Yobeei Makikiçi’nin *seppuku* tamamlaması.

Yobeei, ömrü boyunca birçok adamın *seppuku* tamamlama görevlerinde bulunmuştu. Falanca Kanahara *seppuku* yaparken, Yobeei *seppuku* tamamlama görevini kabul etmiş. Kanahara kılıcı karnına saplamış, ama yarmayı başaramamış. Yobeei'in yanına gelip, ayaklarını yere vurarak haykırmasından cesaret alan Kanahara karnını yarmayı başarmış. *Seppuku* töreni tamamlandığında, Yobeei, "Çok samimi bir dostumdu." demiş gözyaşları dökerek.

Falancanın *seppuku* tamamlama görevini yapanın bir parça deriyi kesemeden bırakması.

Falanca kişinin *seppuku* tamamlama görevini yapan kişi, boyna son kılıç darbesini indirdiğinde derinin bir parçası kesilmeden kalmış. Töreni idare eden memur, "Kafa kopmadı." demiş. *Seppuku* tamamlayıcı sinirlenerek kafayı yakalamış, kesip kopartmış ve göz hizasına kaldırarak, "Şimdi iyice bak." demiş. Oradakiler dehşet içinde kalmış.

Eskiden yapılan *seppuku* törenlerinde kafanın fırlayıp uçtuğu durumlar olmuştur. Töreni idare eden memurların üzerine sıçramaması için derinin bir parçasının kesilmeden kalması makulmüş. Ancak, günümüzde, kafanın düşmesi beklenir. Elli kafa kesmiş bir adam, "Kafaya göre, kesilmesi zor boyunlar vardır. İlk üç kafada elinizin ayarını bilemeden kesersiniz. Dört, beş olduğunda, artık eliniz iyice alışmış olur. Her halükârda, bu önemli bir mesele olduğundan, kılıcınızın yere kadar ulaşmasını düşünerek indirirseniz, hata yapmazsınız." demişti.

Naizonosuke İwamura'nın itirazları.

Efendi Tsunaşige'nin çocukluğunda, yaşlı gözetmenliğine Naizonosuke İwamura getirilmişti. Bir gün Tsunaşige'nin önünde altın paralar olduğunu görünce, "Bunu hangi nedenle efendimizin önüne koydunuz?" diye, efendinin yanındaki adama sordu. Adam, "Az önce hediye getirdiklerini duydu ve göremediğini söyledi, bu yüzden bakması için çıkardım." diye yanıtladı. Bunu duyan Naizonosuke, "Önemli bir insanın önüne böylesi sefil şeyleri getirmek tam bir özensizlik örneği. Bunların ne ulu orta

çıkarılacak, ne de bakılması gereken şeyler olduğunu efendimizin de bilmesi gerekir. Bundan sonra özen gösterin.” diye, adamı sertçe azarladı.

Bir seferinde de, Tsunaşige yirmi yaşına henüz girdiğinde, biraz eğlenmek için Edo Naekiyama’daki konağa gidiyormuş, konağa yaklaştığında bir baston istemiş. Efendinin ayak işlerine bakan Cibuzaemon Miura hemen bir dal parçasından baston yapmış. Efendiye vermek üzereyken, Naizonosuke bunu görmüş ve değneği elinden alarak kırıp atmış, “Yüce efendimizi beli bükük biri haline mi getirmek istiyorsun? Kendisi istemiş bile olsa, senin vermemen gerekir. Bu özensizliktir.” diye, alışılmadık şekilde kızmış. Cibuzaemon daha sonra, serbest mızrakçılığa kadar yükselmişti. Bu öyküyü de ondan duydum.

Dokuzuncu Bölüm

Şoun Şimomura kalede görev yaparken, Efendi Naoşige, “Katsuşige’nin yaşına göre bu kadar yetenekli ve güçlü olması ne harika! Adamlarımla da güreş tutuyor, kendinden yaşça büyük insanları bile yeniyor.” demiş. Şoun bunu duyduğunda, “Ben yaşlı bir adamım. Önce oturarak güreş tutalım.” diyerek Katsuşige’yi yanına çağırmış. Efendi Katsuşige’yi kendine çekerek, canını acıtacak kadar hızla savurmuş. Sonra da, “Henüz kemiklerin bile tam olmamış. Gücünle övünecek olursan, insanların önünde utanacağın durumlar olabilir. Göründüğünden daha zayıfsın.” demiş.

Yobeei Matsuda’nın kavgası.

Cinku İşii, Yobeei Matsuda ile samimi arkadaş olduğu dönemde, Nozoe Cinbeei ile aralarında bir husumet oluşmuş. Yobeei, Cinku’ya, “Gel şu işi bitirmeye gidelim.” demiş, birlikte yola düşmüşler. Kihara’da bir dağ keşişinin evine gelmişler. Oraya geçmek için tek yol olan köprüyü yıkmışlar, husumetin nedenini konuşmuşlar, iyice tartıştıklarında bunun hiçbir nedeni olmadığını anlayıp, “Eh, artık adamı öldürmeye bir neden yok, geri dönelim.” demişler. Ancak, geri dönecekleri tek yol olan köprü artık kalmadığı için, “Artık bu hendekten geçemeyiz, ne yapacağız?” dediklerinde, ikisinin kendisine saldıracağını öğrenip de kontrol etmeye gelen adamın gizlice yaklaştığını görmüşler. “Artık kaçınamayız. Sonra adımız kötüye çıkar, öldürelim.” diye fikir birliğine varmışlar. Bir süre çarpışmışlar. Yobeei ağır bir yara almış, iki tarlanın arasına yuvarlanmış. Cinbeei de derin bir yara almış, sıçrayan kanlar gözüne dolmuş, göremediğinden Yobeei’i bulamamış. Ararken, Yobeei yattığı yerden Cinbeei’i çekip yanına indirmiş ve son darbeyi vurmuş. Son darbeyi indirmeye çalıştığında, kollarında güç kalmadığı için, kılıcı bacaklarının arasına kıstırarak saplamış. O sırada arkadaşları gelerek Yobeei’i alıp geri götürmüşler, yaralarını temizlemişler. Daha sonra Yobeei’e *seppuku* yapması emredilmiş. O zaman dostu Cinku’yu çağırmış, son bir veda içkisi içmişler.

☙

Kannosuke Okubo’nun hasımlarını öldürmesi.

Şiodalı Touemon Okubo, Tadazumi Nabeşima’nın vekili olarak bir meyhane işletiyordu. Kai Beyi Nabeşima’nın oğlu Efendi Okura sakatlığı yüzünden aileden el çekmiş, Mino denen bir yerde yaşıyordu. Sumocuları himayesine almıştı, kabadayılarla dostluk ediyordu. Bu adamlar sık sık yakın köylere gelip tacizlerde bulunuyorlardı. Bir seferinde Touemon’un yerine gelerek, içki içip olmayacak şeyler söyleyince, Touemon adamlarla dalaştı, ucu baltalı kargısıyla karşılarına çıktı ama, adamlar iki kişi olduklarından Touemon yenik düştü, öldürüldü. Oğlu Kannosuke on beş yaşındaydı ve Cozaici Tapınağı’nda öğrenimine devam ediyordu. Olayı duyunca, koşup gelerek, üç karışlık bir kısa kılıçla o iki koca adamın işini kısa sürede bitiriverdi. Kannosuke on üç yerinden yaralandığı halde iyileşti. Daha sonra Doko adını aldı. Özel masaj teknikleri geliştirdiği söyleniyor.

☙

Furukiçizaemon Tokunaga’nın yaşlılığındaki yakınmaları.

Furukiçizaemon, “Şimdi bir çarpışma çıkacak olsa, o kadar yaşlıyım ki, elimden hiçbir şey gelmez. Ancak, doğrudan düşmanın arasına dalıp ölmek isterim. Yatakta ölecek olmam çok yazık.” diye yakınır dururmuş. Başkeşiş Gyocaku bunu genç bir çömezken duymuş. Gyocaku’nun hocası Başkeşiş Yomon, Furukiçizaemon’un en küçük çocuğudur.

☙

Kinzaemon Katadae’nin vahşi kaplanla mücadelesi.

Kore Seferi sırasında, savaşçılar kaplan avına çıkmışlar. Karşılarına çıkan bir vahşi kaplan, bir kayanın arkasına saklanmış gürlüyormuş, yanına yaklaşabilen çıkmamış. Kinzaemon, kılıcını vücuduna yakın tutarak, on binlerce adam arasından tek başına çıkıp, kaplanın üzerine koşmuş. Kaplanla boğuşmaya başlamış, kılıcını hayvanın boynuna saplayıp, kafasını keserken, kaplan çırpınarak pençelerini Kinzaemon’un kafasına iki üç kez geçirmiş. Savaşçılar ona hayran kalmışlar. Aradan bir süre geçince, Efendi Kiyomasa Kato, “Şuna bakın!” demiş, kaplanın on parmağı da kan içindeymiş.

☙

Heizaemon Nabeşima'nın adamı Cibuzaemon Takase olayı.

Kyuma Sagara, ailenin baş danışmanlığına getirildiğinde, Efendi Heizaemon'a, "Efendimiz sürekli bana lütufta bulundu, mevkiim hızla yükseldi ama, işe yarayacak bir adamımın olmaması eksikliğim. Hizmetkârınız Cibuzaemon'u bana vermenizi diliyorum." demiş ve Heizaemon da bunu kabul ederek, "Adamımın beğeninizi kazanmış olması memnuniyet verici. Dileğinizi yerine getireceğim." diye yanıtlamış. Ancak, Cibuzaemon'a bunu ilettiğinde, "Yanıtımı doğrudan Efendi Kyuma'ya vereceğim." demiş. Cibuzaemon, Kyuma'nın yanına giderek, "Benim için düşünceleriniz memnuniyet verici, minnettarım. Ancak, bir hizmetkâr efendisini değiştirmez. Siz büyük bir adam olduğunuz için, ömür boyu rahat yaşarım ama, bu rahatlık acı verici olur. Heizaemon'un mevkii düşük ve sıkıntıda olduğundan, bizler pirinç lapası yiyerek yaşıyoruz, ama mutluyuz. Kararınızı lütfen bir kez daha düşününüz." demiş. Kyuma bu sözler karşısında çok duygulanmış.

☙

Falancanın karısıyla zina yapan adamı öldürmesi.

Falanca kişi, gittiği bir yerden gece geç vakitte eve döndüğünde, bir adamın karısıyla zina halinde olduğunu gördü ve adamı öldürdü. Sonra duvarlardan birini delerek, yerine pirinç sepeti koydu ve görevlilere hırsızlık için girdi diye adamı öldürdüğünü söyledi. İncelemede, görevliler adamı suçlayacak bir şey bulamadılar ve sorun çıkmadı. Bir süre sonra karısını boşayarak, sorunu tamamen kapattı.

☙

Falancanın karısını öldürmesi.

Falanca kişi, bir yerden döndüğünde, karısıyla bir adamının zina halinde olduğunu gördü. Oturma odasına girdiğinde, adamı mutfağa kaçtı. Bunun üzerine adam yatak odasına girerek karısını öldürdü ve hizmetçi kadını çağırarak, "Bu durum çocukların utanç taşımasına neden olacağından, hastalıktan öldüğünü söyleyeceğiz. Eğer güçlük çıkaracak olursan, seni de öldürürüm." deyince, hizmetçi kadın, "Canımı bağışlarsanız, hiçbir şey

bilmiyormuş gibi yaparım.” diye yanıtladı. Odayı toparlayarak, cesede gecelik giydirdi. Sonra da doktora bir adamını iki, üç kez göndererek acil bir durum olduğunu ve son seferinde de kadının dayanamadığını, gelmesine gerek kalmadığını söylettirdi. Sonra da karısının amcasını çağırarak durumu anlattı. Adam da ikna olunca, neticede kadının hastalıktan öldüğünü söylediler, başkaları gerçek durumu öğrenemedi. Sonraki günlerde, zina yapan adamını azletti. Olay Edo’da olmuştu.

Cin’uemon Nakano’nun Kore’de Efendi Naoşige’ye söyledikleri.

Üçüncü Keiço yılının[36] başında, Ulsan’da Çinliler on binlerce kişiden oluşan birlikleriyle göründüğünde Japon birlikleri şaşkınlıktan küçük dillerini yutacak gibi olmuş ve ümitsizliğe kapılmışlar. Efendi Naoşige, “Amma da çok insan var, kaç yüz bin kişiler acaba?” deyince, Cin’uemon, “Japonya’da sayısı bilinmeyen şeyler, ‘üç yaşındaki bir dananın tüylerinin sayısı kadar’ diye söylenir. Yani bunlar da üç yaşındaki dananın tüyleri kadar işte.” demiş. Bunun üzerine herkes gülerek, kendilerini toparlamış. Bu olayı, Efendi Katsuşige, Matabeei Nakano’ya Şiroişi’de ava çıktığı bir zaman anlatmış, “Bu lafı baban Cin’uemon’dan başka kimse edemezdi.” demiş.

Cin’uemon Nakano’nun öğüdü.

Her zaman, “Efendinin şefkatli davranmasına karşılık olarak yerine getirilen görev, hizmet değildir. Efendinin merhametsiz ve mantıksız davrandığı zamanlarda yapılan görev hizmettir. Bunu iyi anlamak gerekir.” derdi.

Cin’uemon Yamamoto’nun son günleri.

Cin’uemon seksen yaşında hastalandığında inleyecek gibi olunca, “İnlediğinde, rahatlarsın. Haydi inle.” dendiğinde, “Öyle bir şey yok. Cin’uemon Yamamoto adını herkes biliyor ve ömür boyu sözlerim dinlendi.

En sonunda inleme sesimi insanlara dinletmek istemem.” diyerek inlememiş.

Monbeei Mori’nin oğlunun adam öldürmesi.

Mori’nin varis oğlu bir kavgaya karışıp eve yaralı dönmüştü. “Karşındakine ne oldu?” diye sormuş. Oğlu, “Kesip attım.” diye yanıtlamış. “Sonunu getirecek darbeyi indirdin mi?” dediğinde, “Son darbeyi de iyice indirdim.” demiş. Monbeei, “Eğer işin sonunu iyi getirdiysen, pişman olunacak bir şey yok. Şimdi kaçacak olursan, sonunda yine *seppuku* yapmak zorunda kalırsın. Şimdi sakinleş ve *seppuku* yap. Başkasının eliyle ölmektense, babanın eliyle öl.” demiş ve oğlu *seppuku* yaparken, tamamlama görevini yerine getirmiş.

Genzaemon Aiura’nın yerine getirdiği serbest çarpışma usulü infaz.

Genzaemon’la aynı bölükten bir adam suç işlemişti. Ailenin yaşlı danışmanı, içinde bu adamın cezasını infaz etmesini bildiren karar kağıdını, adamın kendisine vererek, Genzaemon’a göndermiş. Genzaemon kağıdı açıp okuduktan sonra, “Seni öldürmemi emrediyorlar. Bunu doğudaki bentte yapacağım. Sürekli kılıç kullanıyorsun. Bu da ondan başka bir şey değil. Elinden geleni ardına koyma.” deyince, adam, “Tamam.” diye yanıtlamış. Genzaemon sadece o adamı yanına alarak evden ayrılmış. Toma Hendeği boyunca yürürlerken, Genzaemon’un adamlarından, hendeğin öbür tarafındaki biri, “Dikkat!” diye haykırınca, Genzaemon arkasına dönmüş, adam kılıcını çekmiş üzerine doğru geliyormuş. Biraz geri çekilerek adamı durdurmuş ve kılıcını çekerek adamı öldürmüş, evine dönmüş. O sırada üzerinde olan giysileri bir sandığa koyarak kapatmış ve ömrü boyunca hiç açmamış. Ölümünden sonra sandığı açıp baktıklarında, kol ağzı boyunca bir kesik olduğunu görmüşler. Bu öyküyü oğlu anlatmıştı.

Doko Okubo’nun çiçekler hakkında söyledikleri.

“Dünyanın sonu yaklaştığında hiçbir sanat ustasının kalmayacağını söyler herkes. Ben bunu anlayamıyorum. Şakayık, açelya, kamelya gibi çiçekler, dünyanın sonu yaklaştığında çok daha güzel çiçekler açacaktır. O yüzden herkesin moda olan lafları dillerine doladıklarını düşünüyorum. Günümüzde de ustalar hakkında konuşacak olursak, birçok sanatta ustalar olduğunu görürsünüz. Dünyanın sonu yaklaştı diye insanları hakir görüp, çaba göstermemek olmayacak bir şey. Bunun cezası da yok.”

Magoroku Fukahori’yi bir adamının yaralaması olayı.

Magoroku henüz efendinin ikinci oğlu olarak aynı evde yaşarken, Fukahori’de avdaymış. Adamlarından biri çalıların arasında onu bir domuz sanarak tüfeğini ateşleyince, Magoroku dizinden yaralanarak çok yüksek bir yerden düşmüş. O an, adam panik halinde karnını açmış ve *seppuku* yapmak üzereymiş. Bunu gören Magoroku, “Karnını sonra deşersin. Kendimi iyi hissetmiyorum, bana bir su getir.” demiş. Uşak koşup su bulmuş ve Magoroku’ya içirmiş, kendisi de sakinleşmiş. Sonra adamın tekrar *seppuku* yapmaya kalkışması üzerine, Magoroku adamı zorla durdurmuş ve başına bir nöbetçi dikerek, babası Kanzaemon’a gidip adamı affetmesini istemiş. Kanzaemon adama, “İstemeyerek yaptığın bir hata. Hiç sorun değil. Çekinmeden hizmetine devam et.” demiş.

Falanca Takagi’nin kavgasına karısının karışması.

Takagi, yakınlardaki üç çiftçiyle ağız dalaşına girerek, tarlanın ortasında dayak yemiş ve eve dönmüş. Karısı, “Ölümün nasıl olması gerektiğini unutmuyorsun değil mi?” deyince, “Hiçbir biçimde unutmuş değilim.” diye yanıtlamış. Karısı, “Her insan bir kez ölür. Hastalıktan ölür, katledilerek ölür, *seppuku* yaparak ölür, boynu vurularak ölür. Bunlardan utanç verici olan şekliyle ölmek üzücü olur.” diyerek kestirip atmış. Dışarı çıkmış, hemen sonra dönerek iki çocuğu güzelce yatırmış. Meşaleler hazırlayarak, hava karardıktan sonra üstünü değiştirmiş, “Az önce çıktığımda, o üçü aynı yerde toplanmış, konuşuyorlardı. Tam zamanı. Hemen çıkalım.” diyerek, kocası önde, meşaleler ışığında kılıçlarıyla yola düşmüşler.

Hasımlarının bulunduğu yere dalarak, karıkoca birlikte çarpışıp, ikisini öldürüp, birini de yaralayıp kaçırttılar. Kocaya daha sonra *seppuku* yapması emredildi.

Onuncu Bölüm

Kai Beyi Şingen Takeda'nın[37] evinde hizmet eden bir savaşçı, ağız dalaşına girdiği bir adamı yere yatırıp güzelce dövdükten sonra, tekmelemeye başladığında, arkadaşları gelerek adamları ayırmışlar. Ailenin yaşlı danışmanları görüşerek dayak yiyen adamın cezalandırılması gerektiği kararına varmışlar. Bu kararı duyan Şingen, "Kavga henüz sonlanmamış. Savaşçılığın yolunu unutup, kılıcını kullanmayan bir savaşçının bahtı kararır. Sonradan ailemize hizmete devam edecek adamlara örnek olması için, ikisinin birden çarmıha gerilmesi lazım." demiş. Kavga edenleri ayıran adamlar da sürgüne gönderilmiş.

Tadayuki Yui'nin *sangoku*[38] tarzı savaşçılık öğretisinde rastlantısallık denen bir bölüm vardır. Özlü cesaret ve anlık cesaretle ilgili on sekiz ciltlik kitabı sözlü olarak öğrenin. Kağıda dökmediğiniz gibi aklınızda da tutmayın, olduğu gibi unutun. Meselelerle yüzleştiğinizde, içinizden geldiği gibi davranın. O anlarda, öğrenmiş olduğunuz şeyler kendi erdeminiz olarak ortaya çıkacaktır. Rastlantısallık işte budur.

Önemli bir yere çıkarken, kulakmemelerinize tükürüğünüzü sürüp, burnunuzdan tüm nefesinizi verirseniz karşılaşacağınız sorunları alt edersiniz. Bu önemli bir sırdır. Yine, heyecanlandığınızda, kulağınızın üst kısmına tükürüğünüzü sürerseniz, heyecanınız hemen yatışacaktır.

Sun Tzu'nun[39] son anlarında, biri ona ülkenin nasıl yönetilmesi gerektiğini sordu.

"İnsanlar için yönetimden üstün bir şekil yoktur. Ancak, devleti yönettiğiniz ölçüde, insanlar için yönetimi yürütmeniz işleri zorlaştırır. Gevşek bırakırsanız, ipler elinizden kaçar. Sert yönetim demek, sorunlar ortaya çıkmadan önce sert davranmak, kötü sorunların ortaya çıkmasını

engellemek demektir. Kötü sorunlar ortaya çıktıktan sonra sert davranmak, tuzak kurmak gibi bir şeydir. Ateşin deriyi yakacağını bildiğimizden, ateşe yaklaşan pek olmaz. Sudan korkmadığımız için, boğularak ölürüz.” diye yanıtladı.

Falanca, “Mantık ve kadının şeklini biliyorum.” dedi. Kendisine ne demek istediği sorulduğunda, “Mantığın köşeleri vardır, sabittir, yerinden oynamaz. Kadın yuvarlak hatlıdır. Kötülükten ve yaramazlıktan uzak durmaz, yeri belli olmaksızın yuvarlanır gider.” diye yanıtladı.

Görgü kurallarının özü, başta ve sonda hızlı, ortalarda ise sakin davranmaktır. Senzaemon Mitani bunu duyduğunda *seppuku* tamamlayıcılığı görevinin de aynı olduğunu söyledi.

Yasunosuke Fukae komşularından birini yanına alarak Osaka’da Başkeşiş Teşşu’nun yanına çıktığında, önce gizlice, “Bu adamın öğretinizi dinleme niyeti var. Öğrenmeye çok arzulu.” demiş. Adamla görüştükten sonra başkeşiş, “Yasunosuke sen insandan anlamıyorsun. Bunun iyi bir adam olduğunu söyledin ama, bunun neresi iyi? Ben hiçbir iyi tarafını göremedim. Zaten insanları hiç övmemek gerekir. Övüldüklerinde, akıllı insanlar da, safdil insanlar da böbürlenmeye başlarlar. Övmek insanı kaybetmeye neden olur.” demiş.

Falanca kişi, “Bir kale teslim olurken, kaleyi vermemek için direnen bir, iki kişi kalsa bile, tamamen teslim olmadıklarından, kuşatanlar kaleyi alamazlar. Kaleyi alacak olanlar yaklaşırken, direnmekte kararlı bir, iki kişi gizlice tüfekle ateş edecek olurlarsa, kaleyi almaya gelenler paniğe kapılacaklar, kendilerini savaşmak zorunda hissedecekler, kaleyi hemen alamayacaklardır. Buna, kale almaya gelene, kuşatma yaptırmak denir.” demişti.

Budist üstat Ryozan, Efendi Takanobu’nun çarpışmalarını ana hatlarıyla kaleme almıştı. Bunu gören bir keşişin eleştirisi, “Bir münzevinin, bir savaşçı ile ilgili konuları yazması yersizdir. Yazarlığı ne kadar ustaca olursa olsun, savaşçılık yolunu tam olarak bilmediğine göre, bir savaşçının zihninde olanları aktarmaya çalışırken farklılıklar ortaya çıkacaktır. Gelecek kuşaklara, büyük bir komutanla ilgili yanlış bilgiler aktarmak saygısızlıktır.” oldu.

Adamın biri sordu: “Miçizane Fuciwara’nın anıt mezarında şöyle bir şiir vardır;

Yüreğinde bile ulaşamazsa o gerçek yola insan,
Korumasını alamaz tanrıların.
Gerçek yol dediğinize nasıl ulaşılır?”

Bir diğeri yanıtladı: “Öyle görünüyor ki, şiirden hoşlanıyorsunuz. Şiirle yanıtlayayım;

Herkesin bu yalan dünyada ölüp gideceği gerçektir.
Yaşarken bir ölü olabilmek gerçek yola ulaşmaktır.”

Bir yüz derisi nasıl yüzülür? Bir yüzü enlemesine keser, üzerine işer ve terliklerinle çiğnersen, derisi kemikten ayrılır. Başkeşiş Gyocaku, bunu Kyoto’dayken duymuş. Önemli bir sır.

Sagami Beyi Efendi Matsudaira’nın adamlarından biri borç para bulmak için Kyoto’ya gittiğinde şehirdeki hanlardan birinde kalıyordu. Bir an, gelip geçenleri izlemek için yola çıktığında, geçenlerden birinin, “Az önceki kavgayı yapanlar Sagami Beyi’nin adamlarıymış.” dediğini duydu. Bunu duyan adam, “Yoldaşlarımın burada bir kavgaya karışmış olabileceklerine inanamıyorum. Bu sıralarda Edo’daki adamların nöbet değişim zamanlarıydı, belki onlar buraya kadar gezmeye gelmişlerdir. Onlar olmalı.” diye düşünerek, yoldan geçen o kişiye kavganın nerede olduğunu sormuş. Nefes nefese koşturup oraya gittiğinde, yoldaşlarının işinin bittiğini

ve hasımlarının son darbeyi indirmek üzere olduklarını gördü. Hemen seslenerek, karşısına çıkan iki adamı öldürdü ve kaldığı yere döndü.

Olay şehir valisine iletildiğinde adam valiliğe getirildi. “Sen arkadaşlarının kavgasında destek verdin, kanunu çiğnedin. Öyle mi?” diye soruldu. Adam soruyu, “Ben bir taşralıyım, söylediklerinizi anlamakta güçlük çekiyorum. Şimdi söylediklerinizi bir kez daha söyler misiniz?” diyerek yanıtladı. Valilik memurları sinirlenerek, “Kulakların duymuyor mu? Kavgaya karıştın mı, adam öldürdün mü, kanunları çiğneyip, kuralları hiçe saydın mı?” diye sordular.

Adam bu kez soruyu yanıtladı. “Ne sorduğunuzu şimdi anladım. Kanunları çiğneyip çiğnemediğimi, kuralları hiçe sayıp saymadığımı soruyorsunuz. Ne kanunları çiğnedim, ne de kuralları hiçe saydım. Çünkü sadece insanlar değil, tüm canlıların yaşamları değerlidir. Ben de yaşamıma değer veririm. Ancak, ‘Yoldaşların kavga ediyor.’ dendiğinde hiç duymamış gibi yapıp dönecek olsaydım, savaşçılık yolunda acze düşmüş olacağımı biliyordum, o yüzden olay yerine koştum. Yoldaşlarımın düşmüş olduğunu görüp, hiç bir şey olmamış gibi geri dönecek olsaydım, belki ömrüm uzardı ama, savaşçılık yolundan düşmüş olurdum. Savaşçılık yolunu korumak için, çok değerli canlara kıydım. Savaşçılığın kanunlarını koruyup, savaşçılık kurallarını uygulamak için bir an önce orada canımı vermek istedim. Derhal cezamı uygulayınız.”

Valilik memuru çok etkilendi ve olayı kapatarak Efendi Matsudaira’ya, “Çok değerli bir savaşçınız var. Ona gözünüz gibi bakın.” diye haber yolladı.

Başkeşiş Bankei’in deyişi. “Başkalarının gücüne başvurmaksızın, kendi gücüne güvenerek önceye ve sonraya bakmakla ve o anki ruh halini dikkate almakla, büyük yol insanın ayaklarının ucunda belirir.”

Efendi Soma’nın *Kanlı Rulo* olarak bilinen soyağacı, Japonya’nın en mükemmel soyağacıdır. Bir yıl, konağı aniden tutuşarak yanıp kül olmak üzereyken, Efendi Soma, “Evim, eşyalarım sonra yenilenebilecek şeyler, tamamen yanıp kül olsa bile üzülmem. Ancak, ailemizin en önemli serveti

olan soyağacını kurtaramamış olmamız çok yazık.” demiş. Beraberindeki savaşçılardan biri, “Ben girip çıkarırım.” demiş. Efendi Soma ve yanındakiler, “Alevler çoktan evin her yanını sardı, nasıl çıkaracaksın?” diye gülmüşler. Adam, pek söz dinlemez, pek de öyle işe yaramaz, ama olağan koşullarda meseleleri anlayan ve bir köşede görevini yapan bir adammış. Bunu üzerine, “Genellikle pek verimli biri değilim, efendime karşı görevimi tam olarak yerine getiremedim. Ancak, hep canım pahasına olsa, işe yarayacak bir şey yapmak isterdim. Şimdi zamanı geldi.” diyerek ateşlerin içine dalmış. Alevler söndükten sonra, efendinin, “Adamın cesedini de olsa bulun. Yazık oldu!” demesi üzerine adamları cesedi aramışlar. Adamın cesedini oturma odasının bahçesinde bulmuşlar. Tutup kaldırdıklarında, karnından kan geliyormuş. Karnının içine soktuğu soyağacına hiçbir şey olmamış. Ondan sonra *Kanlı Rulo* adıyla bilinir olmuş.

☙

“*Ekikyo*[40] anlatısı, falın gerçek çıkacağını düşünmenin yanlış olduğunu söyler. Çıkmaması olağandır. *Eki*’nin anlamı değişimdir. Fal iyi çıksa da kötülük yapmak, kötülüğü doğurur; kötü çıksa da iyilik yapmak iyiliği doğurur. Konfüçyus, ‘Yıllarca son gücümü kullanıp kendimi adayarak değişimi, *Eki*’yi öğrenmiş olmam hata değil’ derken *Ekikyo* öğrenmekten bahsetmiyordu. *Eki’*nin özünü öğrenerek, yıllarca iyilik yolunda ilerlemenin aşırı bir şey olmadığı anlamındadır.” Adamın bir anlatmıştı.

☙

Efendi Gonbei Hirano, Şizugadake çarpışmasında ön saflarda düşman şatosuna tırmanan yedi mızraklıdan biriydi. Sonradan Efendi İeyasu’nun özel adamlarından biri oldu. Bir seferinde, Efendi Hosokawa’nın davetine gitti. Efendi, “Sizin cesaretiniz, tüm Japonya’da bilinir. Öylesine büyük bir cengaverin, şu an böyle düşük bir mevkide çalışıyor olması çok yazık. Tercihiniz bu olmasa gerek. Benimle çalışırsanız, arazimin yarısını size veririm.” demiş. Gonbei hemen yanıtlamaksızın verandaya çıkarak, ortalık yerde işemeye başlamış, “Eğer sizin için çalışıyor olsaydım, çıkıp burada işeyemezdim.” demiş.

☙

Başkeşiş Daiyu, bir hasta evine ziyarete gittiğinde hastanın az önce öldüğünü söylediler. Daiyu, "Aslında şimdi ölmemesi gerekirdi. Belki de tedavi yetersizliğinden ölmüştür. Yazık oldu." dedi. Doktor o an oradaydı ve karton sürme kapının arkasından söyleneni duyarak sinirlendi. Hemen gelerek, "Tedavi yetersizliğinden öldüğünü söylediğinizi duydum. Eğer beceriksiz bir doktorsam, öyle de olabilir; münzevilerin doğaüstü güçleri olduğunu söylerler, haydi bu ölüyü canlandırın. Eğer yapamazsanız, Buda'nın öğretileri de işe yaramıyor demektir." dedi. Daiyu için rahatsızlık verici bir durumdu, ama Budist öğretiye leke sürülmesinin kendi bireysel meselesi olmadığını düşünerek, "Tamam, dua ederek canlandıracağım. Biraz bekleyin, kendimi hazırlayayım." dedi ve tapınağa döndü. Çok geçmeden gelip, ölünün başında *Zen* oturuşuyla[41] transa geçti. Az sonra ölü nefes almaya başladı ve canlandı. Yarım sene daha yaşamış. Bu olayı Başkeşiş Tannen'e sorduğumda hiçbir itirazı olmadı. Daha sonra dua yöntemini anlatması istendiğinde, Daiyu, "Bu bizim mezhebimizde kullanılmayan bir yöntem. Aslında dua yöntemini bilmiyordum. Ancak, öğretinin yararına olacağından, tapınağa dönüp Buda'ya sunulan bir kısa kılıcı alarak keskinleştirdim ve koynuma soktum. Orada ölü adama, 'Buda öğretisinin gücü varsa, canlan' diye dua ettim. Eğer canlanmayacak olsaydı, dedikodular çıkacağından, karnımı deşip ölüye sarılarak ölmeye kararlıydım." demiş.

Gorozaemon Yamamoto, Buda öğretisini dinlemek için Edo'da Başkeşiş Tetsugyu'nun yanına çıktığında, Tetsugyu, "Buda'nın öğretisi ayrıştırıcı akıl açısından farklılık gösterir. Başka bir şey yoktur. Savaşçılıktan örnek vererek açıklayayım. 'Korkaklık' anlamına gelen im, 'yürek' ve 'anlam' olmak üzere iki ayrı imin yan yana getirilmesiyle oluşmuştur. 'Anlam' ayrıştırmaya işaret eder. 'Yürek'te ayrışma olursa, korkaklık başlar. Savaşçılık yolunda böyle bir ayrışma söz konusu olabilir mi? Buradan bir fikir edinebilirsiniz." dedi.

Yaşlılardan birinin anlattığına göre, savaş alanında düşmanı vurmak, bir şahinin kuş avlaması gibidir. Binlerce kuş olsa bile, şahin ilk gözüne

kestirdiğinden başkasına dikkat etmez. Yine, tüylü boyunları seçmesi, “Şu görkemli zırh giyen adamı vurayım.” diyerek kelle almaya benzer.

☙

Koyo Gunkan’daki[42] bir anlatı. Falancaya sorulmuş, “Düşmanla yüzleştiğimde, karanlığın içine dalmış gibi oluyorum. Sen birçok başarı gösterdin, ama hiç yara almadın. Bu nasıl oldu?” Adam, “Evet, düşmanla yüzleşmek karanlığın içine dalmak gibidir. O an biraz sakinleşirsen, solgun bir ay ışığı gecesi gibi olur. Sonra saldırırsan, yara almazsın.” diye yanıtlamış. Anın gerçekliğini kavramak gerekir.

☙

Tüfek mermisi suya çarptığında seker. Mermiye küçük çentikler açarsanız, suya girermiş. Ayrıca, efendi avlanırken, mermiye çentikle işaret koyarsanız, bir şey olduğunda işe yarar.

☙

Efendi İeyasu Tokugava’nın oğullarından Efendi Yoşinao, Efendi Yorinobu ve Efendi Yorifusa, hepsi on yaşları civarındayken, Efendi İeyasu bahçede onlarla birlikte büyük bir arı kovanını çekip yere indirmiş. Bir sürü arı havaya uçuşunca, Efendi Yoşinao ve Efendi Yorinobu korkup kaçmışlar. Efendi Yorifusa ise, yüzüne yapışan arıları tek tek toplayıp atmış ama kaçmamış. Yine, bir seferinde Efendi İeyasu büyük bir tandıra bolca kestane doldurup üçünü çağırmış. Kestaneler közlenince aynı anda fırlamaya başlamış. İkisi gene ürküp kaçmışlar. Efendi Yorifusa yine kaçmamış, yere düşen kestaneleri toplayıp tandıra geri atmış, hiç korkmamış.

☙

Toan Eguçi, tıp öğrenmek için Edo’daki İçian Yoşida’nın yanına gittiğinde, komşu evlerden birinde ünlü bir kılıç ustası varmış, arada sırada antrenman yapmak için onun yanına gidermiş. Ustanın, bir azatlı savaşçı talebesi varmış, Toan’a gelip, “Ben yıllardır özlemini duyduğum bir şeyi gerçekleştireceğim. Bana sürekli dostça davrandığınız için size bildirmek istedim.” deyip, geri dönmüş. Toan endişelenerek peşine düştüğünde, karşı yönden gelen kordonlu şapka giymiş bir adamla karşılaşmış. Kılıç

öğretmeni de sekiz, on metre ileriden gelerek, adamın yanından geçerken kılıcının kınına kendininkiyle sertçe çarpmış. Adam, arkasına dönünce, azatlı savaşçı adamın şapkasını başından çekip almış ve bağırarak kendi adını, amacının intikam olduğunu söylemiş. Adamın dikkati dağılınca kolayca öldürmüşler. Civardaki konaklar ve evlerden tebrik yağmış. Para gönderenler de olmuş. Öyküyü Toan anlatmıştı.

Matuşimalı Başkeşiş Ungo, gece yarısı bir dağ yolundan geçerken, ansızın önüne eşkıyalar çıktı ve onu yakaladılar. Ungo, “Ben bu yakınlarda yaşıyorum. Beylikleri gezen bir keşiş değilim. Hiç param yok. İsterseniz elbiselerimi vereyim. Canımı bağışlayın.” dedi. Bunun üzerine eşkıyalar, “Boşuna uğraşmışız. Giysilerine ihtiyacımız yok.” deyip, Ungo’yu salıverdiler. Bir süre gittikten sonra, Ungo geri dönüp, “Yalan söyleyerek öğretinin kurallarını çiğnedim. Şaşkınlıktan, kesemde bir gümüş teklik olduğunu unutup, hiç param yok dedim, söyleyecek söz bulamıyorum. Buraya koyuyorum, alın.” dedi. Eşkıyalar duygulanarak, saçlarını kazıyıp, Ungo’nun çırağı oldular.

Edo’da şogunun özel adamlarından dört, beş kişi gece toplanmış *go* oynarlarken, içlerinden biri tuvalete gitti. Sonra bir ağız dalaşı başladı ve hasımlarından birini öldürdüler, ışıklar söndü, tam bir curcuna yaşanıyordu. Tuvaletteki koşarak gelip, “Hepiniz sakinleşin! Sorun edecek bir şey yok. Ben güvence veriyorum. Şimdi ışıkları yakın.” dedi. Işıklar yakılıp, herkes sakinleştiğinde, kavgaya karışan adamın kellesini uçuruverdi ve, “Savaşçılık talihim zayıf, kavga anında yoktum, bir korkak olduğumu söyleyerek *seppuku* yapmamı emrederler. Öyle olmasa bile, tuvalete kaçtığımı söyleyecek olurlarsa, diyecek söz bulamam, karnımı deşsem bile bu utancı temizleyemem. Tek başıma utanç taşıyarak ölmektense, hasmımı öldürerek ölmeyi tercih ettiğim için böyle yaptım.” dedi. Olay yüksek makamlara anlatıldığında, adamı övdüler.

On kişi kadar bir kör kırık çıkıkçı topluluğu birlikte bir dağ yolundan geçiyorlardı. Bir uçurumun kıyısından geçerlerken, hepsinin ayakları titredi,

birbirlerine sımsıkı tutundular, sırtlarından soğuk terler boşandı. Tam o sırada en öndeki, ayağını boşa basarak aşağı düştü. Diğerleri, “Eyvah, çok yazık oldu!” diye feryat ettiler, bir adım bile yerlerinden kımıldayamadılar. O an, düşen adam aşağıdan seslendi, “Endişelenmeyin, düştüm ama bir şeyim yok. Hatta çok rahatladım. Düşmeden önce titizlenerek, düşersem ne yaparım endişesiyle doluydum. Ama şimdi rahatım. Siz de rahatlamak istiyorsanız, atın kendinizi aşağı!”

☙

Awa Beyi Efendi Hoco, savaşçılık çıraklarını toplayarak, o vakitler Edo’da çok yaygın olan karakter tahlili işinde usta bir adamı çağırıp, çıraklarının cesur mu, korkak mı olduklarına bakmasını istedi. “Cesur dedikleri gayret etmeye devam etsin. Korkak dedikleri canını dişine takarak gayret etmeye devam etsin. Bu sizin doğuştan taşıdığınız bir özellik, utanılacak bir şey yok.” diyerek, karakter tahlil ustasına çıraklarını teker teker gösterdi. Denzaemon Hirose, o sıralar on iki, on üç yaşlarındaydı, ustanın karşısına geçip oturduğunda kızgın bir sesle, “Bende korkaklık olduğunu söyleyecek olursan, seni tek kılıç darbesiyle öldürürüm.” dedi.

☙

Söylenmesi gereken söz, baştan söylenmelidir. Sonradan söylenecek olursa, bir bahane gibi algılanacaktır. Yine, bazı zamanlarda sert sözcükler kullanmak iyi olur. Hatta söyleyeceğinizi yeterince söyledikten sonra, karşınızdakinin yararına olacak şekilde öğretici sözler ederseniz, bir kat daha üstün gelmiş olursunuz. Savaşçılık yolunda da böyle yapılmalıdır.

☙

Başkeşiş Ryoi’nin konuşması. “Şimdiki münzeviler, meselelerden uzak durup, burunlarının ucundan ötesine bakamıyor, boş boş oturmayı marifet sayıyorlar. İşe yarayacak gibi değiller. Kaypak ve korkak olarak nitelendirmek lazım. Bu kadar yaşlı halimle bile, bir yerlerden beni çağırırlarsa, neresi olursa olsun, koşar giderim. Daicoci’den elimi çektikten sonra, hemen Kanto bölgesine gidip üç tapınak dolaştım, tüm benliğimi vererek çalıştım. Biraz dinlenmek istediğim zamanlar oldu ama, bir sürü iş yüzünden bir an bile gevşemeden didindim durdum. Eskiden savaşçılar yatakta ölmeyi akıllarına bile getirmezler, savaş alanında ölmeyi dilerlerdi.

Münzeviler de zihinlerini o hale getirmezlerse, savaşçılık yolunda kendilerini olgunlaştıramazlar. İnsanlardan uzaklaşıp, meseleler karşısında mesafeli davranmak korkaklıktır. Geri durmakla iyi bir şey yaptığını sananlar, bir de bakarlar ki, kötü sonuçlar doğmuş. Geri durarak iyi şeyler yapabilseler bile, aile geleneklerini canlandırarak yeni yollar açmak konusunda aciz kalacaklardır.”

☙

Şingen Takeda’nın yakın adamı Bizen Beyi Amari çatışmada ölünce, oğlu Fucikura on sekiz yaşında, süvari komutanı olarak babasının yerini devralmıştı. Bölüğünden falanca, ağır bir yara almış, kanaması durdurulamaz haldeyken, Fucikura’nın emriyle kızıl bir atın pisliği suyla karıştırılarak adama içirilmeye çalışılmıştı. Adam, “Canımı kurtarmak için bile olsa, at pisliğini nasıl içerim?” diye sorunca, “Göklere layık bir savaşçı işte! Çok haklısın. Ancak, önemli bir savaş alanında olduğumuzdan, canını güçlendirip, efendinin galibiyeti için sadakatini göster. Haydi o zaman, önce ben içeyim.” diyerek biraz içmiş ve aynı bardağı sanki sake içme törenindeymiş gibi adama vermişti. Adam içince, ilaç işe yaramış ve iyileşmişti.

On Birinci Bölüm

Savaş kuralları söylence kayıtları.

– İlki "kazanma", ikincisi "savaş" imleri ile yazılan sözcük, kazanmayı en iyi anlatan sözcüktür: Kazanılan savaş.

– Barış döneminde erdemli yönetim, askeri bir hazırlıktır. Beş yüz müttefik adamla, on bin kişilik düşman alt edilebilir.

– Düşman kalesine saldırılırken ana yoldan değil, tali yollardan saldırmalı.

– Müttefik yaralı ve ölüleri, başları düşmana doğru duracak şekilde, yüzükoyun yere yatırılmalıdır.

– Düşman cephesine saldırırken, ağaç gövdesi gibi şeyleri işaret olarak değerlendirip, hendek yamacı ve köprü gibi yerlerin düşmana uzaklığı titizlikle belirlenmelidir.

– Yine, kendi adamlarınız çekilirken, ağaç gölgesi gibi yerlerde gizlenerek, adamların geçmesini sağlamak için koruma sağlamalısınız. Gelenlere, "Sizi korumaya geldim. Yoldaşlarım durun!" diye seslenmeli.

– Aslında, savaşçının niyeti saldırırken ön saflarda bulunmak, geri çekilirken en arkada kalmak olmalıdır. Saldırı için beklemeyi, beklerken çarpışmayı unutmamak gerekir.

Miğfer hakkında.

Olağan koşullarda ağır olduğu düşünülür ama, kale gibi yerlere saldırırken ok, mermi, kaya ve kütük gibi şeylerin atılması durumunda hiç de ağır olmadığını anlarsınız.

Efendi Yagyu'nun[43] şogunun karşısında refleks hareketi.

Bir mesele için şogunun huzuruna çıktığında, tavandan bir sürü bambu kılıç aynı anda düşünce, iki elini başının üzerinde birleştirmiş, hiçbiri denk gelmemiş. Başka bir seferinde, huzura çağırıldığında, şogun saklanmış elinde bambu kılıçla bekliyormuş. Kılıçla vurmaya yeltendiği anda, Efendi Yagyu bağırarak, "Savaşçılığınız için bunu görmemelisiniz!" deyince, şogun yüzünü çevirmiş ve Yagyu da kılıcı elinden çekip almış.

Oklardan korunmak.

Düşmanın ok attığı yönde durmamaya çalışarak korunamazsınız. Sıradan bir askerin değil de, ünlü bir savaşçının attığı okun kendine denk gelmesini isteyerek savaşanlar korunur.

Rüzgar çanları.

Savaş anında rüzgarın yönünü tayin etmek için kullanılabilir. Gece çarpışmalarında rüzgarı arkanıza alarak ateş yakıp düşmana saldırabilirsiniz. Sizinle aynı saflarda olanların da buna dikkat etmesi gerekir. Olağan koşullarda da rüzgarı anlamak için rüzgar çanı asmak gerekir.

Efendi Aki'nin, "Savaş kurallarına kulak asmayın." sözü.

"Savaş alanına geldiğinizde olayları tartmaya bir başlarsanız, ardı arkası kesilmez. Olayları tartmaya kalktığınızda düşmanı alt edemezsiniz. Olayları tartmamak, er meydanında önemli bir meziyettir. Üstelik, savaş kurallarına kulak asacak olursanız, birçok şüpheniz belirir ve kolay kolay da kaybolmaz. Oğullarım ve torunlarım savaş kuralları üzerine alıştırma yapmayın."

Şingen Takeda'nın adamının Efendi İeyasu'ya suikast girişimi.

Şingen, “Efendi İeyasu’yu öldürecek olana muazzam bir ödül veririm.” deyince, on üç yaşında bir erkek çocuğu Efendi İeyasu’nun hizmetine girerek, efendi bir gece dinlenmeye çekildiğinde, bir bıçakla odasına süzülmüş. Aslında, Efendi İeyasu kağıt sürgülü kapının ardında sessizce sutra okumaktaymış, hemen çocuğu yakalamış. Sorgulayınca çocuk olan biteni anlatmış. “Seni mükemmel bir hizmetkâr olarak görüyordum, çalışmandan memnuniyet duyuyordum. Şimdi daha da çok etkilendim.” diyerek çocuğu Şingen’e göndermiş.

Efendi Kitabatake’nin kavgası.

Karatsulu savaşçılar gece toplanmış, *go* oynarlarken, Efendi Kitabatake izliyormuş, oyuna sözle karışınca, oynayan savaşçı kılıcını çekerek efendiye sallamış. Diğer savaşçılar adamın üstüne atlayarak etkisiz hale getirmişler. Efendi Kitabatake parmaklarıyla mumu söndürdükten sonra, “Ettiğim büyük bir düşüncesizlik. Özür dilerim. En ufak bir yaram bile yok, kılıç *go* tahtasına geldi.” demiş. Sonra mum tekrar yakıldığında, adam aralarının düzelmesi şerefine kadeh kaldırmak için yanına yaklaşınca, kılıcını çektiği gibi tek hamlede kellesini uçurmuş. Daha sonra, “Kılıç kasığımı kesti, karşısında durmam çok zordu. Yeleğimle sardım, *go* tahtasından destek alarak onu halledebildim.” demiş. Çok geçmeden de ölmüş.

Pişmanlık üzerine.

Pişmanlık kadar sıkıntılı bir şey yoktur. Hepimiz pişmanlık yaşamamaya çalışırız. Ancak, mutluluktan havalara uçtuğumuz anlarda dikkatsizleşerek, çoğunlukla önümüzü görmeden ilerleriz ve sonra da pişman oluruz. Dikkatimizi sürekli kılarak, mutlu anlarımızda sakin olmalıyız.

Cin’uemon Yamamoto’nun sürekli dile getirdiği öğütleri.

– Gençler, şarkı, düzyazı, *go* oyunu gibi, kendilerini yumuşatacak şeyleri yapmamalıdır. Nakano ailesi fertlerinin işi, taşın suyunu çıkaracak cesareti

geliştirmektir.

– Her şey tek bir zihinle yapılır.

– İçinde köpek derisi, dışında kaplan derisi taşı.

– Paniğe kapılarak söz söyleme, görgü kuralları yerine gelsin diye boyun eğme.

– Kızarmış tavuğu iple bağla.

– Koşan atı mahmuzla.

– Yüz yüzeyken sorulan soru cezalandırılmaz.

– İnsan bir kuşak, isim kuşaklar boyu.

– Parayı ararsan bulursun, insan bulamazsın.

– Yüzüyle gülenler korkaktır. Kadınlar öyle güler.

– Bir şehirde yedi kez yalan söyleyebilen, gerçek bir erkektir.

– Bildiğin şeyi sormak ayıptır. Bilmeden sormak kuraldır.

– Bir yönü anladığında, sekiz yönü anlamış olursun.

– Tek bir şeyle, on bin şey konusunda aydınlanabilirsin.

– Niyetinizi çam iğnelerine sarın.

– Özenilmesi gereken insanlar, cesur olanlardır.

– Elini pantolonunun içine sokma. Görgüsüzlüktür.

– İnsanların önünde ağzını açma. Ya yelpazeyle ya da kol ağzınla kapat.

– Hasır şapka ve miğferi öne doğru eğik tak.

İnosuke Nagahama'nın sözleri.

"Savaşın kuralı canını feda ederek saldırmaktır. Karşı taraf da aynı şekilde saldırıyorsa, şartlar eşit demektir. Öyle bir anda yenmek, azim ve talihe

kalmıştır. Öte yandan, yattığınız anı insanlar bilmesin. Uykuya dalma ve uykudan uyanma anları önemlidir. Dikkatli olmak gerekir.”

ଓ

Toneri Natsume’nin sözleri.

“Savaş alanına giderken, torbada pirinç götürülmelidir. İç çamaşırları sansar derisinden yapılmış olmalıdır, çünkü bit tutmaz. Uzun süren savaşlarda bitlenmek insanı sıkıntıya sokar. Kargı ile çarpışırken başınızı eğerek saldırırsanız, karanlık görünürsünüz, güçlü bir görüntünüz olur. Başı havada saldıran aydınlık görünür, zayıf bir görüntüsü olur.”

ଓ

Zihni ölüm ve yaşamdan uzaklaştırmak gerekir. Bir savaşçı, zihnini ölüm ve yaşamdan uzaklaştıramıyorsa, hiçbir işe yaramaz. “Her şey tek bir zihinle yapılır” sözü kulağa özlü bir sözmüş gibi gelse de, aslından zihinde ölüm ve yaşam olmamalıdır. Böylece her türlü başarı sergilenebilir. Sanat gibi konularla, ancak savaşçılık yolunda işe yarayacak ölçüde ilgilenilmelidir.

ଓ

Zihnini yatıştırmak için tükürüğünü yut. İşin sırrı budur. Sinirlendiğinde de aynı şeyi yap. Alnına tükürük sürmek de aynı kapıya çıkar. Yoşida okçuluk tarzında, tükürük yutmanın işin püf noktası olmasının özünde de bu vardır.

ଓ

Bir komutan, “Bölükbaşı dışındaki savaşçılar zıhlarını kontrol etmeleri gerektiğinde, sadece ön tarafına bakmalıdırlar.” demişti. Yine, “Zırhın cafcaflı olması gerekmez, ama miğfer gösterişli olmalıdır. Başınıza takarak düşmanın karşısına çıkarsınız.” sözü de ona aittir.

ଓ

Cin’uemon Nakano, “Savaş kurallarını öğrenmek yararsızdır. Gözlerinizi kapatıp, bir adım olsun ileriye basacak şekilde düşmana saldırmazsanız, yararınız olmaz.” demişti. Sasuke İyonaga da aynı fikirdeydi.

Toneri Natsume’nin anlattıklarından.

“Yakın zamanlardaki ordulara bakın, uzun süren savaşlarda kanın kanla yıkanmasına, ancak bir iki kez rastlarsınız. Gevşememeliyiz.” Toneri, Osaka–Kyoto bölgesinden gelme azatlı bir savaşçı idi.

İnfaz alanı gelip geçenin çok olduğu bir yol üstünde olmamalıdır. Edo ve Osaka–Kyoto bölgesinde böyle olması tüm Japonya’ya ibreti âlem olmasını sağlamak içindir. Beyliklerin kararı infazı sadece o beylik içindir. Kötü olayların çokluğu beyliğin utancı haline gelir. Duyanlar ne der sonra? Cezalandırılacak kişi fazla olursa, söylentilerin haddi hesabı olmaz. En iyisi suç işleyeni olay yerinde cezalandırmaktır.

İzu Beyi Efendi Matsudaira, Efendi Kenmotsu Mizuno’ya, “Sen çok yararlı bir adamsın ama, ne yazık ki, boyun kısa.” demiş. Kenmotsu yanıt olarak, “Bu doğru. Dünyada her şey insanın istediği gibi olmuyor. Kafanızı keserek ayaklarımın altına alırsam, boyum yükselmiş olur, ama bunu yapacak gücüm yok.” demiş.

Falanca kişi Yae kasabasından geçerken, aniden karnı ağrımaya başlayınca, evlerden birine dalıp tuvalet sormuş. Evdeki genç kadın, tuvaletin evin iç kısmında olduğunu söyleyip, yerini göstermiş. Adam, *hakama* pantolonunu çıkarıp tuvalete girdiği anda, kadının eve dönen kocası vaziyeti görünce onları zina yapmakla suçlamış. Olay bir dava konusu haline gelince, Naoşige olayı dinleyip, “Bir zina durumu olmasa bile, bir kadının tek başına olduğu bir evde çekinmeden *hakama* çıkartmak, kadın açısından da evde kocası yokken başka bir erkeğin o evde *hakama* çıkartmasına müsaade etmek, zinayla aynı kapıya çıkar.” diyerek ikisine de ölüm cezası vermiş.

Düşman kalesinin gücü görünüşünden belli olur. “Baharda dağlardaki dumanlı sis, yağmur sonrasında açan hava” sözünde olduğu gibi, net görülen şeyler zayıftır.

*

Büyük komutanların sözleri arasında pervasızca söylenmiş sözler de vardır. Pervasızca dinlememek gerekir.

*

Görünüşte zeki gibi duran insanlar, işlerini iyi yaptıklarında göze görünmez, ama işlerini sıradan ölçülerde yaparlarsa, yetersiz yapmış gibi görülürler. Görünüşte ağırkanlı duran insanlar, bir parça iyi bir iş yaptıklarında iyi bir iş yapmış gibi görülürler, insanlar onları över.

*

Üçüncü Şotoku yılının[44] yedinci ayının on dördüncü günü, Bon Bayramı için iki aşçı dış kaledeki mutfakta hazırlık yaparken, Curozaemon Hara kılıcını çekip Genzaemon Sagara’nın kellesini uçurdu. Roku’uemon Mawatari, Tarobeei Aiura, Koga Kinbeei ve Riuemon Kakihara da oradaydılar. Kinbeei’i gören Curozaemon kovalamaya başlayınca, Kinbeei piyade erlerinin kışlasına kaçtı. Orada beyin tahtırevan görevlilerinden Takeuemon Takeda karşılarına çıktı ve Curozaemon’un hâlâ elinde tuttuğu kılıcı aldı. San’uemon İşimaru, Curozaemon’un ardından kışlaya kadar gelmişti ve Takeuemon’a yardımcı oldu. Aynı yılın on ikinci ayının yirmi dokuzuncu günü cezalar verildi. Curozaemon asılarak idam edildi. Roku’uemon, Tarobeei, Kinbeei ve Riuemon sürgüne gönderildi. San’uemon emekli edildi. Takeuemon üç beyaz gümüşle ödüllendirildi. Takeuemon’un olay sırasında adamı bağlamamasının gevşeklik olarak değerlendirildiğini duydum.

*

Şingen Takeda’nın eşi benzeri görülmemiş cesur savaşçıları vardı. Ancak, Katsuyori Tenmokuzan Çarpışması’nda öldürüldüğünde hepsi kaçtı. Yıllardır gözden düşmüş bir savaşçı olan Sozo Tsuçiya tek başına çıkıp, “Her gün cafcaflı laflar eden adamlar nereye gittiler? Efendime minnet borcum için.” diyerek, çarpışırken öldü.

Söz söylemenin can alıcı noktası konuşmamaktır. Konuşmadan meselenin hallolacağına inanıyorsanız, tek söz etmeden halledin. Söz söylenmesi gereken durumlarda, az sözcük kullanıp akla sığacak şekilde dinlenmesini sağlayın. Dikkatsizce edilen sözler, utanmanıza, insanların size hoş bakmamasına yol açar.

Amida Buda[45] öğretisi münzevilerinden biri, her nefes alış verişinde Buda'yı zihninden çıkarmamak için adını anıyordu. Hizmetkârlar da efendilerini düşündüklerini aynı şekilde belirtmelidir. Efendiyi zihinden çıkarmamak görevin bir parçasıdır.

Ölüm anını iyi yaşayan savaşçılar, cesur insanlardır. Bunun örneği çoktur. Olağan koşullarda çok konuşan insanların, ölüm anında paniğe kapılması, gerçek bir savaşçı olmadıklarının göstergesidir.

Tacima Beyi Efendi Yagyu'nun temel sırrı, "büyük gücü olan insanlar askeri taktiklere kulak asmazlar" şeklindeydi. Bunun kanıtı da var. Şogunun özel adamlarından biri onun çömezi olmak istediğinde, adama, "Her açıdan birinci sınıf bir yetişkin olduğunuz belli. İsteğiniz üzerine, hocalığınızı yapma sözü veriyorum." diye yanıt verince, adam, "Savaş sanatları konusunda hiçbir eğitimim yok." demiş. Efendi Yagyu'nun, "Sen benimle eğlenmeye mi geldin? Şoguna hocalık etmiş birinin gözleri yanılamaz." demesi üzerine, adam yeminler edince, "Öyleyse, hiç mi anlamıyorsun?" diye sormuş. Adamın, "Çocukluğumda, aniden bir savaşçının canını önemli bulmaması gerektiğini anladım. Yıllarca bunu zihnimden çıkarmadan yaşadım ve şimdi ölmek benim için bir anlam ifade etmiyor. Bunun dışında bir şey bilmiyorum." sözlerinden etkilenen Efendi Yagyu, "Gözlerim hiç yanılmamış. Benim savaş taktiğimin özü şimdi söylediğin gibidir. Şu ana kadar çömezim olan yüzlerce kişiden hiçbirine bu sırrı açıklamadım. Bambu kılıçlarla çalışmana gerek yok, sen birinci sınıf bir savaşçısın." demiş ve hemen kendi mührünü taşıyan bir diploma vermiş.

Kaçınılmaz ölümü düşünerek yapacağınız meditasyonu günde bir kezle sınırlı tutun. Her sabah bedeninizi ve zihninizi sakinleştirip, ok, tüfek, kargı ve kılıçla lime lime edildiğinizi, dalgalara kapıldığınızı, yangının içine daldığınızı, yıldırım çarptığını, dibi görünmez bir uçuruma yuvarlandığınızı, hastalıktan ölüm ve şahadetle ölüm anını düşünerek, aksatmadan zihninizde ölün. Eskiler der ki, “Saçağın altından çıkan kişi kendini ölülerin arasında, ailenin kapısından ayrılan kişi kendini düşmanın ortasında bulur.” Akılda tutmaya gerek yoktur, önceden ölümü tecrübe ederek bekleyiniz.

Mevkiinizin yükselişi ve arazinizin artışı hızlı olursa, insanlar size düşman olur, bu durumunuz uzun sürmez. Yavaş olduğunda insanlar dostunuz olur ve mutluluğunuz sağlamlaşır. Hızlı ya da yavaş olsun, insanlar durumu anlayışla karşıladıkları sürece sorun yoktur. Başka insanlarca desteklendiğinizde, mutluluğunuz kalıcı olur.

Eski savaşçıların bıyıklarının sarkık ve kıvrık olmasının nedeni, savaşçıların çarpışmalarda düşman kellesi aldıklarının kanıtı olarak düşürdükleri savaşçının kulak ve burnunu, bu organların bir kadına mı, yoksa erkeğe mi ait olduğunun göstergesi olarak burnu bıyıkla birlikte kesme adetinden kaynaklanır. Öyle anlarda bıyıksız kelleler, kadın erkek farkı belli olmadığından bir kenara atılırdı. Öldükten sonra, kafalarının bir kenara atılmaması için bir önlem olarak bıyık bırakırlardı.

İnsan yüzünü her sabah yıkarsa, öldüğünde yüzünün rengi değişmez.

“Kuzeydeki” sözü, karıkocanın yastıklarını batı yönüne koyup, erkeğin güney tarafında kuzeye dönerek, kadının da kuzey tarafında güneye dönerek yatması geleneğinden gelir.

Erkek çocuğu yetiştirirken öncelikle cesareti sağlamlaştırılmalıdır. Küçüklüğünden itibaren babasını efendiyle bir görerek, gündelik selamlaşmalar, görgü kuralları, hizmet, konuşma adabı, nöbet tutma ve yolda yürüme gibi şeylere varana kadar öğrenmelidir. Yaşlılar böyle yetiştirilmiştir. Çocuk gevşek davrandığında azarlanmalı ve bir gün süreyle yemek verilmemelidir. Bu, göreve hazırlık için bir alıştırmadır.

Kız çocuğuna ise, öncelikle öğretilmesi gereken iffettir. Erkeklere iki kulaçtan fazla yaklaşmamalı, göz göze gelmemeli, ellerinden doğrudan hiçbir şey almamalı, gezmeye ve tapınak ziyaretine gitmemelidir. Baba evinde katı kurallarla yetişen bir kadın, evlendikten sonra hiçbir sıkıntı yaşamaz.

Hizmetçilerin yaptıkları iş ödüllendirilmeli ve cezalandırılmalıdır. İş verdiğinizde titizlenerek yerine getirmiyorsa, bencilleşir ve sonunda suç işler. Titizlenmek gereken bir konudur.

DİPNOTLAR

[*1] (1542-1616) İki yüz elli yılı aşkın ve on beş kuşak boyunca devam eden Tokugava Şoğunluğu'nun kurucusu.

[*2] Efendileri öldüğünde, sadık adamlarının ve doğrudan hizmet eden savaşçıların, onu takip etmek için karınlarını yararak intihar etme törenleri. 17. yüzyılın ikinci yarısında yasaklanmıştır.

[1] Savaşçıların kendilerine verilen görevde başarısız olmaları, kendilerini veya efendilerini utandıracak bir şey yapmaları durumunda, bu utancı temizlemek üzere karınlarını yararak intihar etmeleri. Aynı imler harakiri olarak da okunur.

[2] Buşido. Japon savaşçıların 15. yüzyıl sonlarından itibaren şekillendirdikleri yaşam felsefesi.

[3] Şogun: Büyük efendi

[4] Katsuşige'nin Naoşige'nin öğütlerinden derlediği sanılan kılavuz kitap.

[5] Japon daması.

[6] Japonya'da geliştirilen Budist mezhep. Kökenleri 12. yüzyıla dayanır.

[7] Aynı imler seppuku olarak da okunur.

[8] Tsunetomo'nun dedesi. Hagakure'nin muhtelif yerlerinde geçer. Nakano Cin'uemon, Rahmetli Cin'uemon vd.

[9] Japon stili geniş paçalı pantolon. Beli bir kuşakla bağlanır. Uzunluğu ayak bileklerinin üstüne kadardır.

[10] 618-907 yılları arasında hüküm süren Çin hanedanı. Devlet sistemi ve kültürel alanlarda çevresindeki Asya ülkelerine büyük etkisi olmuştur. Japonya'dan düzenli olarak gönderilen elçi heyetleri bu etkinin Japonya'ya da ulaşmasını sağlamıştır.

[11] Japonya'ya özgü şiir tarzı. Aslında, yine Japonya'da doğan tanka şiirlerinden geliştirilmiştir. Tankalar hece ölçüsü 5-7-5-7-7 olmak üzere beş

mısradaki toplam 31 heceden oluşur. Renga ise çok sayıdaki tankanın bir araya getirilmesi ile yazılır.

[12] Karanlık ve Aydınlık'ın ilerleyip gerilemesi

[13] Efendisinin ölümüyle ya da efendi tarafından azledilerek efendisiz kalan savaşçı.

[14] Japonya'ya özgü geleneksel halk inancı. Sözcük anlamı 'tanrıların yolu' anlamına gelir. Doğa olguları ve atalara tapınma törenlerinden gelişerek, Japon imparatoru odağında gelişen inanç sistemidir.

[15] Buda lakaplı Sidhartha Gautama'nın (M.Ö. 563-483) öğretisinden geliştirilen inanç sistemi. Japonya'daki mezhepleri Budizm'in kuzey kolu olan Mahayana Budizm'inden doğmuştur. M. S. 6. yüzyıldan itibaren Japonya'da yaygın hale gelmiştir. Savaşçı sınıfın ilişkili olduğu mezhepler ise genellikle 13. yüzyılda doğmuştur.

[16] Seppuku törenlerinde karnını yaran kişinin arkasında elinde kılıcıyla durarak, başını keserek töreni tamamlayan kişi. Japoncası kaişaku.

[17] Çeşitli kaynaklarda söz edilmekle birlikte günümüze ulaşmamış, özlü sözler derlemesi.

[18] Japon savaşçı kültüründe eşcinsellik: 1477-1573 yılları arasında Japonya'nın içinde bulunduğu kaos ortamında, savaşçı sınıfın yaşamlarının büyük bölümünü cephede geçirmelerinin de etkisiyle, önde gelen savaşçı liderleri arasında yanlarında oğlan bulundurma alışkanlığı yaygınlaşmıştı. Daha sonra, eşcinsellik savaşçı sınıf arasında genel kabul gören bir olgu haline gelmiştir.

[19] İhara Saikaku (1642-1693). Edo Dönemi önde gelen Japon yazarı. Toplum yaşamı ve insanlar arasındaki ilişkiler üzerine çok sayıda öykü tarzında yazıları ve şiirleri bulunmaktadır.

[20] Budist kutsal kitapları.

[21] 1615 yılında Tokugava İeyasu'nun, Osaka Kalesi'nde üslenen Toyotomi Hideyoşi'nin oğlu Hideyori'ye saldırarak intihara sürüklenmesine neden olduğu savaş.

[22] O dönemde ataların ruhlarının dünyadaki evlerini ziyaret ettikleri inancıyla yaz aylarında yapılan bayram.

[23] Japonya'da her imparator başa geçtiğinde, o imparatorun saltanat dönemine bir ad verilir ve yıllar ona göre sayılırdı. Üçüncü Şotoku yılı:1713

[24] Çiçek düzenleme sanatı.

[25] Beşinci Bölüm'de üçüncü bey Mitsugişe ve onun oğlu Tsunagişe dönemindeki olaylar kronolojik olarak anlatılmıştır. Çoğunluğu miras ve arazi tahsisi konularını içerdiğinden çevirimizde yer verilmemiştir.

[26] 1638 yılında Kyuşu'da Hıristiyan çiftçilerin çıkarttıkları isyan. Şogunluk bu isyanı bastırmak için tüm güçlerini seferber etmiş, isyanı bastırdıktan sonra da dış ülkelerle olan ilişkilerini minimuma indirgeme yoluna gitmiştir.

[27] Hideyoşi Toyotomi (1536-1598). 1477-1573 yılları arasındaki Japonya'nın parçalanmışlık durumunu sona erdiren Nobunaga Oda'nın (1534-1582) sağ kolu ve halefi. Aslında bir köy savaşçısı olan Hideyoşi, Nobunaga'nın yanında gösterdiği üstün başarılarla hızla yükselir ve onun ölümünden sonra Japonya'yı tamamen hükmü altına alır.

[28] Satranç benzeri bir oyun.

[29] 1693

[30] Maske takılarak oynanan geleneksel Japon tiyatrosu.

[31] Hideyoşi Toyotomi'nin Kore ve Çin'i istila etmek amacıyla giriştiği iki başarısız sefer (1592 ve 1598). İkincisi, onun ölümü üzerine yarıda kesilmiştir. Tsunetomo'nun hizmet ettiği Nabeşima ailesi bu seferlerde gösterdikleri yararlıklarla güçlenmiştir.

[32] 1682

[33] Şosan Suzuki'nin özlü sözlerinden derlenerek talebeleri tarafından 1660'ta hazırlanan kitap. Şosan Suzuki, İeyasu Tokugava ve oğlu Hidetada'nın yanında savaşlara katılmış bir kişiydi.

[34] Budist tapınaklarında eğitim gören müritlere, Budist aydınlanmasını yakaladıklarını kanıtlamak üzere verilen mühür.

[35] Kore'de yetişen ve köküyle çeşitli ilaçlar yapılan bitki.

[36] 1598

[37] 16. yüzyıl savaşçı liderlerinden biri. Atlı birlikleriyle çevre beyliklere korku salmıştı. Ancak, tüfeğin Japonya'ya girişiyle birlikte, Nobunaga Oda'ya yenilmekten kurtulamamıştır.

[38] Üç kutup anlamına gelir. Gök, yer ve insan anlamında kullanılmıştır.

[39] M.Ö. 4. yüzyılda yaşayan, savaş ve strateji konusunda bilinen ilk derlemelerden olan Bingfa'nın (Savaş Sanatı) yazarı.

[40] Beş temel Budist kitabından biri. Doğa ve insanoğluna ilişkin farklı olguları ortaya koyarak, evrenin yapısını açıklamaya çalışır.

[41] Budist Zen mezhebine özgü, bağdaş kurarak oturup yapılan bir meditasyon tarzı.

[42] Çoğunlukla 16. yüzyılda geçen olayları anlatan 20 ciltlik bir eser. İçerik olarak savaşlar ve kahramanlıklar anlatılmaktadır.

[43] Cubeei Yagyu. Ünlü kılıç ustası

[44] 1713

[45] Budizm'in Arık Topraklar inancı kolunun kurucusu Amitabha.